



**AARBOG 1944**

# D. S. K. Aarbog 1944

*Udgivet af*

## Foreningen af danksindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18

ved

Johs. Clausen   H. Hunger   A. P. Møller



Eftertryk kun med D. S. K.s Tilladelse

Trykt i Hejmdals Trykkeri, Aabenraa  
1944

## INDHOLD

Vore unges Hilsener til Hjemstavnen .....	6
Passagererne rendte fra Toget .....	9
Muntre Oplevelser fra Krigens Dage .....	9
K M. - Den engelske Syge .....	15
Krigens Skygger .....	16
Af min Dagbog fra 1914-18 .....	17
Spandau-Skovby og tilbage igen .....	25
Brev fra Sydamerika .....	25
»Go'daw Jes - Jørn Pet'sen faldt æ Gaa'de« .....	28
Fra Nord til Syd .....	29
»Zum strammen Hund« .....	37
De forstod at hjælpe sig .....	38
»So ein Knappschaftler« .....	38
Hestebøf .....	42
Som læge i den tyske hær .....	43
Paa Post .....	47
Skæbnens Spil .....	47
Smaa Hændelser .....	53
A æ int saa religiøs .....	54
En Krigsfange fortæller .....	54
8 Dages Orlov blev til 48 Dage .....	60
En Mor .....	61
Fortæl Kammerat! .....	62
To Ben ad Gangen .....	66
Et Par Minder fra Verdenskrigen .....	67
Lad os flytte .....	69
Erindringer fra Tyrkiet .....	69
»Skal vi slaa værre« .....	71
Omskiftelige Tider .....	72

Kan en Murer lave »Falske Tænder«? .....	80
Om Forvarsel og Tankeoverføring .....	81
Snus .....	83
Mindesamler frem! .....	84
»Wuddelbuck« .....	85
En lille Eventyrer .....	86
Prospektkortet .....	86
Vore Kvinder .....	87
Hjemme igen! .....	88
Ære være deres Minde .....	89

## D. S. K. Aarbog 1944.

(2) Igen er gaaet et Aar, og Krigen vare endnu. Vort Ønske fra i Fjor om Fred i det kommende Aar gik ikke i Opfyldelse, og der er sket meget, baade ude og hjemme, i Aaret der svandt. Redaktionen af Aarbogen har maattet savne Kammerat A. P. Møllers Medarbejderskab i sidste Halvdel af Aaret, og Aarbogsudvalget takker Kammerat Jens Andersen, Formanden for D. S. K. i Graasten, fordi han hjalp os over det sidste Stykke Vej.

Alle Bidragydere til den nu foreliggende Aarbog siger vi Tak for tilsendt Stof. Ikke alt kom med, men det maa ikke afskrække nogen fra at sende nyt Stof til den næste Aarbog, som vi haaber ogsaa kan udkomme, selvom Papirsituationen for Tiden ikke tegner sig lys.

Saa fremlægger vi Aarbog 1944 til Kammeraternes Bedømmelse. Den første udkom i 1941, og vor Aarbog er jo desværre blevet en Krigsbog i dobbelt Betydning.

Vi kan kun haabe paa, at vor næste Aarbog maa udkomme i Fredens og Frihedens Tegn, selvom vi i den fortæller Oplevelser fra Krigens Dage.

Aarbogsudvalget.



Genforeningsmonumentet

## Vore unges Hilsener til Hjemstavnen

*Rektor Bernhard Hansen, Flensborg, skriver om unge sydslesvigske Landsmænd, der er med i Krigen:*

(5) Disse Aar har lært vore unge at skrive. Ikke, at jeg dermed mener, at vore Skoler skal sætte sig hen og angre eller skamme sig. Skolerne har skabt Grundlaget. Uden dem havde vi kun haft en sparsom dansk Soldaterlitteratur i Sydslesvig i denne Krig. Her har Skolerne Æren. Men det er Krigen selv, der har været den store Læremester. De skriver, disse unge, saa man studser. Er det ham, og det ham? Ikke en Stil til en Skole, men Breve med personligt Indhold og med en Understrøm, der fortæller om Glæden ved Brevskrivningen. De er hjemme, mens de skriver, de er med i det hele. Pen og Blæk har i Krigens lange Aar forenet dem med Hjemstavnen trods de endeløse Afstande. Under primitive Forhold har de evnet at holde Forbindelsen vedlige med os, først med Hjemmene naturligvis, de har deres selvfølgelige Forret, og hvad der ad denne Vej er vandret mellem Hjemmet og den indkaldte Far og Søn af Opmuntring, Trøst og Bekymring imellem hinanden, skjuler sig for vort almindelige Kendskab, anderledes kan og skal dette ikke være, men dernæst til Venner, Kammerater, Folkefæller og - lad mig sige det med et kedeligt Ord - Institutionerne, som f. Eks. Avis og Skole.

Og det er den sidste Brevgruppe, jeg som Skolemand har som Kilde. Hvor ofte har jeg ikke siddet med disse Hundreder af Breve og mere og mere for hver Gang følt mig bestyrket i Troen paa, at intet aandeligt Arbejde er forgæves. Er det saadet af Lærerens Sjæl, da bliver det aldrig helt uden Vækst; det kan gaa langsomt, det kan (6) overvintre; men Spirekraften bevares, og en Dag bryder det igennem.

Ude fra Ruslands store Snemarker kom der i Februar 1942 et Brev til Duborg-Skolen med følgende Indledning: "Efter mange Aars Forløb skal du, min kære Skole, høre fra mig igen". – Hvorfor først i 1942? Hvorfor ikke i 1939, 1940, 1941? Al den Tid havde Brevskriveren været Soldat. Ja, hvorfor? Der kan være nok at spørge om, hvis det er det, man vil. – Jeg vil hellere genkende det gamle Skrift ord deri: Kast dit Brød paa Vand, og det skal flyde til dig om mange Dage.

Skolen er som en Grundsten under Livet derude: "Tak, kære Duborg-Skole, for det, du var og er". "Jeg tænker tit tilbage til den Tid, da jeg kunde være med til din Fødselsdag; thi naar vi sad i Festsalen i samlet Flok, var vi som eet Hjerte, der bankede i Fællestakt af Livsglæde og Fest". "Vi, dine Børn, der er spredt over hele Europa, vil sende dig en stille Tak for det, du gav os, og dermed har hjulpet os med at bære det, vi oplever i Dag". "Jeg mindes dig med Stolthed, du har og giver os stadigvæk ude paa alle Fronter Kraft og Ro til at opfylde den Pligt, der er blevet os paalagt". "Skolen er et af de Steder, hvor man altid føler sig hjemme". "Samtidig vil jeg gerne være med i Kredsen og love Udholdenhed til det sidste. Det har vor Skole fortjent". "Stærkest husker jeg Lejrskolen, særlig den Aften, da vi nede ved Munkemøllen hørte om Stjernerne. Den Aften lærte jeg Karlsvognen at kende, og den har saa ofte hjulpet mig over de svære Stunder, naar jeg stod paa Vagt de lange Vinternætter". En mangler Skrivepapir; men Ruslands hvide Birkebark er udmærket Erstatning, og til Skolens Fødselsdagsfest i Oktober 1941 var denne Birkebarkshilsen ikke den mindst velkomne. -

Hvad er vel Grundakkorden af alt dette andet end et Udtryk for, at Skolen gav deres Barndom Rod og var (7) med til at forme deres Livs Retning og Indhold. Var med til at fæstne dem i Tro til deres danske Fremtid og Trofasthed mod deres Fædrearv. – Konge og Folk er blevet; livsstærke Begreber i deres Tanker og Sind.

Til Kong Christians Fødselsdag 1942 modtog vore indkaldte et Billede af Kongen til Hest. Adskillige Breve fandt stærke Udtryk for vore unges hjerteligste Tak for netop denne Hilsen: "Den hjerteligste Tak for Billedet af vor gode Konge". Fra Ægyptens uendelige Sandflader ønsker jeg Skolen en god Fest i Anledning af Kongens Fødselsdag. Tak for det sendte Kort af Kongen, Folkets ranke Konge. "I Nat fik jeg Kongens Billede ude i min lille Dækning; først ved Dag kunde jeg rigtig se, hvad det var. Hjertelig Tak!" "Ogsaa jeg har faaet Kortet af Kongen til Hest. Det laa her til mig, da jeg kom fra Orlov, og jeg blev meget glad for at finde det".

Men Kongen og Danmark bliver eet for dem, som de ogsaa er eet for os, og det hører til Sjældenhederne at faa Brev fra Fronten eller Garnisonerne, uden at Brevet sender en Hilsen med til Mor Danmark, en Blomst til det Land, i hvis Navn de er fostret, og hvis Vel er deres Livs Indsats. - "Der er intet, der kan tage Haabet fra os, selv i de mørkeste Timer aner og ser vi Lyspunkter, der bærer os frem og holder os oppe; thi end er der en Gud foroven, der raader for Danmarks Sag". "Tak for den dejlige Pakke. Særlig stor er min Glæde, fordi jeg ved, at Tingene kommer fra Danmark og gives af et godt Hjerte. Derfor en venlig Hilsen fra 2 Duborg-Elevers Far".

En af vore indkaldte har Skæbnen ført til en Garnisonsby, hvor stærke danske Minder møder ham overalt. Herfra skriver han: "Naar jeg tænker paa, hvad Stedet her har været Vidne til, da kan den nøgne Virkelighed lægge sig knugende tungt over Sindet; men saa drager Tankerne ud i Fremtiden, og Haabet fremtryller et helt andet Billede. Billedet af en dansk Ungdom, der er villig (8) til at vie Danmark sine Kræfter. En Ungdom, der er rede til paa ærlig og redelig Vis at betale Prisen som Danske og efterleve Kongens Bud."

Og dette Haab næres af dansk Folkesind hos vore unge og finder sit skønneste Udtryk i deres Glæde ved vore skønne Fædrelandssange: "Naar vi 5 Danske faar vor Alsangbog frem og synger en af vore dejlige Sange, ja, saa er vi hjemme igen, i Skolen, i Spejderblusen eller i Tankerne i vort elskede Fædreland, Danmark". "Tak for Sangbogen. Her summer det altid som af Sang i mit Sind". "Men ganske særlig Tak for Alsang-Bogen. Den læser og nynner jeg tit og ofte i. En smuk Hilsen fra Danmark og Hjemstavnen". - "Send mig ved Lejlighed Melodien til Plougs Vers: "Til Morgenbøn lad alle Klokker ringe". Som paa Duborg-Skolen skal den ogsaa blive min Morgenbøn og Morgensang i de kommende Maaneder". "Tak, fordi vi sang: Den signede Dag, da jeg paa Orlov var med til Morgensang paa Skolen. Jeg har altid haft let ved at synge denne Sang; thi trods den onde Tid oplever jeg den som en Fremtidssandhed og ikke som en Nutidsstemning".

Sangen er Fællesskabets umiddelbare Udtryk. Derfor møder vi den igen saa ofte i de unges Breve. Men ogsaa paa anden Maade er Fællesskabet den stærke Længsel. Een takker for en udsendt Hilsen til vore indkaldte Soldater paa følgende Maade: "Det er ad den Vej, vi føler os knyttet sammen, og det er paa den Maade, vi fastholder Grundlaget for efter Krigen at kunne mødes lige saa stærkt som før". "Om det saa kun er nogle faa Ord derhjemme fra, saa glæder vi os altid dertil". "Jeg har saa ofte følt, hvorledes der gennem Brevene og Hilsenerne hjemme fra tilgaar os baade Styrke og Selvtillid": "Blot jeg kunde faa sendt Flensborg Avis eller kun et dansk Ugeblad".

Men Ensomhedsfølelsen kan overvælde dem, naar (9) Trangen til Fællesskab er alterstærkest hos dem. "Hvor vilde jeg gerne være i Flensborg igen. J eg er jo ganske ene som Dansker her. Men saa strammer jeg mig op ved Ordene, der blev sagt til os i Edstalen: Enhver gavner paa den Plads, hvor han bliver sat af sin overordnede. Saa vedkender jeg mig da ham, der fører Alverdens Folkeslag til Kamp, Sejr eller Nederlag, som min overordnede, som den, der viser mig min Plads". – Eller Ensomhedsfølelsen kan blive en umiddelbar Appel til at hævde sig som Eneren, som Dansker: "En anden Dag stod jeg sammen med mine Kammerater til Parade paa en mægtig Idrætsplads. Blandt disse Tusinder stod jeg som eneste Dansker, og da jeg kom i Tanker om dette, rettede jeg mig uvilkaarligt endnu en Kende mere". Men et fælles Træk for vore indkaldte er deres Frimodighed til offentlig at vedkende sig deres Danskhed. "Alle ved, at jeg er Dansker i tysk Trøje og har affundet sig med det. Nu er det sjældent, nogen siger, som det skete før: Das ist der Däne. Nu gaar det udmærket, netop fordi intet skjules".

Julen ved Fronten er den store Prøvelse: "Det er jo saa ligegyldigt, om jeg fejrer Jul i dette lille Jordhul eller et andet Sted herude. I Tankerne er jeg dog der, hvor Julelysene tændes, og hvor jeg fejrer Julen sammen med jer allesammen". - "Jeg ved, at vi alle, unge og ældre, som paa Juleaften samles om Kerterne, har den samme Kertes Skær inden i os, hvad enten vi saa samles om et Træ med de mange Lys eller om et enkelt lille Stearinlys paa en Tændstikæske".

Men endnu stærkere er Efterretningerne om Dødens Høst i vore unges Rækker. Hvad ved De om min Bror? var det første Spørgsmaal en Orlovssoldat rettede til mig, da han efter 9 Dages sammenhængende Rejse snavset og forvaaget stod paa mit Kontor. – Ja, hvad vidste jeg? – Kun, at et Brev var kommet tilbage med følgende Paaskrift med Rødkridt: "Zurück! Für Gross-Deutschland (10) gefallen!" Der skal Sjælsstyrke til paa saa mange Maader i disse onde Aar. Men hvor tager vor Ungdom stærkt paa Krigens bitre Efterretninger, naar Budskabet naar dem om den eller den af deres Kammerater, som Krigen beholdt: "Tak for Deres Hilsen. Ja, Bruno fortjente at blive mindet, ogsaa paa Duborg-Skolen. Bruno var det bedste Menneske, jeg har mødt. Han var min Ven. – Ogsaa han faldt, skrev Flensborg Avis, da Christian Nielsen fandt Døden sidste Aar. Og da Andreas Petersen faldt, nævnte jeg for mig selv: Ogsaa han faldt. Og nu med Bruno. Jeg fatter det endnu ikke, og Savnet vil først helt gaa op for mig, naar jeg engang atter er vendt tilbage". – Det er ganske jævne, men stærke Ord, disse Vendinger til faldne Kammeraters Minde.

Midt i Mørket derude er der Vilje til at vandre Vejen videre frem. Bag al Nød og Sorg er der livsstærkt Haab og levende Tro.

Vi er alle i bogstavelig Forstand i Mørkets Vold i disse Aar. De lange Krigsvintre har med Byernes mørke, skumle Gader og med Landets livløse Huse og Gaarde paa en uhyggelig Maade belært os om Mørkets knugende Magt. Lyset er lagt i Baand og Bast, kun bag mørke Tæpper eller lystætte Skodder har det Lov at leve. Vi ved, det er nødvendigt saaledes, ubetinget nødvendigt; men Sindet længes, længes mod Vaaren og Lysets Genkomst, længes stærkere og stærkere, som Vinteren gaar paa Hæld, naar en graa og taaget Vinter kan tælle sine sidste Dage. Da fatter vi nyt Mod, da stiger vort Haab og øges vor Tro, da bekræftes det gamle Vidsomsord: Ingen Nat og intet Mørke varer evigt.

Men er det ikke netop det, vore unges Hilsener derudefra har sagt til os? – Disse unge har ikke blot Naturens Mørke, men Krigens ubønhørlige Skæbne over sig, og dog er de som et Vaartegn midt i Mørket, som en grøn Spire midt i Vinterens Kulde og Ruslands hvide Sne. - (11) øger vi deres Tro til Fremtiden ved vort rolige, stilfærdige Folkeliv under Hjem-



stavnens Himmelstrøg, saa er de i deres ranke Holdning, deres selvfølgelige Pligterkendelse og deres offerberedte Pligtopfyldelse blevet os en Hjørnesteen under vort Hverdagsliv og vor Fremtidstro. Det er dem, der bærer os gennem Mørket frem til Lysets Overmagt.

---

## Passagererne rendte fra Toget

Efter at have gennemgaaet et længere Lazaretophold som Følge af et Saar, som jeg havde paadraget mig paa Østfronten, kom jeg til Vestfronten, hvor jeg blev udtaget til særlig Tjeneste. Vi havde her forskellige Feltbaner, som fra en Jernbanestation førte ud til Fronten. De havde en Længde paa 15-20 km, og det af et Motorlokomotiv trukne Tog kørte med en Hastighed af 10-12 km i Timen. Jeg begyndte som Bremsers, men avancerede til Togfører og senere endog til Motorfører. Vi blev meget misundt af vore Kammerater, som laa ude ved Fronten. De troede, at det var saadan en rigtig »Druckposten«, som vi havde faaet. De tænkte ikke paa, at Franskmandene vidste, hvor Banesporene var og at de Gang paa Gang beskød dem meget stærkt. Der var i saa Tilfælde ikke andet at gøre, end at søge Læge bag Lokomotivet, som jo ikke kørte hurtigere, end at vi godt kunde følge med til Fods. Saa en Gang havde vi faaet nogle af de mest misundelige med fra Fronten til Stationen. De kørte nok saa flot paa 1. Klasse, en aaben Tipvogn, og føjtede sig rigtig som store Herrer. Men saa begyndte Franskmandene at beskyde os, og Granaterne faldt i faretruende Nærhed af Toget. Passagererne sprang af og løb deres Vej saa hurtigt, de kunde. Vi andre maatte jo pænt blive ved Toget, men da vi kom hen til Stationen, stod »Passagererne« og tog imod os.

Misundelsen var borte, eje vilde ikke mere bytte med os.

A. W e b e r,  
Bjerndrup.

---

## Muntre Oplevelser fra Krigens Dage

*Kære Kammerater, kære Læsere  
af D. S. K.-Aarbogen.*

(12) Det er nu snart mange Aar siden, at Verdenskrigen 1914-18 fik sin, for os, der vendte hjem fra den, saa lykkelige Afslutning: Sønderjyllands Genforening med Danmark, den største og glædeligste Oplevelse i vor Tid. Naar man nu senere kommer til at tænke tilbage paa denne triste og mørke Tid, da kommer man i Tanker om et og andet fra den

Gang; maaske om de mange kære Kammerater og Venner, man dengang fandt sammen med, ofte kunde disse være særprægede, men Venner var vi. Jeg skal her kort fortælle et Par muntre Oplevelser, jeg havde "anno dazumal", som Tyskerne kalder det.

Bataillon 36, en Erstatningsbataillon, laa i Efteraaret 1914 i Stilling i og omkring Byen Diksmuiden ved Yserkanalens Bred. Et Par Dage før Jul var Bataillonon blevet afløst og laa nu en Milsvej bag Fronten i en lille By ved Navn Vladsløo og udhvilede sig efter seks Dages Strabadser i forreste Linje. To af Kompagnierne laa indkvarterede i Skolen, medens Resten var anbragt i Husene langs Byens eneste Gade, ved hvilken ogsaa Bataillonsstaben m. m. var indkvarteret. Byen var rømmet for civil Befolkning, der var flyttet længere bagud paa Grund af, at Byen var udsat for Beskydning.

De gæve, gamle, skæggede Mænd, samt de tilgaaede „8 Dages Soldater", som Erstatningssoldaterne kaldes, ligger altsaa her og "tager Livet fra den gemytlige Side", og lader, som man siger, enhver Dag have nok i sin Plage. Forlængst er man udhvilet, Tøjet er gjort i Stand, og nu er der Tid til at besøge Venner og Kammerater ved de (13) andre Kompagnier, maaske kan der spørges Nyt hjemmefra o. s. v. Lejligheden bliver ogsaa benyttet til et Slag Kort. Der spilles "Skat" eller „66". Sædvanligvis havner, de fleste i Bataillonens nyoprettede Kantine, hvor man i en Vennekreds kan nyde en Øl eller to, medens man samtidig nyder Musikens Toner fra det erobrede, men - ikke stemte Klaver.

Der er en Summen og Syden i "Buden", som Kammeraterne spøgefuldt kalder den, saa Korporal Harms fra Itzehoe og hans Hjælper har nok at bestille med, al servere "Halben Liter mit Schnaps" til de mange Kunder, der her kan faa sig en lille "Dimmelim", tilpasset efter deres Indtægter. Det gælder jo om at faa den udbetalte Lønning omsat i flydende Varer, for som det hedder Sangen:

„- Wir leben so wie so nicht lange mehr "

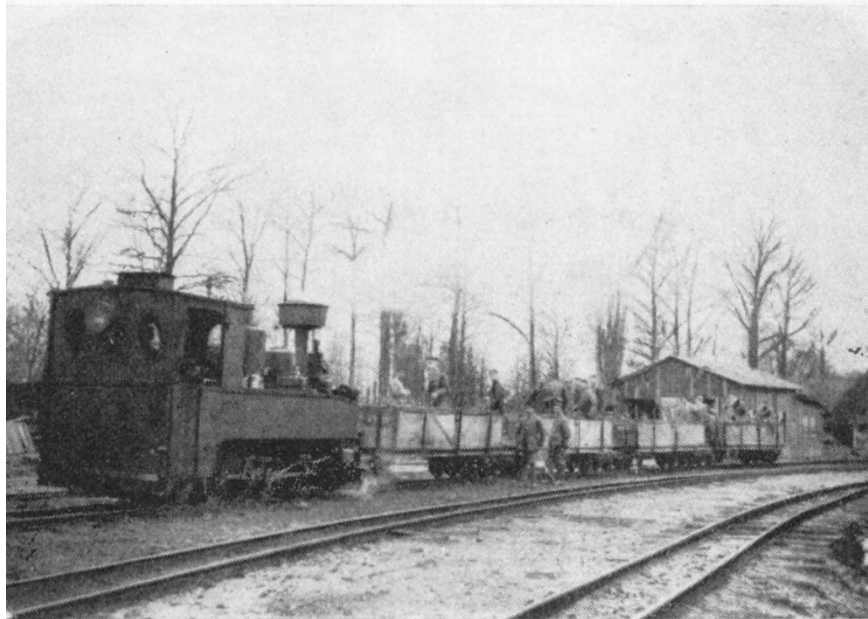
Dagen faar dog en ret dramatisk Ende., Et Par af Kammeraterne er geraadede udi vilden Slagsmaal; der vanker drøje Hug til begge Sider, flere bliver efterhaanden blandet ind i Bataillon. Ølglassene ryger i Luften og gaar i Gulvet med et Brag, saa de splintres i tusinde Stykker. Endelig ankommer Vagten og faar de værste Urostiftere hældt udenfor til Afkøling. Et Par Stykker maa dog slæbes om i: Arresten, et lille Rum i Skolens Baggaard, hvor de bliver siddende til næste Morgen, da de bliver ført frem for Bataillonschefen, Kaptajn Meiersahm, eller "Gamle", som han til daglig kaldes. "Gamle" holder en Tordentale til dem, hvorefter de paa een nær slipper fri. – Reservist Hans Petersen „3 Tage Mittel-arrest!" for sin "Frechheit und grosse Schnauze" - fik denne Straf og blev indsat til Bod og Bedring i Arresten igen.

Det var den følgende dag; netop Juleaftensdag. Vejret er trist og mørkt. Hans Petersen, der nu har faaet Rusen sovet ud, sidder og ser ud gennem Stuens eneste (14) Vindue. Han er gram i Hu, og Humøret er nærmest sløjt. Pokkers osse, at skulle sidde her, blot for de Par lumpne Øller, man har nydt. Og - saa har man endda ikke været rigtig fuld hin Aften forleden. – Forbandet osse, siger han hen for sig selv. Ovre fra Skolen kan han høre Kammeraternes lystige Larmen og Syngen.

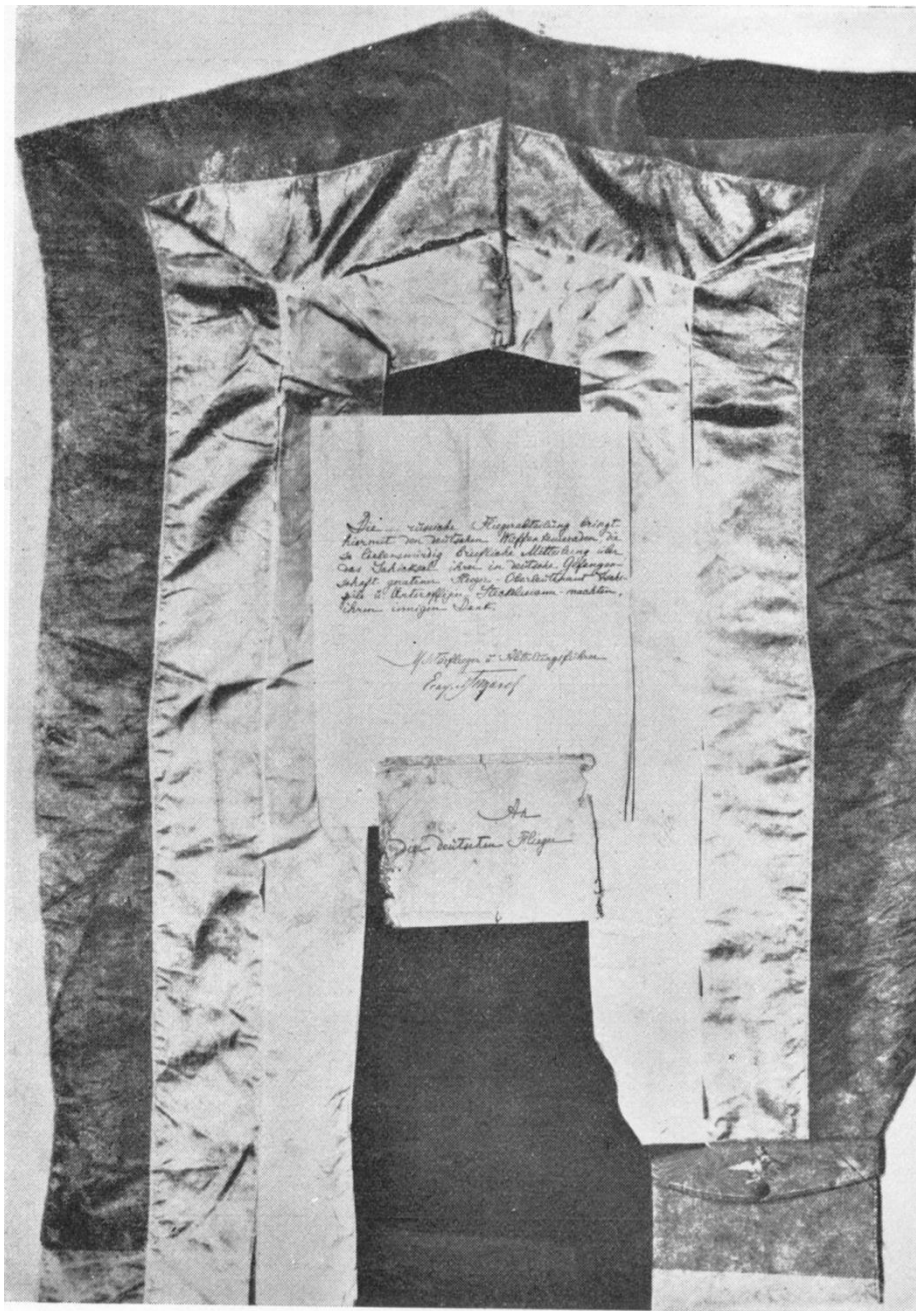
Han kaster atter et Blik ud over Omgivelserne, men Gaardspladsen ligger i Dag stille og roligt hen, ikke en Kat er at se. Kun Regnen, den af alle og enhver kendte "flandrische Regen" siler langsomt og stille ned fra den uldne og mørke Vinterhimmel, der næsten gør Dag til Nat. Nej, Tiden her i dette Indelukke bliver ham dog alt for lang. Han springer op fra Bænken og tager Gulvet i to Skridt. Han staar atter ved Vinduet og ser ud i Regnen.



Duborgskolen i Flensborg



Kammerat Weber's Futtog — Læs Side 11;



### Ridderlighed mellem Flyvere.

Dekorationen forestiller en Meldepose, nedkastet af russiske Flyvere til deres tyske Modstandere, med Tak for god Behandling af deres Kammerater. Læs Teksten med Forstørrelsesglas.

Pludselig faar han øje paa Vagten - en af hans bedste Venner. Denne staar henne under et Tagfremspring for at være lidt beskyttet mod Regnen. Nu skutter han sig, kan Hans se fra sin Plads bag Vinduet. Hans Petersen banker et Par Gange let paa Vinduet, og nu har Vagten opdaget det. Han kommer over mod Arrestens Indgang, hvis Dør han aabner, og hastigt træder han ind.

Hør, Hans, hvad er der nu i Vejen? spørger han. Du skal maaske igen hen paa Retiraden! Langsomt lader han sig dale ned paa Arrestens haarde Briks, medens han famler efter Piben, som han møjsommeligt faar tændt. Aa nej, siger Hans - derhen skal jeg nu ikke, men du, Hannes, her bliver det efterhaanden lidt ensformigt at sidde alene.

Naa, det ved jeg da snart ikke, afbryder Hannes leende, her sidder du jo ganske rart og har det varmt og godt. Men kanske du hellere vil gaa derude i Sølen og fryse om Tærne, for saa kan vi for min Skyld godt bytte, tilføjer Hannes - velvidende at dette sidste ikke kan finde Sted.

(15) Du si'er s'gu noget, raaber Hans og springer op. Vi bytter!

Naa, nej, du. Det gaar nok ikke. Sæt nu, der kom nogen og overraskede os.

Aa hvad. Hvem F.... skulde vel finde paa at komme ud i saadant et Gudsvejr. – Nu bare af med hele Klunset, siger Hans Petersen fornøjet.

Lidt efter spankulerer han frem og tilbage i Skolegaarden, medens han ret fornøjet nynner: - Dansken har Sejer vunden, Hurra .... !

Dagen gaar mod Hæld; det er allerede ved at blive mørkt. Ganske uventet kommer en Mand til Syne i Skumringen. Han tager Retning lige efter Vagtposten.

Av for Katten! Det er den Gamle selv!

– Hør, min Søn. Jeg vil besøge Arrestanten. Gaa foran og luk Døren op, befaler Kaptajnen og vender sig bort.

– Ja, javel, Hr. Kaptajn, fremstammer den falske og lidt forfjamskede Vagt. Spændt paa hvordan dette her vil spænde af, gaar han, fulgt af Kaptajnen, over mod Arresten. Han hoster højlydt, medens han fumler med Nøglen i Dørlaasen. Saa gaar Døren endelig op. Han raaber:

– Achtung. Aufstehen! – Der Hauptmann kommt!

Men Fangen bliver siddende ved Bordet, tilsyneladende angerfuld og dybt nedbøjet af Sorg - antager Kaptajnen det for at være.

Heldigvis kender Kaptajnen ikke sine Folk saa nøje, og i Skumringen opdager han ikke den hele Svindel. Efter en Stunds Forløb siger Kaptajnen:

– Hør, Reservist Petersen! Den Opførsel, De forleden udviste mod mig og andre, kan De aldrig være bekendt! Men De har maaske nu fortrudt det?

– Javel, Hr. Kaptajn, lyder det med rystende Stemme fra Arrestanten, der hele Tiden er blevet siddende i sin nedbøjede Stilling.

(16) - Hvis De derfor vil love Bod og Bedring, saa vil jeg se gennem Fingrene med det denne Gang, og i Anledning af Julefesten skal De straks blive løsladt. – Har De forstaaet mig? siger Kaptajnen og vender sig mod Døren igen.

– Jawohl. Dankeschön, Hr. Kaptajn, siger Arrestanten og rejser sig til Hilsen.

– Naa, saa glædelig Jul da! tilføjer Kaptajnen og gaar sin Vej.

Da Gamle er vel borte, falder de to Pudsemagere ind med en rungende Latter. – Ha, ha, ha! Den klarede vi s'gu fint. Du spillede Rollen som den angergivne Synder godt, siger Hans Petersen med et stort Smil over mod Vennen, der ler af fuld Hals over det vellykkede Spil.

Foraaret 1915 var kommet med mildt, ja, næsten sommerligt Vejr. Bataillon 36 ligger stadig i Stillingen ved Diksmuiden. For Tiden ligger Bataillonnen dog i Ro i de gamle Kvarterer i Vladsloo. Mandskabet nyder rigtig Friheden efter den sidste seks Dages Tur ude i Stillingen. Solen skinner atter, Humøret er hos de fleste steget et Par Grader, akkurat ligesom Varmen. Overalt høres Kammeraternes muntre Latter. Der er sket noget nyt hos Staben, siden vi sidst var i Ro. Vor gode Gamle har lagt sig et Par Hundehvalpe til. Gud maa vide, hvor han har faaet fat i dem; men Fakta er altsaa, at han har dem. Kaptajnen har sammen med Mertens, Oppasseren travlt med at faa de uartige Hvalpe dresseret; endnu har de to Dressører ikke naaet at faa Dyrene gjort "stuerene", som de mere fine vist kalder det. Det skal kort bemærkes, at Kaptajnen allerede har givet de uartige Køtere Navne. Han har døbt dem "Vlads" og "Loo", efter Byen her. Under vilde Hyl og Bjæffen farer de rundt i Haven, medens Kaptajnen højlydt giver sig hen (17) i Legen med dem. At det gaar ud over Willi Franks Løg og Bede, skænker han ikke en Tanke. Han morer sig. Ved Bataillonnen er der ingen, der kunde finde paa at fortrædige de to Hvalpe. – Ak nej! – Men en lille Spøg kan man godt være med til.

Er det ikke ham Heine, der siger noget lignende som: "En god Spøg paa Tid og Sted er ikke . til at forkaste", bemærker Hein Witfoot, en af de gamle, som de gerne ser, at vi andre benævner dem.

Det er en Dag over Middag. Maden er sat til Livs, og de sidste af Kammeraterne er ved at gøre Kogekarrene rene. De fleste er dog allerede krøbne i Køjen for at faa en lille Lur til at modstaa Nattens Anstrelgelser med. Arbejdstjenesten i Nattens Mulm og Mørke kan være ret anstrengende. Ude fra Gaden lyder der pludseligt stærk Hundeglaml.

Hannes Tidemann, der har: kastet et øje ud af Døren for at se, hvad Grunden kan være, udbryder nu: "He-hej, Kammerater, nu ska' vi ha' Sjøv for! Det er Hundene, og han farer hen til sine Sager, og lidt efter staar han parat med sin Kogekedel, hvori han har en Rest af Middagens Bønnesuppe. Nu kommer Hundehvalpene nærmere, og da de naar hen til vort Kvarter, begynder Hannes at friste dem med Maden. Hvalpene standser virkelig op i deres Leg, og lidt efter har han narret Hundene ind i Stuen, og snart er de i Gang med Bønnemaden. Ikke et Øjeblik for tidligt. Snart høres en Raaben og Kalden oppe fra Bataillonskvarteret. - "Vlads og Loo. – Hvor er I!"

Vi linder Døren lidt og ser til vor store Forbavelse, at det er Gamle selv, der i ikke forskriftsmæssig Paaklædning er paa Vej ned ad Gaden for at finde sine to Kæledægger, der jo saa let kunde komme noget til. Igen og igen kalder han og stikker af og til Hovedet ind ad de aabentstaaende Døre, naturligvis uden at faa (18) noget positivt ud af det. Oppe, hos os morer vi os kosteligen. Kaptajnen farer forbi vor lukkede Dør, og da han er godt forbi, lindes hos os atter Døren. Saa - nu kommer Mertens, Kaptajnens Oppasser, ogsaa til Syne. Mertens er gnaven. – Saadan at skulle forstyrres af et Par Køtere i sin søde Middagssøvn. Sindig kommer han luntende bagefter sin Herre og Mester, der nu er naaet ned til Byens anden Ende, hvorfor han vender og kommer bekymret raabende tilbage. - "Aah, mine søde Dyr. Hvor kan de dog være".

Mertens er nu kommet nærmere. Frantz Mager viser den ene af Hvalpene frem. – Naa, saadan, - I Lømler! lyder det fra Mertens, da han faar øje paa Hvalpen; Mertens sætter yderligere Farten ned. – Ikke et Ord, Mertens, udbryder Hannes med et lunt Blink i øjet. Mertens, Mertens! – Mine Hunde, raaber Kaptajnen længere nede.

"Die Hunde ... ", længere naar Oppasseren ikke, før han afbrydes af Kaptajnen, der nu næsten brøler: "Hold Kæft - Mand! Se at faa fat i de arme Dyr; Hvis ikke du finder dem snarest, faar du din Afsked, Fertig!".

Hannes Tidemann finder nu, at Spøgen havde varet længe nok, derfor gaar han bærende paa den ene Hvalp ud paa Gaden og kalder: "Hr. Kaptajn! Hr. Kaptajn!" Her er Hundehvalpene. Vi har lige fundet dem ude i vor Have, hvor de løb rundt og legede.

At det kunde falde Kaptajnen ind at tvivle paa Hannes's ikke helt sandfærdige Historie, skulde vise sig at slaa til. Kaptajnen kommer leende og ser saa glad og lykkelig ud. Næsten havde han omfavnet os alle. Kære, kære Venner! Mine søde Unger. Han staar og klapper Hvalpene og er saa glad, som om han havde vundet det store Lod i Lotteriet.

(19) - "Hør, sagde endelig den Gamle. Kære Venner, hvad skal jeg nu byde eder?

– Øl! var der en eller anden der foreslog.

– Øl! siger Kaptajnen; ja, det har I ærligt fortjent.

I kan gaa om i Kantinen og drikke et Glas Øl paa min Regning. Har I forstaaet!

Javel, Hr. Kaptajn, sagde Frantz Mager paa alles Vegne.

Saa listede Kaptajnen og Mertens af med de to Hundehvalpe. Lidt efter sidder vi bænke i Korporal Harms "Bude". Hver af os er forsynet med et dejligt koldt Glas Øl, - Belønningen for vor lille Spøg med Kaptajnens to søde Dyr.

*Niels Lustrup.*  
ø. Aabølling, Frifelt.

## K. M. - Den engelske Syge.

Med et halvt Aars Mellemrum udtages de af Kompagniets Mandskab, som er fyldt 45 Aar, og sendes til Lægeundersøgelse for at faa konstateret, om de endnu er anvendelige til Krigstjeneste. Naar dette er Tilfældet, faar de af Lægen Betegnelsen K. V., og naar de kun findes anvendelig til Garnisonstjeneste G. V.

Gamle Sylzenfuss har lige været til Undersøgelse, og Kompagniføreren spørger, om han er skrevet G. V.

Svaret lyder: Nej - K. M.

K. M., siger Kompagniføreren, den Benævnelse kender jeg ikke, hvad betyder det?

Sylzenfuss svarer med et dybt Suk: Kriegsmüde!

Kompagniføreren anmoder de af Kompagniet, som kan tale Engelsk, at træde frem. En, som af Kammeraterne kaldes Kompagniklovn, træder frem. Han spørges, hvad han er i Civil. Svaret lyder: Minearbejder! Da Kompagnifører en spørger, hvor han har lært at tale Engelsk, svarer han: Jeg kan huske en Smule fra den Gang, jeg havde den engelske Syge.

J. A. Svane.

## Krigens Skygger.

(10) Der sidder en Kvinde bag Rudernes Glar,  
 med Drengen, den bitte, i Favn.  
 Krigsfaklen hærger, derude er Far,  
 som Drengen kun kender af Navn.  
 De saltene Taarer fra Moderens Kind  
 nu væder de Puder saa bløde.  
 Bekymring og Frygt har knuget det Sind,  
 som af Sorgen nu tynges til Døde.  
 Og Drengen han hviler ved Moderens Bryst,  
 hun hører ham drømmende klage;  
 han spørger sin Mor med sin barnlige Røst:  
 Hvornaar kommer Fader tilbage?  
 Hun kysser hans Kind, min kæreste Skat,  
 sov roligt, vi bede nu maa.  
 Ham Pligten os røvet, endnu denne Nat  
 din Fader i Krigen skal gaa.

Der sidder en Kvinde ved Lampens Skær,  
 snart Midnatstimen er inde;  
 i Armen hun favner den Lille saa kær,  
 fra Kinder Taarerne rinde.  
 Hvornaar vil den standse, den saltene Flod,  
 hvornaar mon den Kvide vil ende?  
 Skal Hjertet da aldrig faa Hvile og Ro,  
 vil Lykken da aldrig sig vende?  
 Igen spørger Drengen med klagende Lyd,  
 og graadkvalt, skælvende Stemme,  
 han kalder sin Moder i Drømme paa ny:  
 Er Fader endnu ikke hjemme? -  
 Hun kysser hans Kind, min kæreste Skat,  
 snart gryr det atter mod Dag,  
 ham Pligten jog ud i den mørkeste Nat,  
 til Kamp i saa blodigt et Slag.

Der sidder en Kvinde ved Morgenens Gry,  
 med Drengen, den kære, i Favn.  
 Og Livet, det vaagner til Pligter paa ny,  
 til Arbejdets i Glæde og Gavn.  
 Den Taareflod standset, paa Moderens Kind  
 er blegnet de Roser saa røde,  
 nu øjet er mat, hun er som en Hind,  
 af en Jæger jaget til Døde.  
 Men Drengen, han hviler ved Moderens Bryst,  
 hun hører ham drømmende klage,



han spørger igen med sin barnlige Røst:  
 Hvornaar kommer Fader tilbage?-  
 Hun kysser hans Kind, min kæreste Skat,  
 din Fader har Fred uden Lige,  
 ham Pligten os røvet derude i Nat,  
 Nu er han i Himmerigs Rige.

Th. Lorenzen, Felsted.

## Af min Dagbog fra 1914-18.

5.-8.-14. Det er Afskedens Dag, som er tung at komme over. Hvorfor gaar vi Sønderjyder egentlig i Krig for en Sag, som slet ikke er vor? Men saadan er vi jo, vi følger nu igen Pligtens tunge Bud, ligesom da vi maatte springe tysk Soldat i to lange Aar, og tale det tyske Sprog. Min Hustru og min næstældste Dreng følger mig et Stykke paa Vej. Drengen er vel med for at gøre Afskeden lettere. De andre Børn sover sødeligt og drømmer maaske, at Far er kørt til Byen for at købe Godter til dem. Afskeden gøres saa kort som muligt, en sidste Omfavelse, og jeg er borte. Ingen ved, om vi ses mere. Jeg har en Times Vej til Toget i Holbøl. Undervejs kommer jeg til at følges med to Bekendte, Hans Jacobsen fra Søgaard og Vejmand Chr. Petersen fra Sønderkobbøl. I Flensborg bliver jeg tildelt 1. Komp. i Reserve-Infanteriregiment Nr. 86 og trækker i Kvarter hos en Barber Kvars paa Holmen 54, hvor jeg bliver godt modtaget. (22)

6.-8.-14. Indklædningen foregaar i Bryggeriet i Slesviggade, og Udleveringen af Vaaben sker i Depotet i Harreslevgade. Hauptmann Bitter holder en Tale til os. Han hed Bitter, og han var bitter, det fik vi ofte at føle.

10.-8.-14. Bekranset med Blomster af Befolkningen og under Sangen "Lieb Vaterland, magst ruhig sein", marcherer vi ad Slesviggade ind i Angel. Om Aftenen trækker vi i Kvarter hos en Landmand Johannes Matzen i Ulsby, i Halmen paa et Svineloft. Vor Korporal er en tysk Domæneforpagter fra Nordslesvig.

11.-8.-14. Tiden gaar med Eksercits og med at trave fra Kvarteret og til Alarmpladsen i Ulsby By, en Times Gang hver Vej.

16.-8.-14. Den anden Søndag paa Feltfod. Vi faar Tid til at skrive hjem.

19.-8.-14. I Dag et stort Slag i Gang i Skoven her. Bitter vil gøre os til rigtige Soldater, det er han vore Hustruer og Børn skyldige, siger han. Jeg har i Dag revet mine nye feltgraa Bukser i Pigtraaden, saa de holder næppe Krigen ud.

20.-8.-14. I Dag er jeg paa Vagt for Fanen, og det kan jo være lige saa godt som anden Tjeneste; havde det endda været for Dannebrog.

23.-8.-14. Feltøvelser paa Hanved Eksercerplads efter Barderup til. Kl. 3 Eftermiddag Alarm og Kl. 9 om Aftenen kører vi ud fra Nordslesvigsk Sporskifte ved Flensborg, medens de tyske Kammerater synger "In der Heimat, da gibts ein Wiederseh'n".

24.-8.-14. Paa Sternschanze Banegaard i Hamborg faar vi den første Forplejning, Kaffe, Brød og Pølse. Hamburgerne er ellevilde af Begejstring, og det regner med Gaver ind ad Vinduerne til os. Vi skal til Belgien. Paa den anden Side Floden gaar det ind igennem Lyneborger Heden, et storslaaet Landskab, afvekslende (23) med Lyng, Birketræer og Buske, med Huse og Landsbyer imellem.

25.-8.-14. Saa er vi i Rhinprovinsen, og mens vi kører over Rhinen ved Køl'n, synger Tyskerne: "Sie sollen ihn nicht haben, den freien deutschen Rhein". I den gamle Kejserstad Aachen faar vi for sidste Gang i Tyskland varm Mad. Ved Middagstid kører vi over Herbesthal ind i Belgien. Krigens Gru ses nu allerede; sønderskudte Huse, sprængte Broer, og saa Jordhøj ved Jordhøj i Landskabet, Ven og Fjende ligger her, lige i Døden. Og hjemme venter saa mangen en Mor, Hustru eller Kæreste paa dem. De kommer aldrig tilbage. Det er ellers et interessant Landskab, alene mellem Herbesthal og Lyttich er der 17 Tunneler. Fæstningen Lyttich er stormet og taget af Tyskerne, sprængte Pigtraadsforhindringer, sønderskudte Bydele og blodbestængte Huse viser, hvad der er foregaaet.

Videre mod Løven, men nu er det Slut med Jernbanen, Belgierne har ødelagt Bane-strækningen. 1. og 2. Battl. ordner sig til March mod Løven, alt er sønderskudt, og Folk, vi møder, skuler slemt efter os. Vi trækker i Bivuak, slaar Telte op og sover paa den bare Jord. Ingen Mad. Den første Nat i fjendtligt Land.

26.-8.14. Tidligt op igen, ingen Kaffe, men vi plukker en Del Blommer, som der er nok af her i Belgien. Fjenden er meldt forude, Patruljer gaar og kommer. Vi har igen en ordentlig Ilmarch i stikkende Sol. Først ved Middagstid gøres der Holdt, men da har allerede mange faaet Hedeslag. Efter et lille Hvil gaar vi igennem Løven, det sker med skarpladte Geværer pegende mod Husene paa begge Sider af Gaden. Ved Ober de Vehr koger Feltkøkkenet Mad, og vi hviler os et Par Timer, Fjenden er nu ikke langt borte, Husarpatruljer jager frem og tilbage og der bringes stadig Saarede. Føreren (24) faar Ordre til at gribe ind i Kampen, og vi formerer Skyttekæde med Byen bag os. Men knap har vi bragt os i Stilling, førend vi bliver beskudt bagfra. Skuddene kommer ud fra Tagene i Byen. Min Gruppe faar Befaling til at storme Husene, hvorfra Ilden kommer. Byen bliver hurtigt taget, og de Belgiere, som bliver fundet med Vaaben i Haand, bliver straks stillet op mod Muren og skudt. Saa vender vi tilbage til Kompagniet, der har trukket sig tilbage bag Byen. Efter Mørkets Frembrud passerer vi en Flod og gaar i Stilling, hvor vi graver os ned. Omkring Midnat faar vi lidt Mad, og der graves videre til Kl. 4, da der kommer Melding om, at Fjenden staar tæt foran os.

27.-8.-14. Da det lysner, faar vi Ordre til at gaa frem. Vi formerer Linje, og i Spring paa 80 Meter gaar det frem over Markerne, saa ned igen, og saa fremdeles. Det er et fladt Landskab, og Sukkerroerne giver ikke den mindste Dækning for Fjendens Kugler. Vi arbejder os ca. 1000 Meter frem, mens Kuglerne stadig rasler gennem Roebledene, flere og flere faar den dødbringende Kugle eller bliver saaret, og stadig har vi ikke set noget til Fjenden. Til højre for os ligger et Bryggeri, og herfra skydes der uafbrudt. Min venstre Sidemand faar et Skud i Skulderen, og Hans Thielsen fra Bjerndrup, min Skolekammerat, han er tredie Mand fra mig, faar en Kugle i Panden og er død med det samme. Men vort Regiment stormer videre. Nogle lette Kanoner begynder nu ogsaa at dundre, det rene Helvede. Der ligger belgisk Infanteri foran os, godt dækket af en Jernbanedæmning, men Bryggeriet bliver stormet, og nu maa Belgierne trække sig tilbage fra Jernbanedæmningen, skarpt forfulgt af os. I den rømmede Dækning finder vi en tom Vinflaske. Vi forfølger: stadig den vigende Fjende. Overalt ligger der Saarede, som rækker Hænderne i Vejret; der er Masser af Døde,

døde Heste, Munderingsstykker, Kanoner og meget andet. (25) Det er en rigtig Slagmark. Kl. 2 om Eftermiddagen blæses "det hele Holdt". Nu først kommer vi til at ryste, i Kampens Hede var vi ikke det mindste bange. Det var jo første Gang, vi spillede med Livet som Indsats. Om Aftenen er der Appel ved Byen Hieth, af vort Kompagni paa 250 Mand savnes 65. Om Natten trækker vi i Nødkvarter. Vi hører, at vort 3. Kompagni er omtrent revet op i Byen Løven, Belgierne har fra Husene beskudt dem med Maskingeværer.

28.-8.-14. Kl. 4 om Morgenen bliver vi vækket; men der er fuldkommen Ro. Om Aftenen trækker vi paa Forpost og skiftes til at sove i Roemarken med Gevær i i Arm.

29.-8.-14. Kl. 2 om Natten slaas Alarm. Vi er kolde og stive i Lemmerne, ingen Morgenkaffe og ingen Brød. Patronvognen følger Kompagniet, der er Ugler i Mosen. Vi marcherer nu paa den store Chausse efter Bryssel til, og det vrimler med Militær. Først Kl. 2 om Eftermiddagen faar vi varm Mad, og saa videre. Ved Landsbyen Erbs-Kverbs gaar vi i Bivuak.

30.-8.-14. Hviledag med Fodpleje, Geværrensning og Rensning af Undertøjet. Befolkningen skuler slemt efter os, og om Natten sættes Vagt ved Kvarteret.

31.-8.-14. Kl. 3 om Morgenen gaar det løs. Der er meldt engelske Styrker foran os. De er landet fornylig og skal være Forbindelsesled mellem Belgiere og Franskmænd. Det gaar i Ilmarch fremad, Varmen er frygtelig, og mange segner af Hedeslag. Ogsaa mig falder det svært; i Slaget ved Ober de Vehr har jeg forstuvet min Fod, og den smerter mig. Men det gælder om at vinde med; bliver man liggende, er Belgierne over os. Vi er jo langtfra velset. Igennem Bryssel gaar vi igen med de skarpladte Geværer pegende ind imod Husene; Løven er i frisk Erindring. Kommet igennem Byen gøres klar til Kamp, og vi faar udleveret en Mængde Patroner; Patrontaskerne (26) fyldes, og en Patrongjord hænges om Halsen. Men Fjenden trækker sig stadig tilbage, og; vi trækker i Bivuak.

1.-9.-14. I Dag faar jeg det første Brev hjemmefra. Vi rykker lidt videre frem og trækker i Kvarter.

2.-9.-14. Appel med Jernportionen, som de fleste har fortæret.

3.-9.-14. Vi fik i Dag en ny Kompagnichef i Stedet for den gamle, der fik begge Ben smadret ved Hieht. Den nye er Premierløjtnant, en Teglværksejer fra Flensborg. Han holder nok heller ikke til Enden. Fjendtlige Flyvere kredser over os.

4.-9.-14. Kl. 12 Nat Alarm; det er mørkt, Vejene opkørte og elendige, men vi maa stadig videre. Omkring Middag kommer vi til Byen Eschenen, hvor vi faar Lov til at gaa ud i Byen for at opsnuse noget spiseligt og Tobak. Men den arme Befolkning har selv intet. En Cigar handles mellem Kammeraterne for 50 Pg,

6.-9.-14. Det er Søndag. Jeg træffer flere hjemmefra. Hans Jacobsen fra Søgaard, som jeg fulgtes med til Holbøl ved Indkaldelsen, Chr. Rasmussen fra Bjerndrup, P. Nissen fra Bjerndrupmark, Rasmus Skødt fra Hjernishøj og Chr. Watmann fra Tombøl, som er en Fætter til min Hustru, og som jeg har ligget aktiv sammen med i Østpreussen.

7.-9.-14. Vi marcherer fra Eschenen gennem Eurondagen og Aalst. Her ser jeg de første Hvedebrød i Belgien, som er bagt runde som en Kringle, saa man kan hænge dem over Armen. Vi kommer sent i Kvarter, men jeg faar da Held til at købe et Par: Cigarer.

8.-9.-14. Fra Aalst gaar det til Sottegur, en By paa 8000 Indbyggere, og her gaar vi i Kvarter i et Slot, det hedder i Slottets Hestestald, hvor Væggene er beklædt med hvidt Marmor. Vi faar udleveret Æg og Flæsk og lever kongeligt, synes vi da.

10.-9.-14. Alarm; vi marcherer 50 Kilometer. (27)

12.-9.-14. Om Morgenen holder Generalen en Tale til os og siger bl. a., .at nu er det umuligt at tage: mindste Hensyn til Tropperne, thi ved Marne har Tyskerne haft lidt Uheld og har maattet trække sig lidt tilbage. Jeg tænker, de er blevet slaaet tilbage. Som Følge deraf skal vi i Ilmarch til Frankrig for at standse Tilbagetoget. Og saa marcherer vi. Kl. 12 gaar vi over den franske Grænse og kommer igennem Fæstningen Conde. Overalt utallige Jordhøje. Her sover mangan tapper Soldat sin lange Søvn, fri for alle Strabadser. I Valenciennes kommer jeg i den første Seng siden Krigens Begyndelse. Det er fint, men farligt. Vi ligger i Sengen med Geværet i Armen. Der er kun franske Kvinder i Huset, Mændene er under Fanerne, men alligevel er vi aldrig sikker, thi Hadet er stort. Konen og Datteren har sludret lidt med os, men meget forstaar vi jo ikke; Manden er med i Krigen som Artillerist.

13.-9.-14. En March paa 60 Kilometer. Meget varmt.

14.-9.-14. Saint-Quentin, en stor By med Sporvogne. Vi er ikke velset af Franskmandene. De kan iøvrigt tro, at vi er lige saa kedede af det som de.

15.-9.-14. Vi nærmer os Fronten, Kanonerne tordner uafbrudt. Sent om Aftenen rykker vi ind i Noyon, og nogle af os skal paa Vagt paa Raadhuset, hvor Byens Borgmester og Magistrat sidder som Gidsler. Kompagniet gaar i Bivuaek ved Siden af en Dragonkaserne.

16.-9.-14. En god Dag for os. Vore to andre Batailloner er allerede i Ilden. En Mængde Saarede og Fanger kommer igennem Byen. Kanonerne tordner uafbrudt.

17.-9.-14. Marchordre. Det er øsende Regnvej. Vi marcherer intetanende i Marchkolonne, da Kuglerne pludselig piber os om Ørerne, de franske Maskingeværere er sat ind med fuld Kraft. Kammeraterne mejes ned i Massevis, og inden vi formerer Linje og kommer i (28) Dækning, er der faldet mange, deriblandt Kompagniføreren, den tredje. Omsider naar vi ned i et Vandløb, hvor vi er nogenlunde sikret for Kuglerne, men til Gengæld er vi vaade ind til Skindet. Det bliver Middag, og det bliver Aften, og stadig suser Kuglerne hen over os. Hvem der vover at stikke Hovedet op, er færdig. Ilden kommer fra Skoven foran os, og her sidder de Sorte, Zuaver, og skyder oppe fra Træerne. Vi venter hvert Øjeblik, at de skal storme, saa er det ude med os. Og havde de vidst, hvor faa vi var, med en Linje saa tynd, uden Forstærkning, saa havde vi været færdige. Alt faar en Ende, ogsaa en lang Septemberdag i øsende Regn, med Kugleregn foran os og I liggende i Vand til op paa Livet. I Nattens Mulm og Mørke forsøger vi at kravle baglæns, tilbageladende vore Saarede og Døde. Vi kommer i Ly i en stor Lade, vi er stivfrosne, men faar hverken vaadt eller tørt. Det var endnu værre end ved Hieht i Belgien.

18.-9.-14. Om Morgenen fik vi en Slurk Kaffe, men er forresten vaade og stivfrosne endnu. Vi formerer igen Skyttekæde og gaar paa den igen. Der svirrer af og til nogle Kugler om Ørerne paa os, men til Fjenden ser vi intet, han har trukket sig tilbage. I Carlepont er vi ude at rekvirere, og jeg kaprer mig et Par fine Silke Damestrømper. Vort Undertøj er baade snavset og temmelig levende, vi trænger haardt til at skifte. Men snart er vi med i Kampen igen, og mange Kammerater falder eller bliver saarede.

19.-9.-14. Vort Kompagni, 1. Komp. Reserve Regt. 86, har til Dato tabt 163 Mand af de oprindelige 250, det tynder slemt ud iblandt os. Om Formiddagen har vi gravet Skyttegrave, og om Aftenen skal vi tage dem i Besiddelse. Vi er kun lige kommen ud af Husene i Carlepont, før det franske Artilleri sætter ind med frygtelig Kraft og gør lyst iblandt os. 2. Komp., som staar i Marchkolonne paa Gaden, bliver næsten helt oprevet, saa de (29) ligger i Grupper, dræbt paa Stenbroen. Vor Oberst bliver dræbt og Adjudanten haardt saaret. Jeg maa med paa Patrulje, en farlig Tjans.. Fjenden forsøger et Angreb, men bliver tilbagevist.

20.-9.-14. Ved Middagstid melder Patruljer, at Fjenden trækker sig tilbage, hvorfor vi optager Forfølgelsen. Igen kommer vi igennem Carlepont og ser nu rigtigt Dødens Høst fra i Gaar. Jeg er ellers ikke nervøs, men det tager mig alligevel med Gru, at se alle disse Mennekedynger paa Gaden. Paa den videre Fremmarch sætter Franskmændene sig haardt til Modværge, og vi har igen Saarede og Døde. Jeg bløder selv af et Saar i Tindingen og af et Strejfskud i Benet. Vi graver os ned. Til højre for os ligger Regt. 84 og til venstre Jægerne fra Ratzeburg. Min Deling kommer til at overnatte i et Bryggeri, og i Kælderen ligger der en stor Tønne Vin ved Siden af den anden. Jeg har dog aldrig set noget saa onskabsfuldt som her. Ikke alene, at man drikker at Vinen, men Tapperne bliver revet af Tønderne, saa vi maa flygte for ikke at drukne i Vin.

21.-9.-14. Vi skanser, og 7 Mand bliver dræbt af en Fuldtræffer. Vi trækker os tilbage bag Byen, efter at have stukket det halve af den i Brand. Beboerne har faaet Befaling til at rømme Byen. Det er alligevel haardt, tænk om det var hjemme i Nordslesvig, at vi saadan skulde gaa fra Hus og Hjem. De Gamle vil slet ikke ud, men foretrækker at dø i deres Rede. Den anden Ende af Byen har Franskmændene igen besat. mit Kompagni har gravet sig ned paa Kirkegaarden; og i Sandstensmuren, der omgiver den, har vi slaet nogle Stene ud til Skydeskaar. Mange Steder er Muren sønderskudt og Gravstenene væltet. Her er ingen Barmhjertighed at finde, hverken for Levende eller Døde. Maden skal hentes kilometervis borte, og bagefter gaar det paa Patrulje og paa Vagt, Søvn er ikke at tænke paa.

24.-9.-14. Stadig paa Kirkegaarden, Granatilden tager til i Styrke og Skoven foran os er snart afklippet i Meters Højde. Vore Døde bliver straks jordet paa Kirkegaarden. Af Mad intet, og vi spiser vort sidste Stykke Brød. Sulten driver os ud i Haverne efter Frugt, men vi sætter jo Livet paa Spil derved.

25.-9.-14. Om Formiddagen er jeg med en Officerspatrulje i Skoven, og vi bliver kraftigt beskydt fra Bryggeriet, som Franskmændene igen har taget. Om Eftermiddagen gaar det frem til Angreb. Saa længe vi har Skoven som Dækning, gaar det nogenlunde, men værre bliver det, da vi er kommet ud af Skoven og ud paa en Eng. Paa den anden Side Engen er der igen en Skov, og her ligger Fjenden i Skovkanten og skyder ned for Fode. Især har 84erne uhyre Tab, de ligger som saaet. Igen tilbage gennem Skoven, og det maa gaa hurtigt, thi Zuaverne er lige i Hælene paa os. Vort Kompagni bliver splittet og med en Snes Mand maa vi overnatte, i Skoven. Det er et rent Mirakel, at vi ikke kommer i Fangenskab. Om Morgenen finder vi tilbage til Kompagniet, som ikke havde ventet at se os mere.

26.-9.-14. Igen paa Kirkegaarden. Ingen Levnedsmidler. Kompagniet er skrumpet ind til 60 Mand. Snart staar vi paa Tur.

27.-9.-14. Beskidte og elendige. Vi ligner saa sandelig ikke Kejser Wilhelm s fine Soldater fra den aktive Tid. Saa længe jeg er i Frankrig, har jeg ikke faaet mig vasket. Havde vi nu haft al den dejlige Vin fra Kælderen, saa kunde vi have vasket os i den. Det er vistnok Søndag i Dag.

28.-9.-14. Stadig paa Kirkegaarden. Vi har faaet 25 Mand "Ersatz" fra Flensborg. Men hvad, de gaar nok snart den samme Vej, som alle de andre.

29.-9.-14. Vi angriber igen, men faar forfærdelig Ild. Folkene nægter at gaa frem, selv om de trues af (31) Officerernes Revolvere; de render Officererne over Ende og gør omkring. Vi er tre Mænd paa venstre Fløj, som bliver afskaaret fra Kompagniet og springer ned i en "Unterstand". Mørket falder paa, men Kampen bølger stadig frem og tilbage rundt om os. Vi venter hvert Øjeblik paa at blive taget af Zuaverne, det er det samme som en Kniv i Livet. Vi kan stadig høre dem gaa forbi os og vi: tør næsten ikke trække Vejret.

Først langt over Midnat bliver det mere roligt, og vi taler nu viskende om, hvad vi skal gøre. Det lykkes os igennem Skoven at naa tilbage til Kompagniet. Det var anden Gang, jeg undgik Fangenskabet. Det var J. Andresen fra Snogbæk og Jørgen Clausen fra Ullerup, som var med paa denne Tur.

30.-9.-14. Kirkegaarden giver os nu ingen Dækning mere, sammenskudt som Muren er, og derfor gaar vi atter fremad. Atter Saarede og Døde. Vi forsøger at grave os ned, men de andre er stadig over os med Granatild og Maskingeværer. I fjorten Dage i Træk har vi nu været i Ilden og ikke vundet en Fodsbred Terræn, men bare haft Døde og atter Døde. Tropperne er nu ikke til at faa frem mere, og i Aften blev vi afløst af Reg. 76, mens vi igen marcherer ind i Carlepont.

1.-10.-14. Videre til Noyon. Rensningsproces og Lønningsappel. Ved Midnat Alarm. Om Morgenen nærmer vi os Ildlinjen og kan høre Kanonerne tordne. Kl. 2 Efterm. rykker vi frem til Amy. Der kommer et Utal af Saarede tilbage. Kl. 4 Befaling til at gribe ind. Vi springer kompagnivis, men hvor først Artilleriet faar sig indskudt, bliver intet tilbage af Kompagniet. Først ved Mørkets Frembrud naar vi ind i forreste Linje. Kanonerne tier, men Lyskasterne faar travlt, overalt brændende Byer. Vi overnatter paa Slagmarken og lægger os blandt de Døde. Det eneste, vi faar at spise, er, hvad vi kan hente ud af de Faldnes Op-pakninger.

2.-10.-14. Fjenden er gaaet retur, og vi følger (32) efter. Vi fanger en Spion, som har haft en Telefon i en Kælder og givet sine Landsmænd Oplysninger om os. Han bliver skudt med det samme.

4.-10.-14. Vi bliver afløst. I en stor Frugtplantage, hvor vi ligger i Ro, træffer jeg en Del Bekendte hjemmefra, bl. a. Chr. Rasmussen fra Bjerndrupmark.

5.-10.-14. Nu gaar det løs igen. Vor Bataillon griber først ind i Kampen. Vi gaar uden om en Sump og kommer ind imellem to Skove, hvor vi bliver haardt trængt. 4. Komp. ligger i: Skoven til højre for os, 2. Komp. til venstre, og vi midt imellem paa aaben Mark. Naar Granaterne falder i Skoven, kan vi høre Kammeraterne skrige. Fremad gaar det, Spring for Spring, og i det fjerne skimter vi allerede de røde franske Bukser. Vi forsøger med Spader at faa lidt Dækning, men ustandseligt springer Shrapnels over os. Granater, Shrapnels, Geværild og Maskingeværernes ping-ping, et sandt Helvede. Saa kommer Ordren: "Bajonetter paa og klar til Storm". Der er kun 300 Meter til den franske Skyttegrav, men hvor mange vil naa derhen? Jeg naaede den ikke. Et Stød i min højre Skulder gør, at jeg taber Geværet, og med det samme løber der mig Blod ud af Ærmet. Jeg kravler, hjulpet af en Kammerat, tilbage, men det gaar kun langsomt. Saa besvimer jeg. Efter at være forbunden af en Sygebærer, kommer jeg lidt til Hæfter igen, og vi arbejder os den lange Vej tilbage til Sanitetskompagniet, der ligger i Saint-Aurin. Men det er en farlig Vej, idet Granaterne slaar ned rundt om os. I den næste By bliver Forbindingen eftersat, men ellers gøres der intet. Vi bliver indsat i en Lade, hvor der ligger mange Saarede i Halmen. Sove kan vi ikke for Smerter, og dog er vi saa glade for at være sluppet ud af Helvedet derude.

Andendags Morgen bliver vi kørt i Bil til Noyon. Her bliver jeg i 3 Dage, til Feberen er falden, og saa gaar det med Tog til Tyskland.

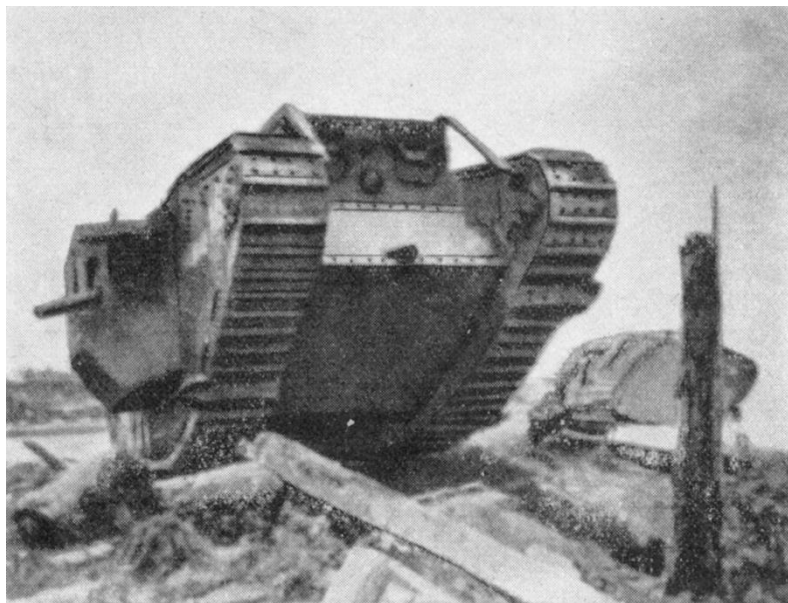
*Asmus J. Asmussen,*  
Genner.



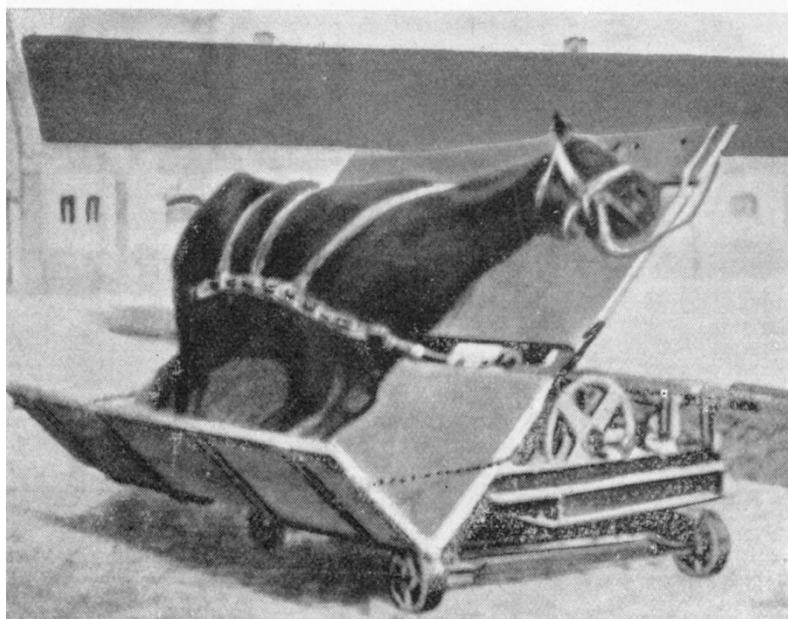
Russiske Krigsfanger



Russisk Officersbegravelse i Riga



Engelsk Tank 1917



Operationsvogn paa Hestelasaret



## Spandau - Skovby og tilbage igen

(93) Naar man læser D. S. K.s Aarbog, saa træffer man paa en Del Beretninger, som vedrører Oplevelser, man har haft sammen med Kammerater her fra Landsdelen, eller Episoder og Tanker, som paa en eller anden Maade har Tilknytning til vor Hjemstavn. Det, jeg nu vil fortælle, bliver ogsaa et lille Afsnit af min Soldatertid 1914-18.

Den 4. Sept. 1915 blev jeg indkaldt til Militærtjeneste sammen med mange her fra Landsdelen til Pioner Batl. III i Spandau. Af dem, jeg en Tid lang var sammen med, vil jeg nævne: Jens Hansen, Harreby, Nis Tnyssen, Gaansager, Jens Østergaard, Københoved, Peter Petersen, Mjøls og L. P. Aakjær, Rødding. Jeg nævner Jens Hansen, Harreby, først, fordi det var ham, jeg længst fik Lov til at være sammen med, og fordi det, jeg nu, vil fortælle, var i Selskab med. ham.

Vi havde det Held at blive i Garnisonen et helt Aar og fik ogsaa tit at høre »Die beiden Drückeberger«, Men en skønne Dag var ogsaa dette forbi, idet hele III. Komp. var i Alarmberedskab. Ingen af os vidste, hvor Rejsen gik hen, men ved Midnatstid blev der paa Kasernepladsen sagt til os, at vi skulde hen »Wo ein neuer Feind uns droht«, Det gik mod Vest, og vi tænkte, det gik til Frankrig. Men om Morgenen. da det var blevet lyst, kørte vi over Broen ved Rendsborg. Vi saa paa hinanden - kunde det være muligt, og Jens sagde til mig: »Det gaar hjemad, Laurids«. Men det kan ikke nægtes, at en underlig Følelse betog os. Samme Dags Aften naaede vi Over Jerstal, og herfra gik det til Fods mod Skovby, en lille By Vest for Haderslev. Her blev vi indkvarteret, og vi boede begge hos Gaardejer Jørgen Wolf. Vi følte os med det samme som hjemme her i dette rare Hjem. Meningen var, at Kompagniet skulde være med til at befæste Grænsen fra Haderslev til Vestkysten. Men Glæden blev kun kort, allerede paa den 3. Dag blev vi kaldt hen til Feldwebelen, som meddelte os, at vi maatte tilbage til Garnisonen, vi var jo de eneste Danskere, og vi var kommet med ved en, Fejltagelse, Enhver kan vel tænke sig, hvorledes vi blev til Mode, men »enhver Befaling er jo hellig«. Vi gik meget nedtrykte tilbage til vort Logi, hvor vi blev modtaget med allerstørste Forstaaelse og Sympati. Næste Dags Morgen blev vi »e n t w a f f n e t« og af en Underofficer ført tilbage til Spandau.

Saadan endte denne Rejse, som jeg synes kunde interessere Kammeraterne at læse.

Lauritz Lindrum,  
Skærbæk

## Breve fra Sydamerika

(34) Kammerat Jørgen Brag i Undelev er kommet i Forbindelse med en Krigskammerat, Chr. Petersen, der er Indehaver af et Kaffebrænderi i Buenos Aires. Chr. Petersen, der antagelig er kendt af mange, skriver i et Brev til Brag bl. a.:

Det er ejendommeligt, efter saa mange Aars Forløb at komme i Forbindelse med en gammel Krigskammerat. Gamle Minder vælder frem igen. Jeg husker godt de fleste af de Kammerater, der rykkede med ud fra Flensborg og af de Folk, du nævner, husker jeg alle

med Undtagelse af een, Mathias Pors, som jeg ikke mindes. Jes P. Jensen er jo Gæstgiver i Aabenraa og Nis Jensen Gaardejer i Kollund. Dem har jeg besøgt en Gang efter Krigen. Men hvor er Thomsen fra Ullerup og Jacobsen fra Vester Sottrup? Mon de lever endnu? Dem husker jeg meget godt. Rømer traf jeg den Dag, Regimentet rykkede ind i Flensborg i 1918. Han er senere kommen i Jernbanens eller Postvæsenets Tjeneste i Heide eller Frederiksstad eller deromkring. Jeg selv har, efter at jeg i Januar 1915 efter Slaget ved Soissons blev syg og kom væk fra Kompagniet, ført et meget bevæget Liv. Jeg blev den Gang meget syg, kom paa Lazaret i Chauny og førtes med det samme i Lazarettog til Tyskland, til Hessen til en lille By ved Navn Soden am Vogelsberg. Jeg var uden Bevidsthed fra det Øjeblik, man bar mig ind i Toget i Chauny indtil den Dag, jeg vaagnede op i en Seng i Soden. Det var saa vidt jeg husker 6 Dage senere. Efter nogle Ugers stærk Feber kom jeg mig saa igen saa meget, at jeg kunde gaa ud at spadsere i frisk Luft, som Lægen forordnede mig. Men jeg havde fuldstændig tabt Hukommelsen og vidste til Tider ikke, hvem jeg var, hvad jeg hed, hvor jeg stammede (35) fra eller i hvilken Tid vi levede. Det var en ganske mærkelig Tilstand. Jeg tænkte ellers ganske logisk, var ikke sindsforvirret og handlede ganske følgerigtigt som i normal Tilstand. Jeg huskede til Tider mine Barndomsaar ganske nøjagtigt, men kunde ved nok saa megen Eftertanke ikke mindes Tiden efter at jeg havde forladt Fædrenehjemmet. Til andre Tider huskede jeg enkelte Episoder i mit Liv, mens den øvrige Tid laa i fuldkommen Mørke. Da jeg efter 2 Maaneders Lazaretophold kom til Flensborg, kendte jeg ikke mine Bekendte mere. Naar jeg traf dem paa Gaden, vidste jeg godt nok, at jeg havde kendt dem, men ikke, hvad de hed, hvor de boede, og hvad deres Stilling var, skønt jeg havde kendt dem i mange Aar og havde forladt Flensborg for kun faa Maaneder siden.

Men det varede ikke længe, før Hukommelsen vendte tilbage, kun meget nervøs var jeg i lang Tid efter. Men ikke destomindre maatte jeg af Sted igen først i Juni 1915. Jeg kom til Rusland "Zur Verfügung des Oberbefehlshabers Ost". Jeg skulde melde mig i Wilkowischki, en By ca. 20 km paa den anden Side den østpreussiske Grænse. Da jeg ankom dertil ved Middagstid og til Fods begav mig paa Vej til Byen, som laa 3 km fra Jernbanestationen, fik jeg det første Indtryk af Soldaterlivet i Rusland. Jeg traf en Trainkolonne paa March med Hr. Hauptmann i Spidsen og Feldwebelen bagved. Mandskabet hørte til de ældre Aargange, de var Svabere, de fleste med graasprængt Fuldskæg og halvlång Pibe i Munden. Saadan kom de agende paa deres Vogne af meget forskellig Herkomst, gennem det dybe Sand.

"Herr Hauptma, Herr Hauptma", raabte Feldwebelen pludselig. Herr Hauptmann vendte sig om paa Hesten og raabte tilbage "Ja, Maier, was isch denne"? "Herr Hauptma, mache mier Middag? Hier isch a' Löchle und hier isch a' Brünle, hier wolle mier mal Middag mache". (36) "Ja, wenne De meischt, Maier, mache wier halt Middag" var Kaptajnens Svar, og saadan blev det saa ogsaa. Jeg tænkte ved mig selv, at det er der da Mening i at føre Krig paa denne Maade, det synes her at være mere gemytligt som i Frankrig. Den Erfaring har jeg saa ogsaa gjort i den Tid, jeg var i Rusland.

Min Opgave her bestod i at modtage Tyskernes "Ersatz"-Regimenter. Jeg selv blev til-delt Rgt. Nr. 266, men forblev ved Overkommandoen, hørende til "Operationsabteilung", hvor jeg har arbejdet fra Juni 1915 til Efteraaret 1916. Det var et meget anstrengende og oprivende Arbejde. Man skulde være parat Dag og Nat og fik aldrig Ro. Da Krigshandlingerne efterhaanden hørte op efter de russiske Fæstningers Fald, og efter at hele russiske Armekorps var taget til Fange, var der jo heller ikke Brug for "Ersatz" hjemmefra, og mit

oprindelige Arbejde med Formering af Troppekontingenter slap op. Men saa fik jeg en anden Bestilling, og det er den interessanteste, jeg har haft i hele mit Liv.

Jeg blev Civilforvaltningschef for et stort Omraade lige bag Fronten øst for Vilna. Min Opgave var at indrette og føre Civilstandsregistre, indrette Skoler for Børnene - Lærerne var tyske Soldater, som var Folkeskole-lærere og det polske Sprog mægtige - føre Regnskabet over Driften af 3 store Godser, drevet af Soldater, der var Landmænd, Vedligeholdelse af Veje og Broer og Ordningen af Skovhugst til Brug ved Udbygningen af Fronten, Bygning af Blokhuse osv. Mandskabet, der stod til min Raadighed, var foruden Landstormsafdelinger Civilbefolkningen, som arbejdede i Dagløn og fik Forplejning af Feltkøkkener, og Krigsfanger, hovedsagelig Kalmyker, Burjæker, Samoieder og Ostjækker, som ikke blev sendt til Tyskland. Jeg boede ved en katolsk Præst, Schmidt von Knobelsdorf, en af de saakaldte baltiske Baroner, og var meget undervejs om Sommeren i en af de smaa (37) russiske Bøndervogne og om Vinteren i Trojka, den typiske russiske Slæde med tre Heste for, hvor den midterste gaar under en stor Træbøjle, og de to andre løber frit ved Siden af. Min Kusk var en ældre, holstensk Husmand, rigtig gammeldags gemytlig, med stort rødt Fuldskæg. Markmann hed han. Disse Slædeture gennem de store tavse Skove i de klare Frostnætter med de tindrende Stjerner glemmer jeg aldrig i mit Liv. Noget saa vidunderligt, som disse Ture gennem Ruslands øde Stepper og mørke Skove i susende Fart over den haardfrosne Sne, oplever jeg aldrig mere, og jeg tænkte den Gang ofte gid det altid maatte blive saadan. Og dog var det Krig, og man var langt fra Hjemmet og gik en uvis Fremtid i Møde. Hvornaar vilde Krigen være til Ende? Hvorledes vilde Livet forme sig efter denne Krig? Vilde man med Held kunne bygge sin ødelagte Eksistens op igen? Man gad ikke tænke derpaa. Helst vilde man blive, hvor man var, i Rusland. Mange tænkte den Gang saaledes, og mange er ogsaa blevet der og dukket under i den russiske Uendelighed, for aldrig mere at lade høre fra sig. Rusland har udøvet en mærkelig dragende Magt paa mange af de Soldater, der kom derhen, og jeg forstaar det saa godt. Jeg selv har mangen Gang senere længtes efter disse Egne.

I 1917 kom jeg længere nordpaa, Nord for Narotschsøen. Der havde jeg en ny Kommando. Jeg boede ganske alene med en Skriver og en Ordonnans i et Blokhus langt inde i de store Skove og langt fra Troppeafdelinger og menneskelige Boliger, kun forbundet med Omverdenen gennem Felttelefon. Det var en Feltgendarmmeripost, jeg var Indehaver af og samtidig Befalingsmand for en Afdeling Minører, hvis Opgave det var at sprænge Isen paa Narotschsøen, ifald Russerne skulde finde paa at komme over Isen fra den anden Bred. Det var en ensom Post, Mandskabet var stationeret i smaa Grupper langs med Søens Bred, og mit Blokhus laa temmelig langt tilbage i Skoven for at have Forbindelse (38) med alle Punkter, der hørte til det Omraade, jeg havde at tage Vare paa. Mit Selskab var foruden Skrивeren og Ordonnansen en tam Krage og to Ulve, som vi havde fanget som Hvalpe. Desuden havde vi en større Samling sibiriske Egern, som let lod sig tæmme. Ulvene lod sig aldrig tæmme helt. De stod bunden i en Jernkæde ved en stor Gran og havde deres Hundehus, men var aldrig rigtig tilfreds med den Behandling. Da vi kom til Frankrig, sendtes de til Hagenbeck i Hamborg. Ulve var der mange af i disse Skove, og paa mine Slædeture om Natten fulgte de altid bagefter, rigtignok i tilbørlig Afstand, og generet mig har de aldrig.

I 1917 kom jeg saa igen med Regimentet Nr. 266, som jeg saa længe nominelt havde hørt til, men aldrig set før efter et Par Aars Forløb, til Frankrig. Nu skulde jeg paa en Gang være Zugführer, noget, jeg aldrig før havde været. Jeg protesterede og gjorde gældende, at jeg jo ikke kendte noget til de sidste Par Aars ny indførte taktiske Kampmetoder. Jeg blev

Feldwebel i 1914. Jeg skulde saa lære de nye Kunster, som jeg ikke kendte endnu, Zugführer skulde jeg være. Det blev jeg saa, men fik en ung Vizefeldwebel, som lige var blevet udnævnt dertil og senere skulde paa Officersskole, til Hjælp. Jeg var Zugführer, og den anden skulde gøre Arbejdet. Det var et komisk Forhold, og for mig ret behageligt. Paa den Maade var jeg jo en Slags Oberzugführer. Men hvert Øjeblik skulde jeg møde hos Batalionsføreren for at berette, om jeg nu snart havde sat mig ind i Sagerne. Det havde jeg ikke og mente iøvrigt ikke at kunne overtage Ansvar, naar det en Gang rigtig gik løs. Efter at have vadet rundt i Vand og Mudder i lange Søstøvler, som vi brugte i Flandern, indsaa man, at jeg var uegnet til at være Zugführer og kom til Intendanturen og blev Intendantur-Assistent-stellvertreter, noget, som jeg oprindeligt var uddannet til i (39) Fredstid og skulde have været straks ved Mobiliseringen. Her var jeg til December 1919.

En Engros-Forretning, som jeg havde købt i Flensborg med Overtagelse til 1. August 1914, havde ligget stille siden da. Jeg blev indkaldt 2. Aug. Efter min Afsked fra Militæret overtog jeg Indrettelsen og Ledelsen af Tillidsraadets Valgkontor og arbejdede der under hele Afstemningstiden. Senere rejste jeg til Sydamerika.

-----

Jeg er ganske rigtig den Gefreiter Petersen, som fik Kuglen i Patrontasken, men saaret blev jeg, for jeg har den franske Kugle i Benet endnu. Jeg samlede en af de gennemskudte Patronrammer op, og har baaret den som en Slags Talisman under hele Krigen. Jeg har den endnu, ogsaa en Shrapnellkugle, som jeg paa Kirkegaarden ved Tracy le Val fik gennem den ene Side af Hjelmen, uden at den gik ud paa den anden Side, men blev liggende og brændte mig paa Hovedet.

Nu har vi Krigen igen. Jeg var sikker paa, at den vilde komme, og at den vilde komme mellem 1938 og 1940. Det slog til. Jeg er ellers ikke overtroisk, men jeg kan ikke lade være med at tro paa Nostradamus' Profetier, som jeg har læst for mange Aar siden, og som har forudsagt saa meget, der er indtruffet, med forbavsende Sikkerhed. Her i Sydamerika gør Menigmand sig kun helt uklare Forestillinger om Europa og dets Problemer. Min Mening er, at Europa er syg, endda meget, og jeg tror ikke paa nogen Helbredelse. Europa gaar sin Undergang i Møde, ligesom i sin Tid det gamle romerske Rige forgik.

---

## "Go'daw Jes - Jørn Pet'sen foldt æ Gaa'e"

Jeg var lige fyldt 40 Aar, da Krigen brød ud i 1914, og blev derfor indkaldt som Landstormmand den 15. August. Vor Rejse var kun kort, eftersom vor første Garnison blev Hovslund St.

(40) - Her foregik Livet i det store og hele under forholdsvis hjemlige Former, men efter 7 Ugers Forløb var det forbi, og saa gik Turen til Flensborg, og derefter til Rendsborg. Kort Tid efter blev vi flyttet til Heiligenhafen, derefter til Femern, og tilsidst til Oldenburg. Her blev Aargangene 73, 74 og 75 udtaget til at flyttes til Lockstedter-Lag er, hvor Landsturm Regiment Nr. 9 blev oprettet.

Efterhaanden havde vi naaet Sommeren 1915, men saa skulde vi ogsaa til Fronten

Den 28. Juni kørte vi over den russiske Grænse ved Mlava, - Den Gang havde jeg ikke tænkt mig, at jeg først 3½ Aar senere - den 28. December 1918 - skulde komme samme Vej tilbage for hjemadgaende.

I Kurland, hvor vi i 1¼ Aar laa i en lille Landsby inde i en Skov, mødte jeg en Dag paa min Vagt min Kammerat Erik F. Han gik med et Par smaa Pinde under den ene Arm. Da jeg spørger ham, om han er ved at bære Brændsel hjem, svarer han nok saa tørt: »Jah do, men æ hæe et it lig som di dovn' - æ gæe helle en Gang tie, som aa forlaj mæ. -«

Et Par Dage senere, da jeg en Morgenstund kom hjem fra Vagt, staar samme Erik tilligemed et Par andre Kammerater nede i et dybt Hul og kaster Jord op paa Understanden, som var blevet utæt. Jeg spørger ham da, om han allerede har lavet det store Hul i Dag? »Ja'e - svarer han - »men æ fek aa en orn'le Klat Marmelade egaæ.«

I 1917 var jeg kommet til Regimentsstaben, og da vi en Dag var paa Vej mod Fronten, kørte vi om ved mit Kompagni, som var paa Tilbagevejen efter en Træfning med Russerne, raabte pludselig en kendt Stemme (Jørgen Jørgensen fra LøjtSkovby): »Godaw Jes - Jørn Pet'sen foldt æ Gaæ«. Det var jo en trist Meddelelse at faa, men i Grunden saa ejendommeligt, at to Danskere fra samme Sogn, i fremmed Trøje, mødes paa en Vej langt inde i Rusland og meddeler hinanden om et tredie Bysbarns Død.

I Juni 1918 kørte vi fra Walk i Estland til Ukraine, som vi først, efter at være blevet taget til Fange og efter mange andre Besværligheder, forlod den 18. December 1918.

Efter 13 Dages Kørsel, pakket som Sild i en Tønde (54 Mand i hver Kreaturvogn) med ophavnede Ben og i en elendig Forfatning, plyndret for Ure, Ringe, Penge, Overfrakker m. m., naaede vi endelig Nytaarsaften Lybæk.

Saa nærmede vi os efterhaanden den hjemlige Arne, og den 4. Januar 1919 naaede jeg hjem.

Jes Iversen,  
Stollig.

---

## Fra Nord til Syd.

### *Nogle Oplevelser som Krigsfange i Frankrig.*

(41)Vi var efter et omtrent to Maaneders langt Ophold i en saakaldt "Sultelejr", i hvilken vi til Stadighed, Dag og Nat, opholdt os under aaben Himmel, og hvor vi hver Dag ikke fik andet at leve af end et lille Stykke Franskbrød, omsider naaet til en Fangelejr i Rouen. Her skulde vort Ophold dog kun blive kortvarigt, idet vi var nogle Krigsfanger, der skulde bringes til Aurillac i Sydfrankrig. Der forestod os altsaa en Rejse fra Nord til Syd.

Af denne Aarsag fik vi en Dag udleveret Forplejning til tre Dage, d. v. s. enhver fik to Franskbrød a 1000 gr. og en røget Sild. Vi havde ikke noget Sted at stuve det ned, eftersom vi ikke ejede andet end det Tøj, vi stod og gik i, og da vi ikke vilde gaa med Forplejningen i

Hænderne, spiste vi Rub og Stub paa een Gang og lod saa Skæbnen raade for, hvornaar vi igen skulde have et nyt Maaltid. For Resten var vi jo fra "Sultelejren" godt trænet i at sulte.

Saa kom vore Vagtmænd, og vi satte os i March ind mod Banegaarden i Rouen; men mærkeligt nok gik vi forbi Banegaarden, fortsatte ud af Byen og marcherede til den første Station paa Ruten mod Paris. Her ventede vi i flere Timer paa Toget. Det var knagende koldt; men endelig kom Toget dog, og vi steg ind i en for os reserveret Kupe. Saa blev der Tid til at studere vore Vagtmænd.

Disse var to franske Soldater, der begge havde været i tysk Fangenskab, men som haardtsaarede var de blevet udvekslet. Det var to meget flinke Mænd. De vidste af egen Erfaring, hvordan det er at være Krigsfange. Tale Tysk kunde de dog ikke. Det eneste, de kunde sige, var (42) "los, los, los". De fortalte, at det havde Tyskerne raabt til dem, dengang de blev taget til Fange. De opdagede dog, at jeg kunde nogle Brokker Fransk og udnævnte mig derfor straks til Tolk.

Det var for øvrigt en køn Egn, vi kørte igennem. Vel var det koldt, det var nemlig omkring 1. Oktober, men Solen skinnede dog. Jernbanen gik den lige Vej mod Paris, og hvert Øjeblik kørte vi over Broer, der førte os over Seinefloden, som saaledes snart var paa vor højre, snart paa vor venstre Side. Jeg ser endnu for mine øjne en lille Franskmand med en pæn, sort Moustache sidde ved Flodens Bred og vagtsomt holde øje med sin Medestang. Han fangede ikke noget, mens vi passerede ham, men det dundrende Tog greb kanske forstyrrende ind i Fiskefangsten. Han sad der endnu, da vi forsvandt i det fjerne; og i mine Tanker sidder han endnu paa samme Sted.

En af vore flinke Fangevogtere sagde nu til mig, at jeg endelig skulde se ud ad Vinduet, thi saa vilde jeg kunne se "la tour Eiffel" (Eiffel-Taarnet). Denne Chance maatte jeg naturligvis ikke lade gaa ubenyttet forbi. Jeg trak derfor Vinduet ned og kiggede ud i den Retning, i hvilken jeg mente, Eiffeltaarnet maatte komme til Syne. Efter nogen Tids Forløb blev Vinduet i Kupeen foran os trukket ned, og en ung Dame stak Hovedet ud. Da hun fik øje paa mig, Krigsfangen, gav hun sig i Snak med mig. Hun talte Tysk og fortalte bl. a., at hun var fra Elsass, og at hun var flygtet ind i Frankrig ved Krigens Begyndelse. Samtalen fortsattes i nogen Tid uforstyrret, men pludselig lænede den ene Vagtmænd sig ud over mig, og da han opdagede, hvem det var, jeg passiarede med, halede han mig ind i Kupeen og sagde til Damen, at han maatte gøre hende opmærksom paa, at det var forbudt at tale med Krigsfanger. Vort Vindue blev derefter trukket op igen.

Jeg saa ikke Eiffeltaarnet, for det blev imidlertid (43) mørkt, og iøvrigt kom vi ikke til Paris, men til Versailles, og da var Klokkeren omkring ved to om Natten. Vi steg ud, Toget skulde nemlig ikke køre længere, og vore to Vagtmænd bragte os ind i en Ventebarak, der fandtes ude paa Perronen. I den lange, smalle Barak var der langs med Væggene opsat Bænke, og paa disse sad der nogle faa Rejsende. Oppe i den anden Ende stod en Kakkellovn, og den styrede vi op imod, tog Plads paa Bænkene i Ovnens Nærhed, og da det var bidende koldt udenfor, nød vi i fulde Drag den behagelige Varme. - Men hvor længe var Adam i Paradiset. - Der var ikke gaaet ti Minutter endnu, før en Trafikassistent sammen med nogle Rejsende kom op igennem Venterummet og paa deres Vegne protesterede imod, at der fandtes Krigsfanger i Ventebarakken. Der var ikke noget at gøre, vi maatte omgaaende ud igen. Koldt var det jo, og vi frøs ærligt talt lige ind til Skindet. da vi kom ud igen; men det maatte vi jo tage med.

Nu førte Trafikassistenten os og vore Vagtmænd ind gennem Stationsbygningen. Paa Stationens modsatte Side fandtes Godstogssporene, og her var i en Niche ved Stationsmu-

ren lavet et Tremmebur af Jernstænger, vel nok beregnet til Anbringelse af Hunde. Assistenten løftede en Lem i Tremmerne op, hvorefter vi paa et givet Tegn paa alle fire maatte krybe ind i Buret. Lemmen sænkedes derefter igen og blev laaset. Assistenten og Vagtmændene fjernede sig og overlod os til vor egen Skæbne. Pladsen var meget trang, næppe nok en Kvadratmeter stor, og for at faa lidt Varme i Kroppen stod vi og trippede rundt paa Benene. Vi frøs!

Time efter Time gik. Banegaarden var som uddød, kun et enkelt, svagt Blus oplyste Perronen; men hen paa Morgenstunden kom til Afveksling to unge Piger ud paa Perronen. Da de fik øje paa os, nærmede de sig. Efter deres Paaklædning at dømme -- flot Hat, Pels, (44) Silkestrømper, fine Sko - maatte det være "bedre Folks Børn". Det var vi straks enige om. Vi stod og frydede os over Synet af de to pæne Piger, der saadan vilde bæere os med deres Visit; - men uheldigvis udviklede det hele sig desværre til et lille, alvorligt Intermezzo. Det begyndte med, at den ene af de charmerende unge Damer tog en lille Kniv frem, lukkede den op og opfordrede mig til at stikke en Haand ud igennem Tremmerne, saa vilde hun, som hun sagde, more sig med at stikke Kniven i min Haand. Mon hun troede, at vi var en Slags Menneskeaber, eftersom vi stod i Bur? Jeg tillod mig dog at give min Misbilligelse Luft ved et bebrejdende Grynt; men det blev taget meget unaadigt op, det maatte straffes, og for at straffe os ilede de to Frøkener ned paa Sporet, samlede Sten op og begyndte et regelret og vedvarende Stenbombardement mod os. Vi maatte ordentligt tage os i Agt, træde til Side, saa meget vi kunde, eller dukke os. Vi blev ogsaa af og til ramt, men heldigvis var der ingen rigtig Fart i deres Kast, ellers var vi vel ikke kommet saa helskindet fra det. Omsider blev de dog kede af denne Sport. De fjernede sig, men kom senere til Syne igen, dog nu havde de skiftet Ham; de havde aflagt den fine Stads, optraadte nu i Overall og gik i Gang med at losse en Jernbanevogn. Vi reviderede i en Fart vore Anskuelser vedrørende de unge Damer, vi likviderede Begrebet "pæne Folks Børn" og var jo nu nok klare over, at de tilhørte den Kategori af Piger, der hylder Princippet "Natten er vor egen!" - - -

Omsider - ved 9-Tiden - slog Befrielsens Time. Da var vi ogsaa næsten stivfrosne. Vore Vagtmænd viste sig igen, Lugen blev aabnet, og vi kom atter frem. Det var velgørende at strække Benene lidt!

Saa var vi atter i Toget. Der var selvfølgelig ikke noget, der hed: at vaske sig, og noget at spise fik vi jo heller ikke, men det var jo vor egen Skyld og kunde ikke (45) bebrejdes nogen. Vi skulde jo ikke have opført os som taabelige Fyldebøtter i Rouen! Mærkeligt nok følte vi ingen Sult; det skyldtes sikkert, at vi fra Opholdet i Sultelejren var blevet glimrende trænet i at spænde Livremmen ind. Toget rullede ud i nye, smukke franske Landskaber. Vi brugte øjnene godt, slugte med Interesse de opdukkende og forsvindende Panoramaer og glemte for en Stund Maven

Hen paa Eftermiddagen holdt vi paa en Station Syd for Paris. Navnet har jeg desværre glemt. Vi steg ud, blev ført ned ad Perronen og hen til en "Ventesal" for Krigsfanger. Det var et aflangt Rum, hvis Møblement var et Bord og en Bænk. Vinduet var overklæbet med sort Papir, og da der altsaa var mørkt derinde, stillede vi os op i Døren. Overfor os laa en Barak, over hvilken det amerikanske Flag vajede. Det viste sig at være en Forplejningsstation for amerikanske Soldater, der var paa Transport. Det varede da heller ikke længe, før der kom nogle amerikanske Soldater ud for at se paa os. Vi talte indbyrdes om, at der muligvis iblandt dem kunde være en, der kunde tale Tysk; men vort Forsøg i saa Henseende var en Skuffelse. Jeg prøvede da at tale Dansk til dem; men det var der heller ingen, der forstod. Dog nu var der en, der begyndte at tale Polsk til os; men det bragte os altsaa heller

ikke et Skridt nærmere. Jeg sagde derfor til mine Kammerater: "Nu maa jeg nok hellere varte op med det franske". Jeg masede altsaa paa, hvad Remmer og Tøj kunde holde, og se! Det var der en, der forstod. Han kunde kanske ligesaa meget - eller rettere ligesaa lidt - som jeg; men vi kunde udmærket gøre os forstaaelige for hinanden. Jeg fortalte ham nu, at vi havde været flere Dage paa Rejse, at vi intet Brød havde, og at vi var meget sultne. "Un moment", sagde han og fjernede sig for kort efter at vende tilbage med en mægtig Konserverdåse, fyldt lige til Randen med Biksemad. Vi (46) modtog den med et stort, men graadigt Smil, takkede, satte os til Bordet og tog for os - med Fingrene, for vi havde nemlig maatte aflevere alt, hvad vi ejede, da vi kom i Fangenskab. Men da "vor Ven" saa det, sagde han igen: "Un moment", forsvandt og vendte denne Gang tilbage med et Spisebestik til hver af os. Og nu kan det nok være, vi fik travlt! Vi gjorde i et Nu rent Bord, og da vi var færdige, traadte de andre amerikanske Soldater, som havde overværet vort "Ædegilde", til og forærede os Kiks Og Cigaretter. Vi var nu velforsynet, og vi skiltes efter et to Timers Ophold som gode Venner. Nu kunde vi klare den en Tid igen.

Henimod Aften kom vi til Byen Orleans ved Loirefloden. Da vi steg ud af Toget, saa jeg et Syn, der for et Øjeblik optog mig meget voldsomt, og som gjorde et underligt Indtryk paa mig. Det var et Syn, der maatte gøre en forhutlet Krigsfange godt. Mens jeg stod paa Perronen og ventede paa de andre Fanger samt vore Vagtmænd, skred en Flok andre Fanger forbi os. De var i franske Uniformer, det var altsaa franske Soldater, men de var lænket sammen to og to ved Arme og Ben, og de var under meget stærk Bevogtning. Deres Lænker raslede, mens de tungsindigt skred forbi, besværligt trækkende paa Benene. Og hvilke frastødende Ansigter! Forbrydere! . - Her var altsaa Lejlighed til at sammenligne. Vi var jo ogsaa Fanger, men vi var jo ikke Forbrydere, nej, vi havde dog Arme og Ben fri! Ja, jeg maatte uvilkaarligt lave en Armbevægelse for at føle Velværet ved at være anderledes end disse Mennesker, for at føle, hvilken Glæde det var at have det frie Herredømme over Lemmerne. Det, jeg følte i dette Øjeblik, glemmer jeg aldrig. Var det at være Krigsfange noget usselt, saa var det dog tusindfold bedre end at være Forbryder!

Jeg fandt m i n e "Fæller"; men da vi vilde gaa ned ad Perronen, kom to franske Soldater hen til os og sagde (47) til vore Vagtmænd, at de havde Ordre til at overtage Opsynet med os og føre os videre til vor Rejses Maal. Vore brave Vagtmænd nedlagde omgaaende energisk Protest; men der hjalp dog ingen kære Far eller Mor. Ordren var rigtig nok. Skiftet skete, og vi tog baade rørende, hjerteligt og kammeratligt Afsked med de to. flinke Vagtmænd og vendte os til de nye, som førte os bort. Hvordan mon de vilde være? - --

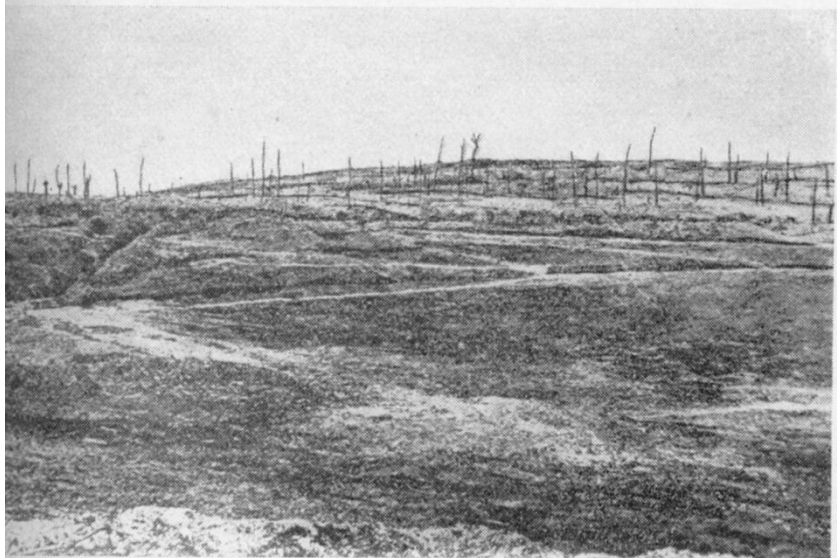
Ja, det første, de gjorde, var at føre os hen i en af de før omtalte Ventesale for Krigsfanger. Her overtog den ene af Vagtmændene, den yngre, Bestillingen at passe paa os, hvorefter den ældre gik i Byen.

Der var nemlig stor Aldersforskel mellem de to. Den ene var efter sit Udseende at dømme en ret gammel Soldat, og vi var derfor straks enige om at kalde ham "Bedstefar". Den anden derimod var en ganske ung Mand, en Rekrut, der sikkert først var blevet indkaldt for nylig. Han tog sit Arbejde med at bevogte os meget alvorligt, han holdt et skarpt øje med os og gik ustandseligt med sin Bøsse paa Skulderen og oven i Købet med paasat Bajonet frem og tilbage foran Ventestuens Dør. Ingen af os havde dog i Sinde at stikke af; tværtimod! Vi stillede os derfor op i Døren og morede os over hans Nidkærhed, ligesom vi spekulerede paa, om vi ikke kunde drille ham lidt og paa en eller anden Maade bringe ham i Forlegenhed. En fik en Ide, og medens vi andre smilede, sagde han til ham, at han havde "et lille Ærinde" at forrette. Og se! Virkningen udeblev ikke. Dette bragte ham nemlig straks





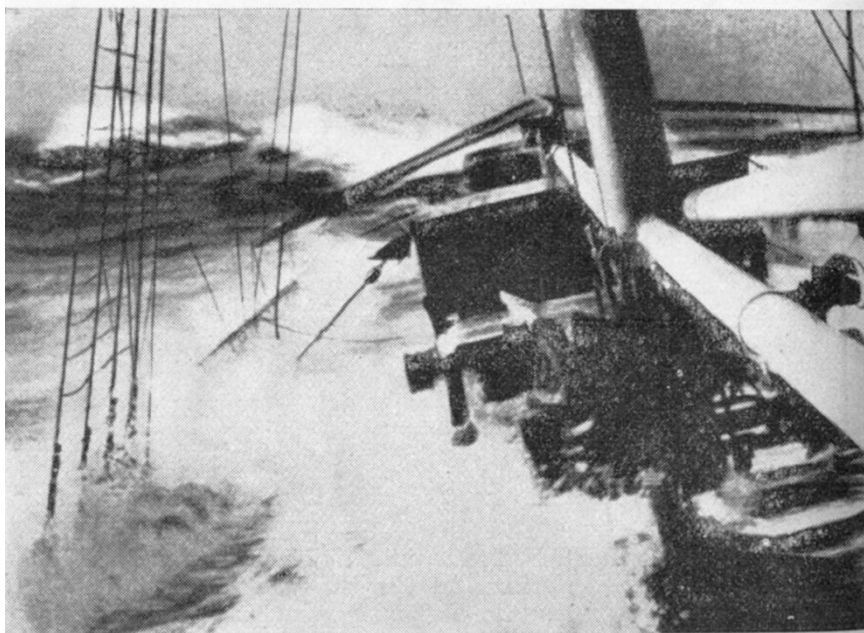
Ordonnanshund



Ingenmandsland



Kirken i Laucourt



„Kronborg“ i Orkan — Læs Side 68

fra Koncepterne. Han stillede sig hen, gloede paa os og vidste ikke sine levende Raad. Han lagde sit Ansigt i Folder og spekulerede; men omsider fik ogsaa han et Indfald. Han fandt en Løsning og vinkede ad os, at vi skulde komme ud paa Perronen og stille op i een Række, og med ham, der skulde "forrette Ærinde" i Spidsen, gik vi med store Smil om Munden, som kaade (48) Dreng, og under den unge Vagtmands Kommando "afsides". Vi morede os kosteligt over, at vi alle skulde "med", og kom senere glade tilbage igen til vort Venteværelse.

"Bedstefar" indfandt sig igen, og sent paa Eftermiddagen steg vi atter i Toget. Nede paa Perronen var der det sædvanlige travle Liv, som paa enhver stor Banegaard, naar et Tog skal afgaa. Folk ilede hid og did. Vi hang ud af Vinduet, og, ukendte, som vi var, betragtede vi under spøgefulde Bemærkninger den myldrende Færdsel nede foran Toget. Imellem de mange Mennesker dukkede ogsaa en lille, velklædt og ilter Herre op. Han styrede sin Gang lige henimod os. Foran vor Kupe stillede han sig i Positur, saa brysk op imod os og raabte pludselig med Tordenstemme og paa ulasteligt Tysk: "Euer Kaiser ist ein Schweinhund, er hat den Krieg verschuldet!" Vi blev unægtelig en Del chokeret ved dette Udbrud, men inden vi fik os ret betænkt, gentog han sit Udraab med endnu kraftigere Stemme, Folk standsede paa Perronen, kom hen til ham og stillede sig omkring ham. De troede aabenbart, at vi paa en eller anden Maade havde generet ham, og nu var de parate til at hjælpe ham med at give os nogle tørre Klø, dersom det var nødvendigt. De stirrede paa os med onde Blikke. Hele Situationen saa ret faretruende ud for os. Vi glemte helt at le. Vi var forberedt paa det værste, men heldigvis blev der nu givet Signal til Afgang. Toget gled ud af Banegaarden, vi lod den: truende Flok Mennesker blive tilbage og aandede lettet op.

Den ældre Vagtmand, "Bedstefar", sad stille og tavs paa sin Plads, og efter sit verdensfjerne Blik at dømme dvælede han sikkert i sin Tanker hos de kære derhjemme. Den unge derimod var helt anderledes. Han var hele Tiden i Funktion for at henlede Opmærksomheden paa sig. Han var ogsaa imponeret over det efter han; Mening vanskelige og farlige Hverv, den franske Stat (49) havde overdraget ham, nemlig det, at man havde sat ham til at bevogte os, der i hans øjne uden Tvivl var farlige Forbrydere.

Han vilde gerne imponere sine Omgivelser, og derfor sad han nu og fremviste for de civile Rejsende, der befandt sig sammen med os i den store Fælleskupe. alle de Ting, han ejede. Han viste dem sit Gevær, sine skarpe Patroner; han forklarede dem, hvorledes Patronerne skulde puttes i Bøssen, hvorledes han derefter kun: behøvede at trykke af, naar en af os fandt paa at blive "obsternasig". Han viste dem sin Bajonet, satte den paa Geværet og fortalte dem, at nu kunde han kildre os under Ribbenene, om det skulde være nødvendigt. Hvor var han: naiv og barnlig! De Rejsende gennemskuede ham og smaalo ad ham, ogsaa vi. Nu fandt han paa at vise dem sine Udrustningsgenstande, bl. a. ogsaa Madposen. Den var vi ogsaa meget interesseret i, ikke saa meget for Posens Skyld, men mere for Indholdets Skyld. Der var desværre ikke store Sager i den, og vi skulde ikke vente noget spiseligt fra den Kant. Det var i Grunden kedeligt, for nægtes kunde det ikke, at den tomme Mave var ved at melde sig igen.

Tiden gik. Det blev mørkt. Vi satte os til at blunde, og det gik helt godt endda. Stadig gik det mod Syd, men Toget sneglede af Sted. Der var ingen Fart paa. Vi gættede os til, at det gik opad, og saadan var det ogsaa. Det flade Landskab var nemlig begyndt at blive bakket og kuplet, og medens vi sov, krøb vi i Nattens Løb op i Auvergne-Højlandet. Vi vaagnede først ved Vinduernes vedvarende Klappen og Klirren. Togets Fart tog atter til. Da vi lod Blikket glide ud ad Vinduerne, mødte der os et meget smukt Syn, saa kønt, at det

ikke glemmes. Til højre saa vi op mod Bjergenes Toppe. Solen var lige staaet op og kastede brændende sine røde Straaler ind paa Bjergtinderne, der stod i gylden Straaleglans. Til venstre saa (50) vi ned i Dalen, men Dalens Bund var skjult af et hvidt, men tæt Taagehav, og kun Træernes Toppe og enkelte Taarne og Tage ragede op over Taagehavet. Nu rasede Toget ned ad Bakke, kørte larmende hen over smukke Stenbroer, gennem mørke Tunneller, ud i Lyset og det ejendommelige Morgenlandskab igen, nu langs med Fjeldsiderne, over nye Broer, gennem nye Tunneller. Det var et pragtfuldt Syn, en festlig Oplevelse af betagende og uforglemmelig Skønhed.

Og saa holder Toget ved Stationen i en lille Bjergby. Jeg ser uden for Stationen bl.a. et Hus med en Butik, og over Vinduet staar der paa et aflangt Skilt med store Bogstaver "Bou-langer" (Bager). Min sultne Mave melder sig omgaaende, og jeg kommer til at filosofere, tænker paa, hvor dejligt det vilde være, hvis man havde Penge, for saa kunde man jo faa noget, men har man ingen, saa .. osv. - - Og jeg har ingen Penge .... Den unge Vagtmand stiller sig ved Siden af mig, filosoferer tilsyneladende ogsaa. Men han maa altsaa have Penge, for pludselig river han Vogndøren op, styrter af Sted op over Perronen, løber igennem Stationsbygningen, ned ad Vejen og forsvinder ind i Butikken. - I mit stille Sind bebrejdede jeg ham denne Letsindighed. Det var vel nok uoverlagt, for enhver maa da være klar over, at vi da ikke skal holde ret længe paa denne lille Station. Vi har endda holdt mere end længe nok nu: - Hvor bliver han dog af? - Hvad tænker han dog paa? - - De andre i Kupeen er grebet af samme Uro som jeg, og - - - nu kommer Togføreren. Han aner jo intet, kender ikke vor Bekymring; han griber sin Fløjte, sætter den for Munden, Afgangssignalet lyder højt og gennemtrængende, og tsch, tsch, sætter Toget sig langsomt i Gang. I samme Øjeblik styrter ogsaa Vagtmand en ud af Bagerbutikken, tomhændet oven i Købet. Nu bliver: det spændende, det bliver Kapløb. Han hænger godt i, springer op over (51) Landevejen, er som et Lyn kommet gennem Stationsbygningen og farer ind paa Perronen. Men Toget er allerede godt i Gang. Nu begynder det afgørende Kapløb ned ad Perronen. Han sætter vældigt i og lægger al Kraft i Slutspurten. Han vil absolut naa vor Kupe. Det er hans Maal. Naar han det? Vi hænger alle med Hovederne ud ad Vinduerne og følger i største Spænding Kapløbet. Men - ak! - I samme Øjeblik, vi passerer Perronens Grænse og fortsætter ud ad Linjen, maa Kapløberen bremse brat op, for hans Bane naar ikke længere. Han er ogsaa naaet ud til Perronens Ende, og - der staar den lille Vagtmand, Hurtigløberen, og kommer ikke med. Vi maatte have Luft, Spændingen maatte have Udløsning, og sammen med de civile Rejsende bryder vi ud i høje, skingrende Latterhyl og Latterbrøl. Det var vel Kapløb! Han fik endnu et Afskedsbrøl af os alle, saa var vi borte, og - vor lille Vagtmand har jeg ikke set siden.

Men tænk, alle hans mange rare Udrustningsgenstande, som han var saa stolt over, fandtes jo inde hos os. Intet havde han faaet med. Dog, vi havde jo "Bedstefar" endnu. Nu vaagnede han til Daad, og da vi endelig naaede vort Bestemmelsessted, Aurillac, gav han os Ordre til at belæse os med den unges Sager. Vi bragte dem ind til Stationsforstanderen, hvor de blev deponeret indtil videre. Vagtmanden konfererede med Stationsforstanderen, hvorefter vi satte os i Bevægelse ned gennem Byens Gader.

Aurillac er en ældgammel By. Der findes mange gamle, smalle Gader, men ogsaa en Del nye og brede. I en af de nyere Gader standsede vi uden for en lille Dør i en lang og høj Mur. Vagtmanden trak i Klokkestrengen, og efter en lille, spændende Ventetid raslede en Nøgle i Laasen. Døren aabnedes, og vi traadte ind. Men hvad var dog det? Det var jo en Fængselsgaard, vi kom ind i. - Det havde vi ikke ventet. - Vi gik op ad en Trappe og kom

ind i Fængslet. Vi stirrede alvorligt paa de tavse og (52) skumle Celledøre. Var det Meningen, at vi skulde blive her? Naa, heldigvis - eller rettere naturligvis - havde "Bedstefar" taget fejl. Vi var kommet ind i Byens Fængsel, men lige saa hurtigt var vi atter ude paa Gaden. Videre gik det, op igennem nogle brede, smukke og moderne Gader, hvor der til højre og venstre fandtes pæne Butikker og Hoteller med Fortovsrestaurationer, hvor Byens Borgere og Tilrejsende - dog ikke Krigsfanger - drøftede Dagens Begivenheder og krigens Gang ved en lille Eftermiddagsgenstand.

Vi kom fra disse pæne Gader ind i Byens ældgamle Del. Her var snævre Gyder med toppede Brosten og smaa, maleriske Huse. Vi standsede foran en Bygning, der var noget større end de andre i Nabolaget. En bred Trappe førte op til Døren. Vi gik derop. Vagtmanden trak atter i en Klokkestreng, Døren aabnedes med det samme, og en fransk Soldat med Bajonet stod Vagt inden for Døren. Her var ikke til at tage fejl. Dette var en Krigsfangelejr, for øvrigt et gammelt Kloster. Det hele saa ikke saa lidt mere tiltalende ud end det Indtryk, vi fik i Byens Fængsel. Vi kom indenfor og afleveredes paa Vagtstuen, og efter det obligatoriske Forhør kom vi ud i en lille Fangegaard. Omkring denne laa Klosters - altsaa Fangelejrens - øvrige Bygninger. Den første Fange, jeg saa, var en god Bekendt, og han modtog mig med høje og begejstrede Glædesraab. Jeg ilede hen til ham, trykkede glad hans Hænder og følte mig straks som hjemme blandt gode Venner og Kammerater.

Og behøver jeg saa at tilføje, at vore Venner og gode Kammerater ogsaa straks sørgede for, at vi fik noget i Skrutten?

**Jens Andersen,**  
Graasten.

---

## "Zum strammen Hund"

(53) Jeg aftjente min Værnepligt fra 1909 til 1911 i Berlin. Flere af mine Kammerater besøgte en lille Beværtning, der hed »Zum strammen Hund«, og jeg var flere Gange med i Beværtningen, hvor vi kunde faa god borgerlig Mad til en meget rimelig Pris.

Under Verdenskrigens sidste Aar kom jeg forbigaaende til Berlin igen, og jeg benyttede da Lejligheden til et Besøg i min gamle Knejspe.

Der var kommen en ny Vært. Den gamle Tjener var der heller ikke mere, og den gode Mad var ogsaa gaaet sig en Tur. Ingen »Knackwurst mit Kartoffelsalat«, ingen »Eishein mit Sauerkraut«, derimod havde den nye Vært lanceret en splinterny Ret, der hed »Lungen-Hache«.

Efter en Forhandling med den store Dreng, der gav den som Tjener, fik jeg en Portion mod Betaling af 40 Penning forud. Da Tjeneren gik, sagde han: »Tønder er der i Hjørnet«, Ved at se hen i Hjørnet fik jeg øje paa en ret stor Tønde, men jeg forstod ikke Meningen, før jeg havde spist en Del af Hachcen, men saa suste jeg ogsaa hen til Tønden og brækkede det hele op igen.

»Ja« - sa' Tjeneren - »det smager lige godt, Om det gaar ned eller op«.

Da jeg havde faaet en »Dobheltkøøm« for at faa en ærlig Smag i Munden, spurgte jeg Tjeneren, om Tøndens Indhold kom ud i Køkkenet igen, naar Tønden var fuld, for at blive varmet op til de næste Gæster, og saa satte jeg Fart paa ud af Døren. Det var mit sidste Besøg i »Zum strammen Hund«.

**stram.**

## De forstod at hjælpe sig

I Krigens første Tid blev Blindgængere, som blev fundne bag Stillingen, omgivet af et solidt Pigtraardshegn, og saa blev der sat et Advarselsskilt op.

To gæve Landstormsmænd, som nu ikke just havde opfundet Krudtet, fik en Dag Ordre til at indhegne en saadan Blindgænger. Ankommet til Stedet, opdagede de imidlertid, at de havde glemt en Hammer til at ramme Pælene i med. De var imidlertid ikke raadvilde. De blev enige om, at Blindgængerens godt kunde bruges til det Stykke Arbejde. Efter at Pælene var rammet ned og Pigtraaden draget, blev Blindgængerens meget forsigtig lagt indenfor Indhegningen, og saa blev der opsat et Skilt: »Vorsicht! Blindgænger!«

## "So ein Knappschaftler".

(54) Om det var Løjtnant P i n g e l eller Skakspillet, der bragte os sammen, husker jeg ikke mere, men hermed en lille Fortælling om en god Kammerat.

Vort Regiment var efter svære Kampe i Flandern trukket tilbage for at faa udfyldt Rækkerne med nyt Mandskab og for at samle Kræfter til nye Kampe. Det var en dejlig Tid i den lille flamske Købstad, med Renlighed i alle Maader, med taalelig Forplejning og rigelig Frihed.

Det nye Mandskab var kommet fra Schneidemühl, og bestod for største Delen af polsk Ungdom, med et let slavisk Udseende og et mærkeligt Sprog. Store gode Drengene med et frisk Udseende, der stak stærkt af mod os gamle, gule og trist udseende Skyttegravsrotter, der havde mistet Kuløren i Ansigt og paa Hænder. Vi havde ogsaa modtaget en Sanitater, en lidt ældre Mand, der hed Heinrich H a u p t, og hvis Hjemsted var et eller andet Sted i det tyske Bjergværksdistrikt. Ja, og saa havde vi modtaget to splinternye Løjtnanter, lige fra Officersskolen, den ene hed P i n g e l, altsaa H e r r L ø j t n a n t P i n g e l.

Regimentet skulde ud til Fronten igen, og vi stod paa Banegaarden for at bestige Toget, da Løjtnant P i n g e l gik langs Fronten for at overbevise sig om, at alt var i Orden. Han

talte lidt med en Underofficer der og der og kom saa i Tanker om, at han skulde tale med Saniteteren, hvorfor han raabte paa ham, at han skulde komme hen til ham. Denne, der netop var ved at udrette et eller andet, kom efter Løjtnantens Mening ikke hurtigt nok, og fik derfor en gevaldig Opsang, for at kvikke ham lidt op og maaske ogsaa, for at den øvrige Del af Kompagniet (55) kunde drage en gavnlig Lære. Opsangen springer vi over, thi den kender vi alle, og Løjtnant P i n g e l s Opsang indeholdt ikke noget særligt, der kunde berettigede den til at blive gengivet, men saa til Slut spurgte han Saniteteren, hvad han var i; Civil. -

"Steiger, Herr Løjtnant", svarede Saniteteren.

"Det tænkte jeg nok", sa' Løjtnanten, "det ligner saadan en Knappschaftler at være tvær og umedgørlig, men jeg skal nok o. s. v., o. s. v."

Toget kørte, og jeg traf Saniteteren i et Hjørne i Kreaturvognen, hvor han var ved at indrette sig det lidt hyggeligt. Han var ved at ordne Bagagen lidt, hængte Overfrakken op paa et Søm i Vognen, og ved denne Lejlighed faldt der en lille Blikæske ud af Lommen, den gik op, og ud faldt et Skakspil i Lommeformat.

"Spiller du Skak, Kammerat"? spurgte jeg.

- "Ja, - du ogsaa?"

"Netop".

"Godt, naar vi nu har fodret lidt, saa tager vi et Parti, - Gelle?"

Vi fik altsaa et Parti Skak, og da vi var færdige, spurgte jeg forsigtigt:

"Hvad stak der i Grunden Løjtnant Pingel?", det var jo en mægtig Omgang, du fik. Hvad er forresten en Steiger for noget?"

"En Steiger er en Arbejdsformand i et Bjergværk, f. Eks. i en Kulgrube".

"Saa, du er altsaa Kulgrubearbejder, ja, saa kan jeg nok regne ud, hvad en "Knappschaftler" er, det er, hvad vi derhjemme kalder for et Fagforeningsmedlem, ikke?"

"Jo, netop".

"Løjtnant P i n g e l kan øjensynlig ikke lide Fagforeninger, saa deraf kan man vist slutte, at han er en "bedre Mands Søn". Hans Far trænger sikkert ikke til at (56) organisere sig med ligestillede for at opnaa taalelige Forhold.

"Antagelig, - men han er jo saa ung endnu."

Denne Samtale i Toget efterfulgtes af mange andre, da vi kom i Stilling, men jeg lader nu Haupt fortælle. "Min Fader var Kulgrubearbejder som jeg, og det har vore Forfædre vel været gennem mange Generationer. Det var derfor en Selvfølge, at jeg ogsaa gik denne Vej. Som Dreng fik vi somme Tider Lov til at gaa med ned i Gruben, "Unter Tag", som det hed, og det var jo noget af Eventyret at køre med Elevatoren ned i Dybet og dernede se hele det Liv, der udfolder sig i Gruben. Men da Skoletiden var forbi, og jeg skulde derned Dag efter Dag som Arbejder, da kan du tro, at Eventyret var forbi. Det er ikke hver Mands Sag at arbejde i en Kulgrube, det er uhyre krævende, først, fordi det rent fysisk kræver; sin Mand, men ogsaa, fordi man til Tider lider sjæleligt ved at arbejde under Jorden. Mange Bjergfolk lider af en Sygdom, der vistnok kaldes for Claustrofobi eller saadan noget, og den viser sig ved Angstfølelser af Frygt for at blive indespærret ved, at Gruben styrter sammen. Ofte drømmer de om det om Natten og farer op i stor Angst, med Sveden drivende ned af sig. Det eneste, der kan helbrede dem, er at komme bort fra Arbejdet under Jorden, komme ud under Guds frie Himmel. Da jeg havde arbejdet nogle Aar i Gruben, blev jeg indkaldt til Militærtjenesten, og jeg aftjente min Værnepligt ved Pionererne. Det sidste Aar fik jeg desuden Uddannelse som Saniteter, og det var jeg glad for, thi dagligt sker der

Uheld i Gruberne, og ofte skal der lægges Forbindinger om Fingre, der er knust, eller Saar, der er opstaaet ved Sprængning eller paa anden Maade. To Aar senere havnede jeg altsaa i min gamle Grube igen, hvor jeg af Ledelsen havde faaet Løfte om at blive "Steiger", saafremt jeg vendte tilbage. Man kan ikke arbejde i en Grube (57) uden at være Medlem af Fagforeningen. Fagforeningen er den, der forhandler med Grubeejeren om de forskellige Arbejdsforhold i Gruben, indgiver Klager og forhandler om Løn og hvad der nu kan være, det enkelte Medlem har intet at betyde. Siden Krigen brød ud i 1914, har jeg været med fra første Dag, og som Pioner har jeg været med til meget og haft mange svære Oplevelser. Det værste, jeg har været med til, var, da vi i Omegnen af Reims laa over for Englænderne, og der fik Ordre til at underminere de engelske Stillinge. Mineringen ligner Grubearbejdet, og derfor foretrakkes Grubearbejdere til dette Arbejde. Vi førte saa en trappelignende Skakt ned i en bestemt Dybde, og da Dybden var naaet, arbejdede vi os frem mod den engelske Stilling. Det var jo Meningen at udgrave et Sprængkammer under den fjendtlige Stilling, fylde det med højeksplosivt Sprængstof og saa, ofte i Tilslutning til et Angreb, sprænge den fjendtlige Stilling i Luften. Her ved Reims arbejdede vi i ca. 6 Maaneder i flere forskellige Minegange, det var nemlig Meningen, at der skulde foretages flere Sprængninger paa een Gang. Trappeskakten var ført ca. 20 Meter ned, og den vandrette Skakt, der havde en Højde af ca. 1 Meter og en Bredde af ca. 3/4 Meter, var afstivet med Tømmer, det saakaldte Minetræ, - Englænderne kalder det for Props. Den var drevet frem til ca. 100 Meter fra den engelske Stilling, da vi ved Hjælp af vore Lytteapparater, der var anbragt i Skakten, konstaterede, at Englænderne førte en Kontramine frem, og at de befandt sig ca. 5 Meter oven over os. Vi fik derefter Ordre til at gaa ca. 10 Meter dybere ned, og vi paabegyndte omgaaende Anlægget af en ny Trappeskakt til den foreskrevne Dybde. Vi fik desuden Ordre til at arbejde lydløst, for at Englænderne ikke skulde kunne konstatere, hvorledes vort Arbejde skred frem. Vi var alle klar over, at vi havde med en jævnbyrdig Modstander at gøre, en Modstander, der ogsaa havde (58) Bjergfolk til sin Raadighed. I Grunden er det forfærdelig trist, at Mennesker skal kæmpe med hinanden og evt. dræbe hinanden i en Krig, men det er dobbelt sørgeligt, at Bjergarbejdere skal udnytte deres Viden paa en saadan Maade. Jeg husker, at vi engang havde et sørgeligt Uheld i en stor tysk Kulmine, en Eksplosion af Kulgas, der dræbte mange dygtige Arbejdere. Da kom der - frivilligt - Redningsmandskab fra de franske Kulgruber for at hjælpe, nu skulde vi altsaa gensidig slaa hinanden ihjel. Meningen med Englændernes Modaktion var sikkert, at ødelægge vor Mine ved en saakaldt "Quetschmine" - en lille Sprængning, der slaar nedad og derved knuser den Skakt, der ligger nedenunder. Efter at vi var kommet ned i 30 Meters Dybde, fortsatte vi Arbejdet fremad, idet vi lod Skakten stige en ganske lille Smule, for at Grubevandet kunde faa Afløb bagud, hvor det saa blev pumpet op. Den udgravede Jord blev fyldt paa Sække, der ved Hjælp af Folk, der var afkommanderet til dette Arbejde, blev skaffet ud af Gangen. Ved Skaktens Indgang blev Jorden omhyggeligt fordelt, og hele Omraadet dygtigt camoufleret, saa et evt. Luftfotografi fra Fjendens Side ikke kunde afsløre, hvor vi minerede. Ved Indgangen var anbragt en lille Luftpumpe, der sørgede for Fornyelse af Luften i Minen, og desuden en Pumpe til at tage det Vand, der samlede sig i Minen. Der var desuden indlagt elektrisk Lys, saa Forholdene i Minen var absolut gode. En tidlig Morgen, da vi skulde afløse i Minen, bemærkede jeg, at begge Trapperne samt det inderste Stykke af Minens Gulv var blevet belagt med Løbestof, - rigtigt Gulvtæppestof. Dette var jo uforstaaeligt for en uindviet, men vi gamle Rotter var klar over Meningen med Tæpperne; Englænderne maatte ikke høre os arbejde, de maatte end ikke høre os færdes i Minegangen. Jeg talte med



Lytteren, der med sine Apparater var installeret i et lille Rum, der var indbygget, hvor "Trappe II" førte ned fra 20 til 30 (59) Meter Dybden, og han fortalte os, at han tydeligt kunde høre Tommierne arbejde ovenover os. Han mente ikke, at der var særlig Grund til Nervøsitet, thi man havde ikke kunnet fastslaa, ved Lytningen, at der blev udarbejdet Sprængkammer hos Englænderne, tværtimod havde man ment at kunne fastslaa, at de fjendtlige Minører arbejdede fremad mod de tyske Linjer med ca. 3-4 Meter i Døgnet, og at de derfor sikkert ikke havde Viden om, at vi var nedenunder dem.

Enten der saa var Grund til Nervøsitet eller ej, saa havde vi Ordre til at fortsætte Arbejdet i Grubegangen, og med et "Glück auf" - Bjergmandens Hilsen - forsvandt vi ned i Dybet; kravlende paa alle fire. Der skete heller ikke noget denne Dag. Jorden var næsten stenfri, og alt stod fast og godt, og Arbejdet skred godt fremad. En Pionerløjtnant, der selv var Bjergmand, besøgte os omkring Middagstid, da vi holdt et lille Hvil og spiste vor Mad, for at foretage nogle Opmaalinger og for at kontrollere Retningen.

"Kun ca. 50 Meter til, saa er vi under den fjendtlige Stilling", sa' Løjtnanten, "det er rart at blive færdig med dette Muldvarpearbejde." "Glück auf, Leute", og saa forsvandt han.

Arbejdet gik sin Gang, og ca. 8 Dage senere laa Kammerat S ø r g e l a k k e r, for Nemhedens Skyld kaldet "Lækkel", der ogsaa var Bjergarbejder, og jeg igen i Skakten. Begge havde vi gamle Sække bundet om Knæene for at værne os mod Fugt og Slid. Vi skiftedes til at grave og til at fylde Sække, der saa blev slæbt bagud af Hjælpernandskabet, der samtidig bragte Minestolper ind til os. Klokken var ca. 5 om Morgenen, da et dumpt Drøn hørtes i Baggrunden, og et mægtigt Stød forplantede sig gennem Jorden ud til os. Jorden rystede og dryssede ned mellem Stolperne. Det hele varede kun et Øjeblik, saa var alt stille igen, - en forfærdelig Stilhed, thi vi var (60) fuldstændig klar over, hvad der var sket. Det elektriske Lys var gaaet ud, men paa Suset fra Lufrøret kunde vi høre, at Luftpumpen arbejdede vedblivende, - og det var jo Hovedsagen, at vi fik tilført Luft. Lækkel tilbød at kravle frem til Indgangen for at undersøge, hvad der var sket. Et Øjeblik efter kom han tilbage og fortalte, at Skakten var styrtet sammen, - Englænderne havde sikkert foretaget en Sprængning i deres Minegang, for derved at ødelægge vort Mineringsarbejde, eller dog sinke det. Vi var i en forfærdelig Situation, indespærret, som vi var, ca. 25-30 Meter under Jorden, i en Skakt, der kun var 1 Meter høj og 3/4 Meter bred. Vi var klar over, at vore Kammerater omgaaende vilde gaa i Gang med Redningsforsøg, men vi var ogsaa klar over, at et Redningsforsøg var meget vanskeligt paa Grund af den løse Jord, der var styrtet ned ved Sprængningen og det Virvar af Minetræer, der fyldte Minegangen. Roligt og sagligt drøftede vi vor Stilling. Gud ske Lov, Luftpumpen fungerede. Rørledningen havde altsaa ikke taget Skade, og vi var altsaa ikke udsat for at kvæles paa Grund af Luftmangel. Vi hamrede "S. O. S." - Signalet paa Rørledningen, men vi fik ingen Svar, det var formentlig Kamplarm, der gjorde det umuligt for vore Kammerater at høre vore Signaler. Vi blev snart enige om, at vi selv burde gøre et Forsøg paa at grave os ud ved at føre en Skakt op til Overfladen. Vi gik ca. 25 Meter tilbage i Skakten og tog her nogle Rammer Minetræer ud, vi valgte dette Punkt, for her i Nærheden endte Lufrøret, og det gjaldt om, at vi havde Luft under vort Arbejde. Skakten skulde føres opefter i en lidt skraa Retning, og den, der var dernede, skulde skaffe den nedfaldende Jord til Side, og saa tog vi fat. Lækkel kunde snart staa oprejst i "Skorstenen", der ikke blev lavet meget større, end at man lige kunde klemme sig igennem. Det var en forfærdelig Bunke Jord, jeg maatte skaffe bort. Først fyldte jeg Gangen ind (61) mod Fjenden, og bagefter slæbte jeg Jorden mod Indgangssiden, idet jeg begyndte saa langt borte som bare muligt. "Lækkel" forsvandt snart helt, saa jeg kun kunde

høre ham grave. I Skorstenens Sider gravede han Huller til at støtte Fødderne i, og paa denne Maade arbejdede han sig opefter. Luftpumpen fungerede vedblivende, og vi følte ingen Ubehag paa nogen Maade. "Lækkel" tilbød at komme ned og afløse, saa kunde jeg faa rejst mig op, det er jo ikke rart at skulle kravle og dukke sig Time efter Time. Humøret steg, efter som vi kom opefter, og da "Lækkel" stak Spaden ud i den frie Luft, sa' han: "Nu bare blive i Hullet, indtil det bliver mørkt, thi ellers klipper Tommi os alligevel, vi er nemlig kommet op midt i hans Pigtraadsspæringer." Da det endelig var tilstrækkeligt mørkt, gravede vi os helt frem og kravlede langsomt og uden Støj frem af Hullet. "Det er nu dejligt at ligge lidt", hviskede "Lækkel", da vi havde faaet os placeret i Græsset. "Nu vilde det have været dejligt med en Cigaret, men det gaar nok ikke, saa bliver Tommi nok tosset, saa vi maa hellere lade være." – Vi havde lidt Bøvl med, at komme ind i vor egen Stilling, thi det var paa en lidt ureglementeret Maade, vi vendte hjem. Da vi endelig var kommet ned i Graven, fik vi Meddelelse om, at 28 af vore Kammerater var gaaet til ved Sprængningen. Det var de Kammerater, der besørgede Transporten af Jorden. Da "Lækkel" og jeg, paa Vej til Kompagniførerens Dækning, kom forbi Nedgangen til Skakten, hørte vi Lyden fra den lille Motor, der trak Luftpumpen. Vi stod og saa lidt paa den lille Maskine, der havde frelst vort Liv, saa slog "Lækkel" Tændingen fra, idet han udbrød: "Brav lille Fyr, nu skal du have Tak".

"Lækkel" og jeg fik hver 14 Dages Orlov for at faa Nerverne lidt i Orden igen. Jeg ansøgte derefter om at blive Saniteter, da jeg var bange for, at jeg ikke kunde (62) holde til Strabadserne hos Pionererne mere. Jeg havde flere Gange drømt om vort Ophold i Minen, og jeg var ærlig talt mere bange i Drømme, end jeg var i selve Situationen, og nu er jeg altsaa her hos jer som Saniteter. "

-----

Tiden gik. Et Aar senere deltog vi i Kampene ved Somme, og her faldt Haupt under et Forsøg paa at bringe en saaret Løjtnant - det var dog ikke Løjtnant Pingel - ud af Kamplinjaen.

Johs. Clausen.

---

## Hestebøf

Vi havde nogle Timers Ophold i en lille Købstad og drev rundt i Gaderne for at forsøge at faa lidt Mad udover, hvad Feltkøkken kunde præstere.

Endelig fandt vi en lille Beværtning, hvor der slog en forjættende Duft ud af Døren. Vi sendte et Par Mand ind for at forhandle med Værten, og lidt efter kom de ud og fortalte, at den stod paa Bøf.

Bøf - Bøf - kære Børn. Ind alle Mand.

Vi startede naturligvis med et Glas Øl for at faa Tiden til at gaa, indtil Kromutter fik Bøffen stegt og Sovsen lavet.

Bøfferne kom, og selvom vi ikke var forvænt efter to Aars Ophold i Felten, saa fandt vi dog, at Bøffen var ualmindelig sejt.

En Kammerat kaldte paa Værten og sa :

»Jeg er jo fuldstændig klar over, Kromand, at det er en Hestebøf - ikke sandt«.

»Jo, jo, svarede Værten, - Hestebøf, dejlig Hestebøf, Kammerat«.

»Javel, men sig mig saa, hvorfor jeg netop skulde have et Stykke af Seletøjet«?

hihi.

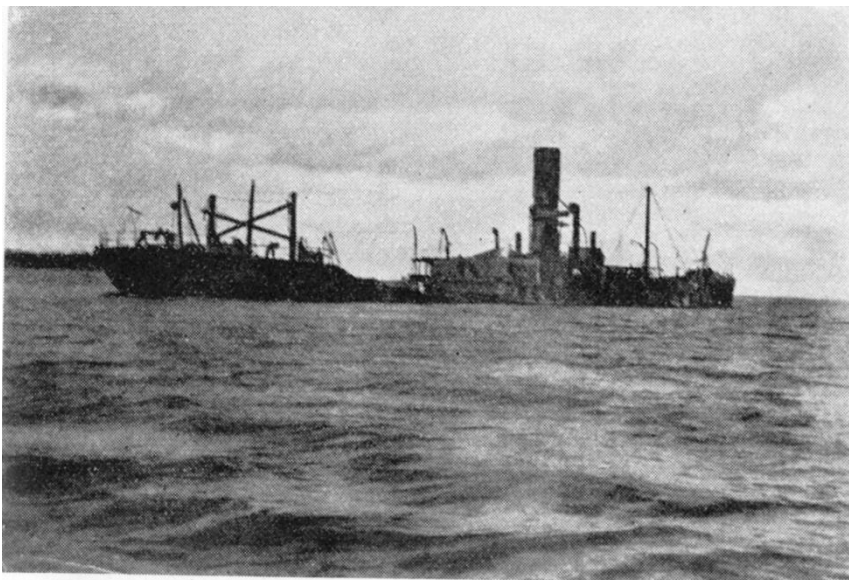
## Som læge i den tyske hær

(63) I den første verdenskrigs første tid havde ethvert tysk infanteriregiment 6 læger, 3 overordnede, hvoraf en var regiments- og de to andre bataillonslæger, og 3 underordnede læger. Jeg havde ganske vist i 1904 aflagt prøve som tysk sanitetsofficer og havde deltaget i de manøvrer, der krævedes som forudsætning for forfremmelse til officersrang; men jeg var indkaldt som underlæge til reserve-infanteri-regiment Nr. 86 fra Flensborg. Bataillonslægen og altså min nærmeste foresatte var dr. Koch fra Haderslev, senere i Over Jerstal. – De første sårede og døde - civile belgiere - så jeg den 24. august 1914 i Bueken, tæt udenfor Louvain (Lowen), den første forbindplads havde jeg i Campenhout få km derfra den 25. i samme måned.

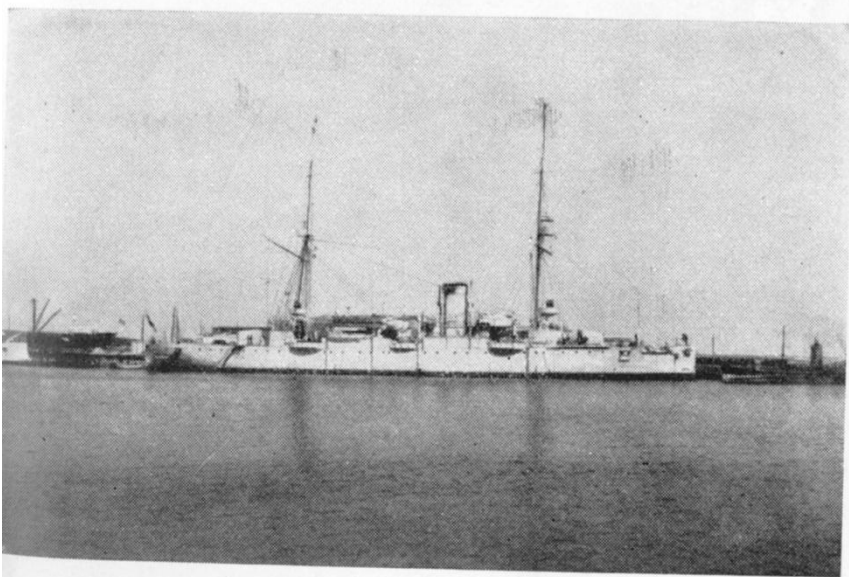
Den var kun et bord imellem to huse, og den svarede aldeles ikke til, hvad jeg havde lært om valg af sted for en forbindplads. Men der mødte jeg den første sårede, og inden jeg havde forbundet ham, kom den næste, og det gav uafbrudt forbindingsarbejde i adskillige timer. Det var ikke mig, der valgte stedet, det valgte sig selv. Jeg havde været ræd på forskud, inden afdelingen nåede kampområdet. Det var der ikke mere tid til at tænke på, nødvendigt arbejde kaldte, og først bagefter fik jeg at vide, at jeg havde været "tapper"; min sanitetsunderofficer Jens Schrøder fra Flensborg og jeg havde uden hensyn til en fare, vi ikke havde fået øje på, arbejdet i farezonen. Jeg blev ved denne lejlighed adskilt fra troppeafdelingen, fandt den først igen tredje dag og fik således ikke lejlighed til at se videre transport af de sårede.

(64) Næste forbindplads fik jeg først midt i september måned udenfor byen Carlepont i Picardiet. Det var i la Bellourde, en sønderskudt bondegård, der lå udenfor tyskernes linje, da dagens kampe var endt. I flere dage blev regimentets læger så i Carlepont; på byens slot lå der endnu et fransk feltlasaret. Det blev tømt, de sårede sendt tilbage østpå til Tyskland eller til længere tilbageliggende felt- eller krigslasaretter.

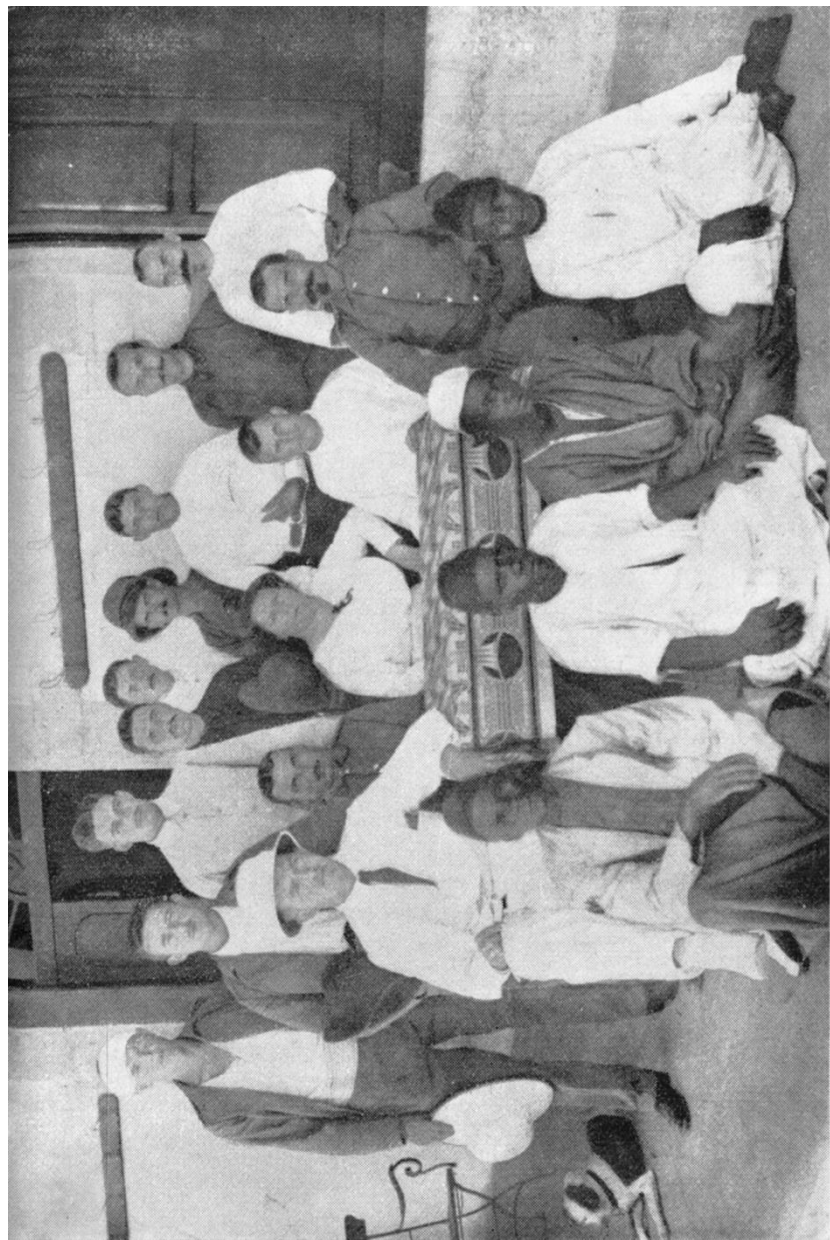
Medens lægerne ved selve fronten kun lagde de nødvendigeste forbindinger, standsede blod, satte forvridninger i led og søgte at standse smerter ved morfin-indsprøjtninger, foretoges der større operationer i feltlasaretter, de længst fremskudte og lettest flyttelige lasaretter i krigen. Dem sendtes de sårede og syge først til, i regelen med ambulancevogne, og kunde de ikke vende tilbage til deres troppeafdelinger efter få dages behandling, sendtes de videre til krigslasareterne, der lå i etappen, eller til reservelasaretter langt bag fronten.



„Kronborg“ som Vrag — Læs Side 71



„Valkyrien“, der bragte sønderj. Krigsfanger hjem. — Læs Side 78



En Del af „Kronborg“'s Besætning foran Hotel „Afrika“ i Tanga.

Staaende fra venstre: Boysen, Flensborg, Karl Sørensen, Sverige, Nis Kock, Sønderborg, Peter Hansen, Egermsund, to Afrikanere, dernæst Peter Albrechtsen, Sønderborg, Hans Nissen, Nordborg, Lorensen fra Husum.  
 Siddende fra venstre: Anker Nissen, Graasten, Johansen, Hoteltets Indehaverke, Fru Mascher, Chris en Hansen, Flensborg, og en Hamborger. — Forneden Hoteltets Betjennind.

gen ved troppeafdelingen kunde også komme ud for andre opgaver end behandling af de syge soldater eller sårede. Jeg var således adskillige gange ude at lede indsamlingen af de sårede - ved l'Aigle, ved les Essais og flere steder og af deres transport til forbindpladserne.

En sådan plads har jeg i grunden kun valgt en gang efter de regler, jeg havde lært, det var ved St. Aurin først i oktober 1914, hvor jeg indrettede mig i en høj slotskælder. Der skiftede kampen således, at få timer senere gik geværkuglerne ind ad vinduerne over vore hoveder.

Frontlægens arbejde måtte naturligvis præges stærkt af stillingskrigen. I næsten et helt år lå den bataillon, hvor jeg efterhånden var rykket op til bataillonslæge, i stilling ved den lille by Lassigny, i hvile i landsbyerne Dives og Cuy. Her var der regelmæssigt (65) konsultation ("Revierdienst") hver dag; i Cuy var der endogså et lille infirmeri ("Revierstube"), medens en daglig tur igennem skyttegravene ved Lassigny gav mulighed for konsultationer, evt. også for første forbindinger.

Naturligt føjede også omsorg for de faldnes jordfæstelse og vedligeholdelse af soldaterkirkegården sig ind i mit arbejde. Så længe vi lå i den stadige stillingskrig, var det også lettere at få syge og sårede transporteret bort. Ved træfningerne i efteråret 1914 havde dette spørgsmaal voldt mange bryderier. Hvor kunde det ikke være et trist syn at sætte de lettere sårede i march mod nærmeste feltlasaret, humpende, med forbundne hoveder eller arme og udsat for at blive skudt eller hårdere såret, inden de nåede de første mål. Det gik nu langt lettere, når sanitetskompagniernes og feltlasarettens ambulancevogne kunde færdes hver aften eller hver nat.

Ved nytårstide 1916 kom jeg i arbejde ved et pommersk krigslasaret, der først lå i Douai i Pas du Calais, senere i Ath i den belgiske provins Hainaut (Hennegau). Her var forholdene langt lettere for arbejdet, jeg blev leder af en afdeling for interne sygdomme, hvortil der senere blev knyttet en massage- og badeafdeling, og i 1918 ledede jeg en tid lang først et par rekreationshjem - et for officerer på slottet la Berliere og et for menige på et andet slot Moulbaix, begge i Belgien nær ved Frankrigs grænse - og derefter et særligt lasaret for koldfebersyge (malaria) i Enghien (Edingen), ligeledes i Belgien. Kun få uger senere sendtes jeg i august 1916 atter ud i marken - som "stedlig læge" for marcherende tropper i Heudicourt i Somme-området, og de aller sidste uger af krigen med et hamburgsk landeværnsregiment ind til det østlige Polen og Hvide-Rusland. Ellers var det fra 1916 kun krigslasaretter med deres særlige afdelinger, jeg var knyttet til.

Ved alt dette lasaretarbejde kunde den påkrævede (66) gerning udføres langt roligere. Selvom der kunde komme et flyverangreb, mindede lægens gerning i alle måder om det, der i fredstid udføres på sygehusene. Der blev ydet megen god lægegerning, i mange henseender kunde arbejdet give tilfredsstillelse; men altid lurede dog den tanke i baggrunden: målet for behandlingen er dog at sætte den syge eller sårede i stand til atter at kunne gå i kampen og udsætte sig for ny sår eller voldelig død. Den hele gerning kunde synes lige så meningsløs som uundværlig; men alligevel har jeg aldrig været gladere ved at være læge end i krigen. Det er bedre og smukkere at bøde på det onde og at søge at helbrede sår og sot end - om endda muligvis drevet af de ædlestes motiver - at gøre andre mennesker fortræd.

H. Lausten-Thomsen.

## Paa Post

Jeg stod Vagt ved Kaserneindgangen i Flensborg en tidlig Morgen i 1914, da Løjtnant Dit gik ind og Løjtnant Dat gik ud. Der udspandt sig følgende Samtale, medens jeg præsenterede Gevær:

Løjtnant Dit: Morjen!

Løjtnant Dat: Morjen!

Løjtnant Dit: Dajewesen?

Løjtnant Dat: Dajewesen!

Løjtnant Dit: Amusiert?

Løjtnant Dat: Jotvoll!

Løjtnant Dit: Morjen!

Løjtnant Dat: Morjen!

At mit Gevær rystede som en Lammehale, er vel forstaaeligt.

Den skeløjede.

---

## Skæbnens spil

*eller*

*Ofte kommer det anderledes, end man venter det*

(67) Om Bord paa det camouflerede Blokadeskib "Kronborg" var vi lige bleven færdige med at skifte fra militære Uniformer til civil Sømandspaaklædning, som den ændrede Situation nu krævede det, blaa Benklæder, Sweater, Kasket med blank Skygge, og som Tømmermanden, der var en af de helbefarne, søgte at anbringe saa stærkt paa Sned, som Tyngdeloven lige netop tillod det. Han naaede endnu at lodde Dybden i de nye Bukselommer inden der blev raabt: "Alle skal møde paa Dækket bag Kommandobroen"! Det var en raa-kold Februardag i den første Krigsvinter, og endnu skimtedes agterude gennem Tusmørket og Disen en svag Stribe af det oldenborgske Lavland, medens man forude havde den paa nuværende Aarstid altid urolige Nordsø foran sig, og dermed var den i længere Tid og i alle Enkeltheder vel forberedte Rejse tiltraadt. Men Rejsens Maal var der hidtil ingen, der havde givet nogen som helst Oplysninger om, skønt alle Muligheder, som man mente kunde komme i Betragtning, var blevet drøftet, men mere og andet end Gisninger førte dette dog ikke til.

Kaptajnen med det dansklydende Navn Christiansen, der nu ligesom vi er civilklædt, træder frem fra Kommandobroen og spørger kort, om alle er til Stede. Dette bekræftes. Derefter retter han følgende Henvendelse til os: Den Hemmelighedsfuldhed, som hidtil har omgivet vort Foretagende, har været nødvendig, grundet paa den fjendtlige Spionage. Men nu, hvor Rejsen er paabegyndt, kan jeg meddele Eder, at Maalet er Tysk-Østafrika. Det Krigsmateriel, som ligger gemt under Tømmeret i (68) Lasten, er bestemt til de tyske Topper dernede, samt til Krydseren "Königsberg", som ligger blokeret i en Flod i Østafrika. Det gælder om at slippe igennem de engelske Blokadelinier og undgaa de franske Vagtskibe. Vi venter, at dette vil lykkes, og hvorfor skulde det ikke det? Og vi kan saa være tilbage igen

om 6 Maaneder, i modsat Tilfælde først, naar Krigen er forbi. Men i Betragtning af de ærefulde Opgaver, som hermed er betroet os, venter jeg, at enhver til det yderste vil gøre sin Pligt.

Dette var Hovedindholdet af Kaptajns Henvendelse til os. Nu vidste vi altsaa Besked, vi skulde til Østafrika som Blokadeskib under Dannebrog. Og i heldigste Tilfælde regnede man med at kunne snige sig uset ind i en Havn eller Bugt dernede paa Kysten, losse Ladningen og hurtigst muligt tiltræde Tilbagereisen. Det var altsaa den Mulighed, man ventede, vilde gaa i Opfyldelse. Den anden Mulighed, altsaa, hvis vi ikke vendte tilbage, før Krigen var forbi, kunde være den, at vi blev tvunget til at lade os internere i en neutral Havn, eller, naar vi ved en grundig og indgaaende Undersøgelse ikke kunde bestaa Prøven som neutralt Skib, ende i en Fangelejr, indtil Krigen var forbi. Men vi drøftede ogsaa senere hen en tredje Mulighed, nemlig den, at hvis vi naaede ned til den østafrikanske Kyst, som sikkert var blokeret af engelske Krigs- og Vagtskibe, for at hindre Tilførsler til de tyske Tropper, vilde vi ikke længere kunne skjule os under Dannebrog, og blev vi da opdagede, vilde der være stor Sandsynlighed for, at vi blev beskudt og sænket, for saa vidt, vi som en ganske almindelig Handelsdamper var fuldstændig forsvarsløs.

Efter uafbrudt Sejlads og overstaede kritiske Situationer, ligger "Kronborg" 2 Maanedere senere opankret og skjult mellem en øgruppe et Sted i det indiske Ocean. (69) Her afventer den Krydseren "Königsberg"s Ankomst for at forsyne den med det fornødne til Fortsættelsen af Kaperkrigen. Imidlertid opfanges et Kodetelegram, der giver os Meddelelse om, at Krydseren for Tiden ikke kan slippe ud af Floden, da Munden er blokeret af flere engelske Krigs- og Vagtskibe. Endvidere faar vi Anvisning paa, under Dækningen af Mørket, at løbe ind i Tangas Havn og losse Ladningen der. Nogle Dage senere nærmer vi os omkring Midnat den østafrikanske Kyst og følger denne i passende Afstand fra Nord i Retning mod Tanga. Ved 2-Tiden passerer vi lige forbi et engelsk Vagtskib, begge Parter med slukkede Lanterner. Alt dirrer af Spænding om Bord paa "Kronborg". Er vi opdagede? Nej, Vagtskibet fortsætter roligt Patruljefarten nordpaa. Morgendæmringen bryder omsider frem, vi skimter den palmebevoksede Kyst og længere i Baggrunden Usambaras blaa Bjerge. Det er ligesom Daggryet, maaske ogsaa i Forbindelse med det nu nærliggende Maal, udløser noget af Spændingen om Bord. Da lyder det pludseligt fra Udkigsmanden i Masten: "Stærk Røg agterude". Lidt senere atter "Krigsskib med 3 Skorstene følger med fuld Fart efter os". Hvad vil der nu ske, spørges der uvilkaarligt. Tage Kampen op eller sejle fra et Krigsskib er umuligt. Situationen synes ved denne nye Vending at være haabløs for os. Vi befinder os netop ud foran Indsejlingen til en Bugt. Er dette maaske et Fingerpeg af Skæbnen? I hvert Fald opfatter Skipperen det som eneste og sidste Udvej. Snarraadigt drejer han af og styrer ind gennem den smalle Indsejling ind i Bugten. Saasnart Krydseren opdager vor Hensigt, affyrer den et Varselsskud, Signalet til at stoppe op, men det ænses ikke, vi fortsætter med fuld Fart, og det viser sig, at Bugten er flere Kilometer dyb, samt følger parallelt med Kysten, saaledes, at en smal Landtunge, bevokset med Palmer, beskytter os mod det aabne Hav. Vi styrer (70) nu mod hinanden" men paa hver sin Side af Landtungen. Er vi i Sikkerhed nu, eller sidder vi fangen som en Mus i en Fælde? Vi skulde snart faa Svar paa vore Spørgsmaal. I Form af flere efter hinanden følgende Salver kom Granaterne hvinende ind over Landtungen, men heldigvis for os slog de endnu ned i Vandet paa hver sin Side af Skibet. Lidt derefter stødte "Kronborg" paa Grund og sad uhjælpelig fast. Ordre blev givet om at aabne Bundventilerne, saa Skibet fyldtes med Vand, dernæst at sætte Dæksladningen i Brand. Nye Salver sendtes mod "Kronborg", men samtidigt var ogsaa de



to Redningsbaade fired i Vandet, Situationen var kritisk, Dæksladningen stod i Brand, og dersom en Granat slog ned i Dynamitkasserne om Bord, vilde ethvert Spor af os være ud-slettet. Baadene bemandedes, og omgaaende roede vi ud af Skudretningen og styrede derefter ind mod den omtrent 1 Kilometer fra os liggende Bred. Med eet hørte Skydningen op; hvad kunde dette nu betyde? Mon de allerede antog os for udslettede? Men længe behøvede vi ikke at nære Tvivl om deres Hensigter, thi med eet var den der, som en tirret Tyr stod den med fuld Stim ud af alle 3 Skorstene ind mod os i Bugten. Kanonerne tordnede paany, men denne Gang var de rettede mod os i Baadene. Shrapnells eksploderede omkring os i alle Retninger. Men; heldigvis for os var vi nu saa nær ved Land, at Baadene stødte paa Grund. Vi sprang ud og arbejdede os igennem Mangrovekrattet ind i Urskoven. Ustandseligt eksploderer Shrapnells mellem Træer og Buske. Kaptajnen samt flere andre rammes af Sprængstykker, dog ingen livsfarligt. Omsider indstilles Skydningen mod os. Vi fortsætter endnu i nogen Tid og samles paa en Høj, hvorfra vi er Øjenvidner til "Kronborg"s fuldstændige Ødelæggelse af den engelske Krydser "Hyacint". Man kunde fristes til at tro, at Skæbnen eller en højere Magt havde haft en Finger med i Spillet ved vor Redning, saaledes (71) at ingen af alle de i hinanden gribende Tilfældigheder glippede i de afgørende Øjeblikke. Vor Skæbne i de efterfølgende Aar vilde have formet sig helt anderledes, for ikke at sige, at vi lige saa godt kunde have ligget paa Havets Bund, hvis vi ikke netop i det kritiske Øjeblik, da Krydseren optog Forfølgelsen, befandt os ud foran Indsejlingen til omtalte Bugt, som laa kun nogle faa Kilometer fra den engelske Grænse, at Bugten i det hele taget var farbar for saa stort et Skib (6000 Tons), at Krydseren undlod at skyde os i Sænk, da vi ikke standsede ved det .affyrede Varselsskud. Men maaske har de tænkt: Lad dem bare slippe ind, vi tager dog baade Skib og Besætning. Hvis Beskydningen over Landtungen havde haft samme Virkning som den senere direkte, som medførte voldsomme Eksplosioner, vilde ikke en eneste være sluppet levende derfra. Det var godt, at den Frist var til Stede, som gjorde det muligt, at vi i Baadene naaede næsten ind mod Land, forinden Krydseren stod ind i Bugten. Blot nogle enkelte Minutter før, og vi vilde ikke være naaet i Land.

Alle disse i vort Favør værende Tilfældigheder muliggjorde Redningsaktionen, men nu var vi Skibbrudne og afskaaret fra enhver Mulighed for at kunne vende tilbage, forinden Krigen var forbi. Ingen af de tre Muligheder, der var opstillet ved Rejsens Begyndelse, men en fjerde, som vi slet ikke havde regnet med, var gaaet i Opfyldelse. Mine om Bord paa "Kronborg" gældende Søfartspapirer, der lød paa, at jeg var født og hjemmehørende i Esbjerg, og at jeg lige siden Konfirmationen havde sejlet til Søs paa mange forskellige Skibe, gjaldt ikke længere, lige saa lidt som det Civiltøj, vi endnu havde paa. Om nogle faa Dage vilde vi være Soldater blandt de tyske Kolonitropper i Østafrika.

Næsten 3 Aar er gaade, siden "Kronborg"s Forlis i Bugten Nord for Tanga, og endnu er Krigen ikke endt i Tysk-Østafrika, skønt endnu kun i Besiddelse af et mindre (72) Omraade i den sydøstlige Del, hvor vi er fuldstændigt indesluttet af overlegne engelske Styrker. Talmæssigt har Englænderne været Tyskerne langt overlegne i disse Aar, uden at det dog lykkedes at tilintetgøre dem eller faa dem til at give op. Ogsaa med Hensyn til selve Krigsmateriellet, Udrustning og Forplejning, har Englænderne været paa fuld Højde med Soldaternes Fornødenheder i Troperne, og dog skiftede de stadig med nye Tropper, antageligt af Sundhedshensyn, men paa den Maade blev de aldrig helt fortrolige med Urskovs- og Steppekriegen. Tyskerne, som jo af tvingende Grunde ikke kunde udveksles med friske Tropper, blev, eftersom Tiden gik, mere og mere fortrolige med Krigsførelsen og Livet i Vildnisset, men derimod døde der flere af Tropesygdomme, navnlig paa Grund af Strabad-

serne og daarlige Ernæringsforhold, end der faldt i Krigen. De tyske Troppers Udrustning var daarlig og mangelfuld, da de kun var i Besiddelse af det, der tilhørte de aktive Beskyttelsestropper fra før Krigen, som da bestod af tyske Befalingsmænd og indfødte Soldater paa tilsammen 2400 Mand. Desforuden det Krigsmateriel, der blev bjærget af "Kronborg"s Ladning, og fra en senere ankommen Blokadebryder, som det lykkedes uset at snige sig ind i Sudibugten, losse Ladningen og derefter undkom til Batavia i hollandsk Indien, hvor den blev interneret. Under hele Krigen skal der være udsendt 5 Blokadebrydere til Østafrika, hvoraf altsaa kun de to naaede Maalet. En af dem, der forliste undervejs til Østafrika, blev ved en Fejltagelse i Biscajabugten torpederet af en tysk Undervandsbaad. Men ogsaa saa sent som i Begyndelsen af 1918 blev en Zeppeliner udrustet med Krigsmateriel og Medikamenter og sendt med Kurs over Tyrkiet og Ægypten mod Østafrika. Den naaede til Karthum i Overægypen. hvorfra den telegrafisk blev beordret til at vende om, da England netop havde udsendt en Beretning om, at (73) Tysk-Østafrika nu fuldstændig var erobret af Englænderne. Alle disse i Aarenes Løb næsten haabløse og til Dels mislykkede Forsøg paa at tilføre nye Forsyninger, tilkendegav, at Ledelsen i Tyskland for enhver Pris ønskede Krigen fortsat, efter at alle øvrige tyske Kolonier forlængst havde kapituleret. Det var sikkert et Prestigespørgsmaal, men bandt ogsaa store Styrker og kostede England uhyre Summer.

Efter at den første store engelske Offensiv i Nov. 1914 og senere efterfølgende mindre, var mislykkedes, mødte General Smuts i Foraaret 1916 op med 150,000 Sydafrikanere til en ny stor Offensiv mod Tysk-Østafrika. I Løbet af et halvt Aar lykkedes det dem at erobre over Halvdelen af den tyske Koloni, deri indbefattet de frugtbare Usambara-Bjerger, Kyststrækningen med Kokuspalmerne og Havnebyerne. Fra disse Egne og Kystbyerne var der tilgaaet de tyske Tropper en betydelig Levnedsmiddelforsyning, som de nu var afskaaret fra, medens den øvrige Del, som de endnu raadede over, næsten var blottet for alt, kun endeløse Urskove og Stepper med daarlig Vandforsyning findes her. I et Eksemplar af "Times" fra en fangen Engländer læstes i Slutningen af 1916: Krigen i Østafrika kan nu betragtes som endt, der er kun nogle forsprængte Afdelinger tilbage omkring Sumpene ved Rufijifloden, som før eller senere bliver tvunget til at overgive sig. Paa samme Tidspunkt blev der ogsaa fra tyske Lægers Side gjort Forestillinger hos den tyske General von Lettow Vorbeck om, at under saadanne Vilkaar vilde det være uforsvarligt at fortsætte Krigen endnu længere mod Syd. Men den tyske General og Kommandør var imidlertid af en anden Mening, og naar ogsaa senere hen kritiske og næsten uovervindelige Hindringer taarnede sig op, da lød det kort og uimodsigeligt fra Kommandøren: "Saalænge Krigen varer i Europa, kæmpes der i Østafrika, (74) indtil sidste Mand". Eller: "Krigen føres paa Befaling, og der kæmpes, saalænge der er en eneste Mand tilbage".

Efter som Tiden gik, og Ammunitionen svandt ind, tilintetgjordes mange tyske Geværer. Krævede de forskellige Afdelinger nye Forsyninger, fik de til Svar: "Geværer og Ammunition kan hentes hos Englænderne."

For længere Tid tilbage førte vi en Del Granatammunition med os, men da vi erfarede, at Kanonen, som passede til disse, i en kritisk Situation var blev en sprængt, gravede vi den ned, fordi den var vanskelig at føre med, og fordi de nu var uanvendelige. Et halvt Aar senere erobredes en Kanon af samme Kaliber, og Granaterne blev nu krævet af os. Vi var i en slem Knibe og maatte gaa til Bekendelse, at Granaterne laa nedgravede paa et Sted, der nu laa en 14 Dages March bag den engelske Front. Vi fik til Svar, at Granaterne skal bringes til Veje. Jeg var udpeget til at lede denne Ekspedition, som min Foresatte imidlertid

modsatte sig, grundet paa vort nære Samarbejde, han paa det teoretiske, og jeg paa det praktiske Omraade. En anden Europæer blev derfor sendt af Sted sammen med nogle Askari og de nødvendige Bærere. Det lykkedes kun at naa nogle Dage frem bag den engelske Front, men saa blev deres Lejr ved Nattetid omringet og taget af Englænderne. Kun Europæeren og to Askari undkom og først flere Dage senere lykkedes det dem at naa tilbage til Tyskerne. Paany blev en Ekspedition udrustet og sendt af Sted, men Granaterne naaede aldrig frem, og om Ekspeditionens Skæbne erfarede intet som helst.

Nu i Morges var jeg tvunget til at sprænge en Del Ammunition i Luften, som ikke kunde transporteres bort. Større engelske Afdelinger var pludselig dukket op, og Tyskerne trak sig langsomt tilbage. Jeg ventede, indtil Afstanden kun beløb sig til et Par Hundrede Meter, saa stak jeg Ild til Tændsnoren og løb for Livet, for (75) at naa i Dækning. Der lød en Eksplosion, som man ikke havde hørt Mage til i lange Tider. Som paa Kommando hørte Skydningen fra begge Parter pludselig op, og jeg forstod, at man paa begge Fronter var desorienteret om Aarsagen til den voldsomme Eksplosion. Med min Safari, som var sendt forud, fortsætter jeg mod Syd og Maalet er Nambindinga, hvor der maaske engang har ligget en Negerlandsby, men som nu kun er et Navn. Mod dette Mål trak de sidste Rester af de tyske Tropper sig sammen, og jeg maatte atter og atter tænke paa den nær forestaaende Afslutning paa Krigen i Tysk-Østafrika, hvoraf der nu kun er nogle ganske faa Kvadratkilometer tilbage. Ingen er i Tvivl om, at Generalen vil fortsætte Kampen, saalænge der endnu er en Mand tilbage, der kan løfte et Gevær, dertil kender vi ham kun alt for godt. Ikke mange elsker ham, hverken Officerer eller Menige, men han respekteres for hans store strategiske Evner, personlige Indsats og tarvelige Fornødenheder, og kun faa vilde, krigsmæssigt set, kunde udrette det, han har præsteret. Malariafeberen, som jeg i lange Tider ikke har været fri for, er atter stigende, og det er under Opbydelse af de sidste Kræfter, at vi omsider naar frem til Lejren, hvor vi slaas os ned, og derefter aflægger jeg Rapport om det, der er forefaldet i den senere Tid. Da jeg lidt senere er paa Vej hen til Lægevagten, for om muligt at faa lidt Kinin, erfarer jeg noget om Rygter, der er i Omløb i den vidstrakte Lejr, og som gaar ud paa, at Generalen i Stedet for at lade det komme til et sidste og endeligt Opgør paa Stedet, har planlagt et Gennembrud til Portugisisk Øst-Afrika i Forventning om dernede at kunne rekvirere den fornødne Forplejning hos den indfødte Befolkning, og paa den Maade trække Opgøret ud og fortsætte Guerillakrigen endnu i lang Tid. Stabslægen, der holder Konsultation under aaben Himmel, føler min Puls, foretager en nøjere Undersøgelse og siger (76) derefter: De er meget haardt medtaget og kan umuligt holde til de forestaaende Strabadser. De maa blive her. Jeg faar lidt Kinin og henvises til det Sted, hvor allerede flere saarede og syge er samlede. Det er under de mest modstridende Følelser og i Forbindelse med stadigt stigende Feber, at jeg indsvøbt i et Tæppe lægger mig til Hvile paa den bare Jord.

De Krav, de Strabadser og den Spænding, man har været udsat for gennem næsten 3 Aar, er med et forbi, og Opgøret indtil sidste Mand er jeg blev en forskaanet for. Og dog er den Maade, paa hvilken jeg er sat ud af Krigen paa, ikke den, man havde tænkt og saa ofte talt om. Man havde altid ventet, at en skønne Dag vilde en engelsk Parlamentær bringe Melding om, at nu var Krigen forbi i Europa og dermed ogsaa i Østafrika.

Efterhaanden gaar Tankerne paa Flugt imod Hjemmet, om et Gensyn, som i lange Tider næsten har syntes haabløst at tænke paa. Nyt Haab var dermed spiret frem. Virkeligheden formede sig anderledes end man havde tænkt sig det.

Da Slutningen af Krigen nærmede sig i 1918, er vi Krigsfanger i Fangelejren Sidi Bihsr i Ægypten. Og endelig oprinder den 11. November, Vaabenstilstandsagen, den Dag, som

vi hele Krigen igennem med Længsel har ventet paa. Vi følte alle, at nu vilde Frihedens. Time snart være inde, nu kunde ingen længere have Interesse i at holde os indespærret; nu vilde vi sikkert snart blive hjemsendt. Men vi blev grundigt skuffede. Maaned efter Maaned hengik, uden at der skete noget i vor ensformige og trivielle Tilværelse. Vi blev stadigt ved med at være Krigsfanger, skønt Krigen nu forlængst var sluttet. Gennem engelske Aviser faar vi omsider Oplysninger om, at saalænge Tyskland vægrede sig ved at undertegne Fredsbetingelserne, vilde Krigsfangerne ikke blive udleveret.

(77) Efterhaanden som Tiden gik, synker vi tilbage til et arrigt Stumpsind. Hvorfor skal det netop være os, der skal holdes tilbage som Gidsler, hvorfor kan vi ikke, nu da Krigen er endt, blive sat i Frihed og faa Lov til at vende hjem? Gennem de engelske Aviser faar vi ogsaa noget at vide om Folkenes Selvbestemmelsesret, og ogsaa om, at der i Slesvig skulde finde en Folkeafstemning Sted.

I Foraaret 1919 hørte vi, at danske Skibe sejlede sønderjydske Krigsfanger hjem fra England og Frankrig, men vi Sønderjyder her i Fangelejren turde slet ikke tænke den Tanke, at noget lignende kunde blive Tilfældet med os, dertil var vi alt for faa og for langt borte. For os var der sikkert ikke andet at haabe paa, end at der omsider vilde blive truffet Aftale om Frigivelse af Krigsfangerne i Almindelighed, men hvor længe vilde dette endnu være?

Der hengik endnu nogle Maaneder, saa skete der en Formiddag, medens den engelske Sergent Fisher og jeg var i Færd med at sortere den ankomne Post, at han henvendt til mig bemærkede, at den danske Konsul fra Cairo ankommer i Løbet af Dagen til Fangelejren, og jeg vil haabe for Dem, at det maa være i Anledning af en snarlig Hjemsendelse. Denne Meddelelse fik en Strøm af Følelser til at bruse igennem mit Sind, Konsulens Ankomst kunde kun betyde, at vi alligevel ikke var glemte Samme Eftermiddag staar vi faa Sønderjyder fra Fangelejren opstillet paa Pladsen, medens Konsulen i bevægede Ord giver Meddelelse om, at alle, der er hjemmehørende mellem Kongeaen og Ejderen, eller som har Tilknnytning der, vil blive samlet ved Cairo og om ganske kort Tid blive hjemsendt paa et dansk Skib, som er undervejs hertil. Hvor Ansigterne straalere ved denne Meddelelse, vi vilde helst have givet Konsulen et jublende Hurra, (78) men flere engelske Officerers Nær-værelse gjorde os betænkelige i at gøre os saa højlydt.

Den Tid, der fulgte efter, blev for os selve Eventyret i Forhold til den haarde realistiske Tilværelse, som vi hidtil havde kendt og levet under.

Først Rejsen til Kairo, hvor vi stod under en dansk Komite, og hvor vi om Dagen kunde, bevæge os frit omkring i Byen, ved Pyramiderne og ved Nilen. Dernæst Rejsen med Jernbanen til Alexandria, da Meddelelsen indløb, at det danske Krigsskib "Valkyrien" var ankommet for at tage de sønderjydske Krigsfanger om Bord. Saa fulgte Rejsen gennem Middelhavet, Atlanterhavet, den engelske Kanal og til sidst Rejsen over Nordsøen mod de hjemlige Kyster. Vi følte os som velkomne Gæster om Bord paa det danske Krigsskib, hvor vi bl. a. spiste Rugbrød; Smør og Kartofler, som vi ikke havde smagt i 5 Aar. Vi er sammen med Kronprins Frederik og Prins Knud, som gør Tjeneste som Kadetter ombord. Den 10. September 1919 lagde vi til ved Toldboden, medens en tusindtallig Menneskemængde jubler os i Møde, og til Tonerne af Skibsorkestret: "Der er et yndigt Land" gaar vi fra Borde, og min Hustru, som var rejst til København, var den første, der bød mig velkommen hjem. I flere Dage er vi Københavns Gæster og oplever vidunderlige Dage. Derefter følger Hjemrejsen, og den Dag, vi atter var hjemme, blev den skønneste i mit Liv.

Meget havde vi oplevet, lidt og døjet i disse mærkelige og begivenhedsrige Aar. Og skønt det ikke havde skortet paa Sygdomme og Saar, saa vilde Skæbnen dog, at vi til sidst atter naaede hjem.

*Nis Kock.*

---

## Smaa Hændelser

(79) Først som 36-aarig selvstændig Landmand blev jeg den 11. Oktbr. 1915 indkaldt til Militærtjenesten ved et Landstormsrekrutdepot i Rendsborg. Intet Under, at jeg i Førstningen følte mig usikker i min Optræden, tilmed da jeg aldrig har haft noget skarpt Syn, i Særdeleshed for de militære Gradsbetegnelser. Men denne Usikkerhed forsvandt efter en fjorten Dages Forløb. At dette gik saa hurtigt, havde sin Aarsag i, at Befalingsmændene i de øvrige Dele af Rendsborgs Garnison ikke følte sig bæret ved at modtage Hilsen af Medlemmer af vort Rekrutdepot. Vi var nemlig bleven en Fabel for hele Garnisonen paa Grund af vore legemlige Fuldkommenheder. Af denne Aarsag var Hilsenpligten for vort Vedkommende falden bort efter stiltiende Overenskomst, og derved vandt vi jo vor Selvsikkerhed tilbage. Ja, der var dem, der blev helt overlegne og ikke vilde nøjes med Kejserens Klær. Men for saadanne Hovmodige kunde det jo gaa galt, som da M. mistede sine Bukser. Ja, det gik saaledes til:

Efter at vi var bleven indviet i Krigshaandværkets Hemmeligheder, først ved den 3. Meklenborgske Landstormsbatl., og derefter ved II. Landst. Inf. Batl., Rendsborg IX 22, blev vi overført til Tjeneste ved Landst. Inf. Batl. Bremerhafen IX 26, som laa i Kvarter omkring Wremen. Det var ved denne Lejlighed, at det gik galt for M. Da vi skulde gøre et imponerende Indtryk paa vor nye Batl., var vi bleven afsendt i vor Gallauniform, Manchester Bukser og fedtet Vaabenfrakke. Det var disse Manchester Bukser, M. ikke kunde døje. Han havde foruden Kasket ogsaa anskaffet sig et Par pæne, sorte Klædesbenklæder. Da vi nu var indladet og godt paa (80) Vej sydover, skulde M. naturligvis have de forbistrede Gallabenklæder ombyttet med de sorte, saa han kunde ankomme standsmæssigt til Bestemmelsesstedet. Dette gik jo ogsaa glat, og Gallabenklæderne blev omhyggeligt indpakket og lagt op i Nettet til hans øvrige Ejendele. Uheldigvis glemte M. Permissionerne paa Hovedbanegaarden i Hamborg, saa han havde ingen Bukser, da 22. Uniform skulde udveksles med 26., for de kære sorte Bukser kunde han naturligvis ikke afse. Naa, omsider kom M. ud over denne Kalamitet ved at købe et Par Manchester-Bukser. Ja, ja, vi var dygtige og tjenstivrige Soldater. Jeg husker engang, det var, medens vi endnu laa i Rendsborg, ved Aarsskiftet 15-16, at en Del af os i Rekrutdepotet var bleven tildelt 4. Komp. for at gøre Tjeneste som Togvagt ved Højbroen over Kanalen. En Aftenstund var tre af os, Simon H ø r l y k, Brundlund, en Horstmann fra Flensborg (hvorledes han var landet ved vort Elitekorps, er mig en Gaade, da hele Korpsset iøvrigt stammede fra Haderslev Amt) og saa jeg, bleven puttet ind i en Gennemgangsvogn. Simon Hørlyk var forkølet og saa hæs som en Krage, han Siger til mig: "Hør du, Peter, kan du læse Reglementet op for min Afdeling",

hvilket jeg gjorde. Derpaa gik jeg hen til min Afdeling, for der ogsaa at læse Overfartsreglementet op. Imidlertid var Horstmann bleven færdig i sin Afdeling og skulde hen og se, hvilke Honoratiores jeg havde i min Afdeling, thi der var samme Dags Morgen bleven meddelt os, at vi skulde være særdeles agtpaagivende, da der formentes at være engelske Spioner undervejs fra Danmark sydpaa. I den anden Klasses Kupe, jeg stod udenfor, var der kun een Passager, en militærisk udseende Herre i lysegraat Civiltøj, som laa og læste en Bog. Bogen maa have været meget interessant, og min Oplæsning af Reglementet maa have irriteret ham. Horstmann, der stod bag mig og saa mig over Skulderen, mente at have set, at Passageren rettede et vredt Blik efter mig. Det blev i (81) hans Fantasi til, at det maatte være den engelske Spion, vi havde for os. Straks efter at vi var steget ud i Øster Rønfeld, meldte Horstmann den graa Passager som mistænkelig til Vagtkommandanten. Det eneste, der kom ud deraf var, at vi fik en Reprimande Dagen derpaa og saa vidt jeg husker, var den velment og velfortjent. Jo, jo, vi var et Elitekorps i aandelig saavel som særlig i fysisk Henseende, som det maatte synes, det vilde være en Ære for en hver Officer i den tyske Hær at hilse paa.

V. Lindet, den 21. 5. 44.

**P. Paulsen.**

## A æ int saa religiøs

Kort Tid efter, at England havde erklæret Tyskland Krig 1914, sad en halv Snes Soldater i en Restaurant og forfriskede sig med et Glas øl.

Hver Gang Glassene blev tømt, rejste Selskabet sig og udbrød »Gott strafe England«.

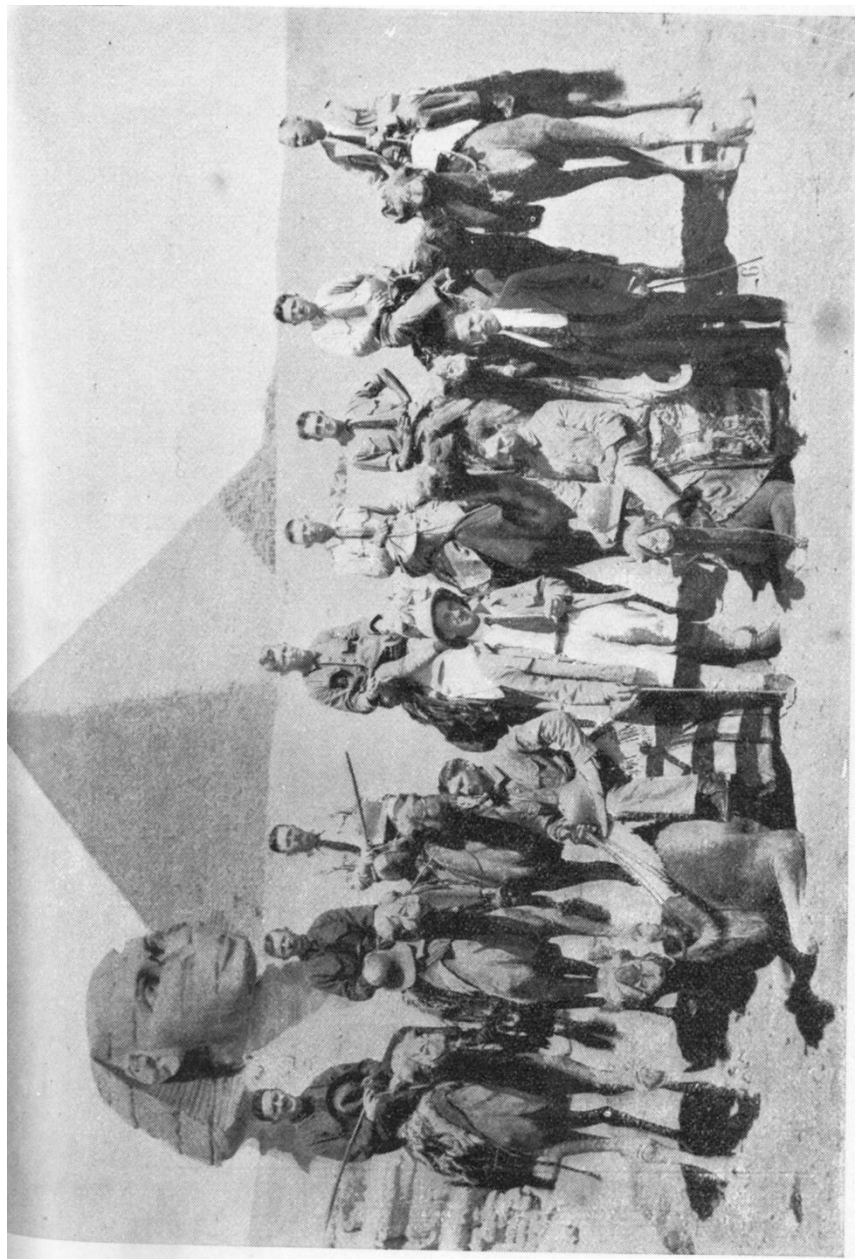
I Selskabet befandt sig ogsaa en Nordslesviger, og da han ikke rejste sig, blev der puffet til ham af Naboen og spurgt, hvorfor han ikke rejste sig, naar der blev sagt »Gott strafe England«.

»Naa, nej«, sa' han, »a æ int saa religiøs«.

Hm.

## En Krigsfange fortæller.

(82) Den 20. Juli 1915 forlod en stor Transport af Landstormsregiment 31 Altona for at gaa til Østfronten. Der var her Folk fra hele Tyskland, men de fleste var dog fra Hamborg, og saa var der en hel Del Nordslesvigere med i Transporten. Efter flere Dages Jernbanerejse passerede vi den tysk-russiske Grænse, og fra den russiske By Kolno maatte vi saa marchere videre til Fods. Vi naaede til Staviski, og ikke langt herfra laa Rgt. 31. Regimentet havde hele Sommeren ligget her og havde haft en rolig Stilling og ingen Tab. Det vakte derfor no-



### Sønderjydske Krigstænger i Ægypten 1919.

Paa Kameler fra venstre: Peter Hansen, Egersund, Mads Møller, Aabenraa, Lorens Mathiesen, Alnor, Peter Jørgensen, Skovby ved Haderslev,  
 Villy Norling, Graasten, Nis Kock, Sønderborg, Peter Fink, nu Kolding, Laurids Hansen, Graasten.  
 Siddende fra venstre: Jes Rogger, Romø, en Holstener, Christian Hansen, Løjtkirkeby, en Fører.



Det gamle Citadel i Aleppo, Syrien



„Kvinder ved Brønden“ som for 2000 Aar siden



nogen Forbavselse, at der pludselig ankom saa stor en Forstærkning. Resultatet viste sig ogsaa, - nogle Dage efter vor Ankomst gik det fremad mod Russerne.

Jeg glemmer aldrig det Skyderi, som indledede Angrebet. Inden længe saa vi de første Faldne og de første russiske Krigsfanger. "Vi havde daglig haarde Kampe, og der kæmpedes iøvrigt over hele Frontområdet. De fleste vil huske, at i disse August- og Septembredage 1915 faldt Fæstningerne Lomcza, Kovno, Grodno, Warszawa og Nowo Georgiewsk. For os var den 15. August den værste Dag. Da faldt flere af mine Kammerater, deriblandt Jens Christensen, Staugaard, Detlef Trumpf fra Aabenraa, der tidligere havde været Slagter i Tombøl.

Den 10. September laa vi ved Floden Kotwa i Nærheden af Byen Skidel. Her havde Russerne dæmmet Floden op, saa der var store Oversvømmelser. Efter at have faaet Eggen sat under Vand, foretog de om Aftenen et Angreb. Vi maatte efter en kort Fægning trække os tilbage bag Byen og Russerne besatte vore Skyttegrave. Ved et Modangreb tog vi dem dog til Fange. Da det igen (83) var bleven roligt, gik jeg ned til Floden for at hente mine Sager. Jeg havde faaet fat i dem og vilde til at gaa tilbage, da der var en, som greb mig i Benet. Det viste sig at være en Russer, og da han havde flere Hjælpere i Nærheden, maatte jeg følge med i Fangenskab. Russerne havde ryddet den nu overflødige Dæmning bort, Vandet i Floden var sunket, saa vi kunde vade over. I de russiske Skyttegrave blev jeg godt modtaget. Der kom straks en Russersoldat og gav mig et Stykke Brød og et Stykke Kød.

Jeg blev hurtigt transporteret bagud til Generalstaben, hvor jeg traf, andre Lidelsesfæller. En tysktalende Officer forhørte mig, og da jeg var lidt uvillig til at udtale mig, sagde han, at de vidste god Besked alligevel. Jeg maatte aflevere alt, hvad jeg havde i Lommerne, Breve, Lommetørklæde o. s. v., endog mit Ur tog man fra mig, og jeg saa det aldrig siden.

Jeg skulde saa transporteres bagud. En Rytter satte sig til Hest og skulde ledsage mig. Da vi havde marcheret omtrent en Kilometer, gjorde vi Holdt, og han gjorde Tegn til, at jeg kunde sætte mig. Han gav mig endog en Cigaret, som jeg røg, inden det gik videre. Men der blev ofte gjort Holdt, inden vi langt ud paa N atten naaede vort Bestemmelsessted, hvor jeg blev indkvarteret i en Lade. Den var fyldt af tyske Fanger. Blandt andre traf jeg her Andreas J a c o b s e n fra Røllum. Det lavede jo svært op, da vi kunde tale sammen paa vort Modersmaal.

Forskellige af os blev igen afhørte af russiske Officerer, men derudover skete der intet. Vi var sultne, men der blev ikke gjort Anstalter til at give os noget at spise. Jeg havde tabt mine Sager, da jeg blev taget til Fange, og Resten havde man taget fra mig, saa jeg stod uden noget som helst, ikke en Gang et Lommetørklæde havde jeg paa mig. Omsider fik vi hver et Stykke Brød og (84) hvert Hold paa 10 Mand fik en Spand med Suppe. Men jeg havde ingen Ske, og inden jeg fik lavet en, var Suppen borte. Hen paa Dagen blev vi ført østpaa. Vi var en Flok paa ca. 30 Mand. Paa tredie Dag naaede vi Lida, en lille Stationsby. Husene var til Dels forladt af Beboerne, saa det var let at skaffe Kvarter til os. Saa snart vi var bleven indkvarteret, gik jeg ud for at se paa Forholdene. Ved at gennemrode Køkkenmøddingen, som laa lige udenfor Vinduet, fandt jeg en haandlavet Metalske. Hvor jeg følte mig velhavende, da jeg havde faaet Skeen rensset og den kunde tages i Brug. Jeg brugte den hver Dag hele Fangenskabet igennem, jeg fik den med hjem og har den endnu den Dag i Dag. Mens vi var her i Lida, kom der en tysk Flyvemaskine over Byen og kastede en Bombe, som dog ikke gjorde os nogen Skade.

Fra Lida maatte vi marchere videre til Fods, hver Dag 25-30 km. En Dag om Ugen havde vi Fridag. Om Natten laa vi, naar Vejret var godt, i Halmstakke, ellers sov vi hos Bøn-

derne. Men det var bedre i Halmen, her var der i hvert Fald hverken Lus eller Lopper. Vi var i Mellemtiden blevet til en Flok paa ca. 100 Mand. Vagtmandskabet var flinke og for de 25 Kopek, som vi fik hver Dag, kunde vi sagtens købe den nødvendige Forplejning. En Maaned efter at jeg var taget til Fange, den 16. Oktober, naaede vi Smolensk. Kort før vi naaede denne By, saa vi i en Skov et Mindesmærke til Minde om Slaget mod Napoleon. Fra Smolensk kørte vi i 2 Dage med Toget til Moskva, hvor vi blev anbragte i en stor Samlelejr.

Det første var naturligtvis at søge efter Landsmænd. og jeg havde det Held at træffe Chr. Gøttig fra Mastrup, H. Fogh fra Bæk, Brøsdra fra Hajstrup, Vind fra Vojens og P. Nikolajsen fra Sottrup ved Bylderup Bov. Sidstnævnte og jeg blev sammen, indtil vi endelig efter Krigens Slutning naaede hjem.

(85) Den 15. Oktober rejste vi bort fra Moskva, og efter en lang Jernbanerejse ankom vi til Byen Boreosowka i Sibirien, hvor der var en stor Fangelejr.

Det var en forfærdelig Rejse. Kulde og Utøj plagede os, og vi havde jo næsten ingen Klæder. Flere, deriblandt A. Jacobsen fra Røllum, blev syge undervejs. Han kom paa Sygehuset i en By i Sibirien, og jeg har ikke set noget til ham siden. Men det gjaldt jo om at holde Humøret oppe. I den Vogn, i hvilken jeg var, var der en Berliner, som sang næsten hele Tiden. Paa Hovedet havde han Betrækket til Pikkelhuen, og paa Kroppen et Par pjaltede Benklæder og en Vaabenfrakke, der ikke var meget bedre: Han havde et ualmindelig rødt Haar og Skæg og blev selvfølgelig straks døbt "Rotschild". En anden Kammerat, Bøtger hed han, kunde fortælle Historier og Vitser som hvilken Grammfon, og flere andre gav deres Bidrag til Underholdningen. Til at begynde med var det mildt i Vejret, og ved Stationerne steg vi Gang paa Gang ud af Toget for at røre Benene. Men længe varede det ikke, inden vi fik den sibiriske Vinterkulde at føle.

Langs Banen var der opstillet Sneskærme. Vi mente, at de kunde gøre mere Gavn .som Brændsel end som Sneskærme. Da Toget saa holdt ved en Station, blev der hentet Sten og Jord til et "Fyrsted" paa Bunden af Vognen og en Sneskærm blev "rekvireret" til Brændsel. Men sikken en Redelighed. Der blev en Røg i Vognen, saa det var næsten ikke til at holde ud. Men vi lærte, ved at linde lidt paa Døren og "Vinduerne", at regulere Trækken, saa der var til at være i Vognen. Min gode Ven P. Nicolajsen var særlig dygtig til at rekvirere Brændsel, men længe varede det jo ikke, inden Russerne opdagede Tyveriet og saa kom Knuten i Sving. Der blev dog stadig fyret, indtil Ilden en Dag havde brændt Hul paa Bunden af Vognen. Nu kan det nok være, at Russerne skældte ud. Vi blev (86) saa omsider vist over i et andet Tog, hvor der var Kakkellovne i Vognene (Tjepluschka kalder Russerne disse Vogne).

Endelig den 9. November om Aftenen Kl. 11 naaede vi Boreosowka. Vi blev først stuvet ind i nogle Barakker, som allerede var optaget af Østerrigere. Efter et Par Dages Forløb blev vi indkvarteret for os selv. Det var nogle forfærdelige Barakker, som blev os anvist. Paa Gulvet stod Vandet i store Pytter, som med Tiden blev til Isbaner, Vinduerne var i Stykker, der var ingen Brikse o. s. v. Vi gik snarest muligt i Gang med at faa Barakken gjort i Stand. Tømmeret kunde vi kun skaffe os ved at stjæle det, men længe varede det ikke, inden Barakken var nogenlunde beboelig.

En Dag blev vi kommanderet over i Badeanstalten. Vi var glade, thi nu kunde vi ikke alene blive vasket, men ogsaa faa Skjorten vasket, hvilket den haardt trængte til. Men Badeanstalten blev hurtigt overfyldt, og længe varede det ikke, inden Russerne jog os ud. Jeg fik lige min Skjorte vredet lidt, inden jeg tog den paa, og med den vaade Skjorte paa Krop-

pen gik jeg saa ud i den sibiriske Vinter, uden at det dog skadede mig. Badet havde ikke hjulpet stort, Huden var og blev sort, Haar og Skæg trængte til at blive studset. For at vi kunde holde Barakken nogenlunde ren, maatte vi have en Kost. Sammen med nogle Kammerater meldte jeg mig frivilligt til at hente Kosteris, for jeg vilde gerne se mig lidt om i Naturen, som her i Bjergene var meget smuk. Vi fik skaaret nogle Ris og kom tilbage til Barakken igen, segnefærdige af Kulde. Her i Boreosowka havde vi mange Oplevelser, baade morsomme og sørgelige.

Vi kunde gaa frit omkring i hele Lejren og aflægge Besøg i alle Barakker. Russerne vidste nok, at vi ikke kunde løbe bort; der var langt til beboede Egne. Som vi (87) nu gaar og ser os om, faar P. Nicolajsen øje paa en udstoppet Sæk, som hænger i et Stativ. Den brugtes som Skive ved Bajonetfægtningsovelser for de russiske Rekrutter. Men vi syntes, at den vilde gøre meget mere Nytte som Madras og tog den med. At dette Tyveri gik godt, er nu ikke til at forstaa. Vi havde altsaa faaet en god Seng, men den blev med Tiden saa underlig levende. Vi besluttede os til at afholde en Revision og - du milde Kineser - hvor det vrimlede med forskellige seksbenede Skabninger. Vi maatte smide den dejlige Seng ud igen.

Den 1. December fik vi Ordre til at gøre os færdige og marchere til Banegaarden. Jens Andresen fra Skeldemark var syg og kunde ikke komme med.

Paa Banegaarden blev vi jaget 50 Mand ind i hver Vogn og saa blev Dørene lukket til. Vi aabnede dem paa Klem for at se lidt ud, men en russisk Officer belærte os om, at dette ikke var tilladt. Saa gik Rejsen videre østpaa. Denne Rejse var dog bedre end Turen fra Moskva. Vi kunde alle ligge ned, og da der var Kakkellovne i Vognen, kunde den varmes nogenlunde op. En Gang om Dagen fik vi varm Mad, ikke god og ikke rigelig. Toget kørte gennem vidt forskellige Landskaber, Bjerge, Sumpe, Skove, snart beboede, snart ubeboede Egne. Omsider var vi kommet saa langt mod øst, at Befolkningen var Kinesere. Vi kom forbi Harbin til Nikolsk Ussurisk, en stor Militærfangelejr omtrent 200 km fra Vladivostok, den store Krigshavn i østen. Der var murede Barakker med rigelig Plads. Men til Gengæld var vi rigtige Fanger, Pladsen var indhegnet med Pigtraad og der var strengt Opsyn alle Vegne. Til at begynde med var Forplejningen ganske god. Vi fik hver Dag et Stykke Brød og varm Suppe. P. Nicolajsen og jeg delte det, saa vi ogsaa havde noget til Aftensmad, hvilket førte med sig, at vi blev kaldt for Sultekunstnere. Tiden gik langsomt, vi havde (88) ingenting at bestille og ingen Underholdning. Kun een Dag om Maaneden skulde vi arbejde i Køkkenet. Ellers søgte vi at faa Tiden til at gaa ved at tale om dem derhjemme. Hen imod Jul blev Forplejningen daarligere. Vi fik nu kun tørret Brød, lavet af Brødffald, hver Dag to Haandfulde. Der var ogsaa stor Knaphed paa Tobak. P. Nicolajsens Pibe manglede en Spids, men saa fandt han paa Møddingen en Erstatningsspids, som han lavede af et Ribben af en Kamel. En Meklenborger, som havde sluttet sig til os Danske, kom en Dag med en Klump Ler og erklærede, at nu vilde han til at lave Piber. Han fik ogsaa lavet et brugeligt Pibehoved, som han brændte i Kakkellovnen. Men meget værd var det jo ikke. Omsider fik Vinteren dog Ende, og vi blev udtaget til en Transport, som skulde paa Arbejde. Det var Landmænd og Folk, der var vant til svært Arbejde. Den 19. April steg vi i Toget og kørte saa i 30 Dage, indtil vi naaede Rutschukowo i Ukraine i Guvernementet Eksterinoslov, som nu kaldes Dniepropetrovsk Denne Rejse var meget interessant. Allerede inden vi forlod Sibirien, havde vi mærket Foraarets Komme, og i Rusland var det allerede varmt. Vi kom til Egne, hvor der var mange Kulminer og Fabriker. Jeg kom til at arbejde ved Jernbanen. Ukraine er et frugtbart Land, og vi levede her under gode Forhold. Vi tjente lidt Penge og kunde købe de nødvendige Levnedsmidler. Klæder var dyre, og der var stor Knaphed. Kort

efter vor Ankomst hertil blev Hans Fogh fra Bæk syg. Han fik Udslet ved Munden, men regnede det ikke for noget. Han maatte dog paa Sygehuset, og her døde han. Hans Kammerater bar ham fra Sygehuset til den russiske Kirkegaard. Det var Pinsedag 1916, han blev begravet. Vi oplevede Revolutionen, .og tilsidst Landets Besættelse af tyske og østerrigske Soldater. Den 27. November 1918 forlod vi den Plads, der havde været vort Hjem fra den (89) 20. Maj 1916. Den 6. December var jeg hjemme igen. Uskadt var jeg sluppet igennem Krigen. Den Dag, da jeg efter Aars Fravær gensaa mit Hjem og mine Kære, var den skønneste Dag, jeg har oplevet.

Christian Lorensen,  
Landmand, Blansskov pr. Avnbøl.

## 8 Dages Orlov blev til 48 Dage.

I Aarene 1916-1917 laa jeg som Telefonist ved FeltArt. Rgt. 86 (hjemmehørende i Rastenburg i Østprøjsen) i Volhynien. Der var foruden mig kun en dansktalende ved Afdelingen. Han var fra Sønderborgegnen, men af forskellige Grunde sluttede jeg mig ikke nærmere til ham. Mine Papirer maa hjemmefra ikke have været særlig gode, for det lykkedes mig kun i 3 Aar at komme en eneste Gang hjem paa Orlov. Men saa var jeg saa heldig, at jeg fik denne Orlov lige til Jul 1917 - jeg ankom netop Juleaftensdag om Aftenen ved 6-Tiden til Tønder.

Ved min Afrejse fra Rusland, som jeg ikke ønsker at gense, stod Regimentet rede til at blive ført til Frankrig. Da jeg nu ikke havde Lyst til først at rejse helt til Rusland for derfra at blive vist til Frankrig, blev jeg hjemme indtil den allersidste Orlovsdag. Saa rejste jeg til Berlin, hvor man paa Generalkommandoen meddelte mig, at min Division var paa March. Jeg skulde komme igen om 3 Dage. Samtidig anviste man mig Kvarter paa en Kaserne. Jeg ønskede selvfølgelig ikke at bo paa Kasernen, men lejede mig et Værelse i Byen. Jeg havde Mad nok med hjemmefra, saa jeg brød mig ikke om den militære Forplejning. Jeg kom til at bo hos en Politibetjent, og de var vældig glade for det Pund Smør, som jeg forærede dem. Da saa de tre Dage var omme, indfandt jeg mig igen paa (90) Generalkommandoen. De vidste stadig ikke, hvor de skulde sende mig hen. Adjudanten, som var en flink Officer, gav mig et Bevis paa, at jeg havde 8 Dages ekstra Orlov og sagde, at jeg kunde rejse hjem til Tønder igen. Det var jeg naturligvis ikke ked af - og min Kone var lige saa glad, da jeg kom hjem.

Der gik netop i de Dage Rygter om "Bahnsperre". Jeg trak min Orlov ud til allersidste Dag! og var heldig. Netop da jeg vilde eller skulde af Sted, kom den længselsfuldt ventede "Bahnsperre", og saa kunde jeg naturligvis ikke rejse. Den varede i hele 14 Dage, og saa længe maatte jeg selvsagt blive hjemme. Naa, det var jeg nu ikke særlig ked af. Kort før jeg saa endelig skulde af Sted, prøvede jeg at melde mig syg ved Militærlazarettet i Tønder. Men den gik ikke. Da jeg ankom til Hamborg, gik jeg hen til Røde Kors-Vagten paa Bane- gaarden og meldte mig her syg. Jeg var saa heldig, at Temperaturen viste 39 Gr. Lægens

Spørgsmaal, om jeg ikke kunde rejse videre, besvarede jeg benægtende. Jeg blev ført over til en Sporvogn og fulgt hen til et Lazaret. Jeg maatte om Natten gennemgaa en Svedekur, og hverken den paafølgende Morgen eller Aften kunde jeg faa Termometret til at vise mere, end normal Temperatur. Jeg blev dog i 12 Dage i Lazarettet. Mit Haab om, herfra at blive sendt til Garnisonen i Rastenburg glippede. Der var kommet Ordre til, at alle Soldater saavidt muligt skulde sendes til Fronten. Jeg maatte altsaa af Sted til Frankrig. Jeg meldte mig i Kronprinsens Hovedkvarter i Charleville og fik her Ordre til at rejse til en lille By mellem Rethel og Reims, hvor jeg traf mine Kammerater. Da jeg meldte mig hos Vagtmesteren, udbrød han: "Naa, endelig er De der. Jeg troede, at De var helt gaaet til".

Hele Aaret 1918 laa vi saa paa forskellige Steder i Afsnittet Reims-Laon og deltog i den sidste Offensiv. Den 11. November 1918 laa vi ved Dinant i Belgien og (91) marcherede herfra gennem Luxemburg til Marburg, hvorfra jeg og flere andre blev sendt hjem. Jeg ankom til Tønder den 13. December, og dermed gik mit højeste Ønske i Krigens lange Aar i Opfyldelse.

C h r. S c h m i d t,  
Lykkehøj, Tønder.

---

## En Mor.

*(Vestslesvigsk Folkemaal.)*

Hun ha'j faan Bøj, te han vaar død,  
vaar fold'n i den stoor Kritj,  
han vaar saa møer en grumme Dreng,  
naa vaar me' jet saa aalt forbitj.

Syg loj hun i hind' Stavvelseng  
o grubled' baade Dav o Nat,  
hind' Hænder fomled' me' nov'r Ting,  
som kund' et vær' saa gjæv en Skat.

Det vaar saamænd kuns et par Sømm -  
hun virred' me' hint gammel Hooj,  
saa saa hun aa mæ me' nov'r Ovn,  
hvoritj al Verdens Kummer looj.

Det vaar det siidst han sandsed' me'  
heru'e, ved vort gammel Lej,  
æ faand em i, hans davle Bows,  
den Maarn te han vaar drovn astej.

Hansigne Lorenzen.

## Fortæl Kammerat!

As. W e b e r, Bjerndrup, fortæller:

(92) Det skete Nordøst for Grodno, i Nærheden af den lille Beresina, en Biflod til Njemen. Vi blev med 30 Mand indkvarteret hos en Familie, der bestod af et gammelt Ægtepar og en ung Kone med et Par Smaabørn. Alle Mand, baade Soldaterne saavel som Værtsfolkene, gik til Ro i Husets Midtpunkt, Stuen med den store Ovn. Vi havde lige faaet "Ersatz", unge Mennesker fra Breslau, der iøvrigt gjorde sig stærkt bemærket ved deres Paagaahed, det vil sige, naar det gjaldt Gullaschkanonen og saa at hugge de bedste Pladser i Kvartererne. Saaledes ogsaa her. Det var koldt, og "Ersatz"en indtog, efter at Familien var gaaet til Ro oppe paa Ovnen, Gulvpladserne nærmest Ovnen, saa vi "gamle Karle" maatte nøjes med den kolde Periferi. Efter en streng Dag sov vi dog snart alle fast.

Midt om Natten blev der Uro omkring Ovnen. Den unge Kone skældte ud, og de fra Breslau skældte ogsaa ud, og efterhaanden blev der en værre Ballade. Omsider fik vi tændt et Lys og saa nu, hvad der var haendt. Et af Smaabørnene havde faaet Mavekneb, og, som hun plejede, havde Moderen holdt den lille op ud fra Ovnen, og "Natmaden" var sprøjtet ud over de nedenunder liggende Breslau'ere. Det varede lidt, inden Roen igen sænkede sig over Stuen.

\*

Da denne Overskrift i Fjor kom frem, tænkte jeg straks, at her vilde mangan Kammerat sikkert kunne fortælle om sine Oplevelser ude paa Slagmarkerne, og tro mig, Kammerater, vi vil alle glæde os over at høre, hvad (93) oplevede derude, saa langt fra vort kære Hjemland. Jeg vil ogsaa gerne give mit Bidrag dertil og vil fortælle om, hvorledes jeg oplevede Julen 1915 og Dagene derefter. Det var i August 1915, jeg blev indkaldt og fik min Uddannelse i Rendsborg. Som jeg allerede før har skrevet i Aarbogen, var vi syv dansksindede Sønderjyder sammen, og vi har tabt mange Sveddraaber paa Eksercerpladsen øst for Rønfeld ved Rendsborg. Vi syv holdt sammen og fulgtes ad til Fronten.

Sidst i Oktober blev vi opstillet paa Kasernegaarden, og Feldwebelen med et Par Skrivere mødte frem, hvorefter vore Navne blev læst op. Den Skriver, som læste Navnene op, var en Kollega, Maskinsætter Nikolaj Sørensen fra Sønderborg, og idet han gik forbi mig, saa jeg, at en Del af Navnene paa Listen var afkrydset med rødt, andre med blaat.

– Sig mig, Nikolaj, hvad skal det betyde, spurgte jeg ham paa Dansk.

– Det skal jeg sige dig, Jørgen, svarede han, de røde Kors, det er Danskerne, og de blaa er Socialdemokraterne. I skal alle til Fronten.

– tak!

Op det kom ogsaa til at passe. De, der ikke blev læst op, kunde begive sig tilbage til deres Madrasser, og vi andre blev den næste Dag klædt ind til Fronten.

Da vi ikke kunde faa Orlov, telefonerede vi hjem efter vore Hustruer for at tage Afsked med dem. Hvem vidste, om vi fik dem at se igen. Af os syv Danske blev jeg den eneste, der vendte tilbage til Hustru og Barn.

Efter en Uges Ventetid gik det saa sydpaa, og snart rullede vi over Herbsthal ind i Belgien og videre til Nordfrankrig. Medens vi i en lille fransk By laa i et Rekrutdepot, kom der

igennem Byen en ny Transport, og til vor Glæde saa vi, at det var vore gamle Kammerater fra Rendsborg. De havde først været i Rendsborg og var her (94) tildelt en ny Transport. Pludselig saa jeg Føreren for denne Transport, en Løjtnant, ham kendte jeg. Det var Lærer Winkelmann fra Aabenraa, og han kendte ogsaa straks mig. Winkelmann oplyste, at denne Transport skulde til deles Regiment 75, og at de straks skulde sættes ind, han selv rejste omgaaende tilbage til Flensborg igen. Jeg bad ham hilse min Hustru, naar han kom hjem til Aabenraa. Det lovede han, og han har ogsaa holdt det.

Først i December gik det videre til Champagne. Her var alt hvidt i hvidt, ikke af Sne, men af Kridt. Kridt og atter Kridt.

Med lidt Hvil imellem var vi stadig paa March, og Julen nærmede sig. Alle tænkte vi paa vore kære derhjemme, og vi blev mere og mere tavse. Fronten nærmede sig, og om Aftenen kunde vi se Lyskuglerne derudefra. En Aften sent blev der gjort Holdt i en stor Skov, og vi skulde overnatte i nogle Barakker. Disse var imidlertid allerede fyldt med Soldater, som kom fra Fronten og skulde længere bagud. Det var kun modstræbende, vi blandede os med disse snavsede og lusede Soldater, vi selv var jo endnu saa rene og pæne.

De spurgte os straks: "Habt Ihr Bienen?" (Har I Lus?)

Nej, det havde vi jo ikke.

Men de trøstede os med et "det gør ikke noget, Kammerater, i Morgen har I nok nogle". Og det kom ogsaa til at passe. Vi blev fyldt med dem, og nu begyndte vi at kradse og gnubbe os ligesom de andre. Samme Dag maatte vi videre og de smaa Graa fulgte med.

Det var den 24. December 1915 om Aftenen ved Mørkets Frembrud, da vi gjorde Holdt ved nogle Barakker, som dog var rømmet. Vi frøs, thi det var bidende koldt med haard Blæst. Paa Grund af Kulden fik vi Lovning paa en god Snaps at varme os paa, et Bæger, altsaa 1/4 Liter, til to Mand. Men vi blev snydt, for da det kom til Stykket, maatte fire Mand dele et halvt Bæger fuldt, og det (95) blev vi jo forarget over. Sagen blev undersøgt, og det viste sig, at Korporalerne og Køkkenmandskabet havde hugget det fra os, baade drikket rigeligt og stukket Resten til Side. Hen paa Aftenen kom vor Korporal anstigende, død-drukken, og smed sig paa Lejet ved Siden af mig med Hovedet paa Tornystret. Jeg opdagede nu, at der var bundet et kvart Brød til Tornystret. Vi havde ikke faaet noget af Gullaschkanonen, jeg var sulten, og saa var jeg ikke sen til at faa løsnet Brødet fra Tornystret. Og udenfor Barakken fyldte jeg min Mave med Korporalens Brød. Det var Juleaften 1915. En Juleaften, som jeg aldrig glemmer.

Julemorgen torndede og bandede Korporalen over sit forsvundne Brød, men der var selvfølgelig ingen, der kunde give ham Oplysninger i denne Sag.

1. Juledag var Hviledag. Hen paa Eftermiddagen samledes vi alle i en stor Barak til Julefest. Et Grantræ var pyntet med Lys og Papirrosen, og en Feldpræst holdt en Juleprædiken for os. Vi sang Julesalmer, og der uddeltes Godter til os, Tobak og Cigarer, og hver Mand fik desuden et nyslaaet Tremarkstykke. Det bedste var dog, at der var Post hjemmefra, baade Breve og Pakker, og af sidstnævnte var der ogsaa en Pakke fra min Arbejdsgiver, H. P. Hanssen, hvori der blandt andre rare Ting ogsaa var en mægtig Pølse og et Pund Smør.

2. Juledag skulde der ryddes op i Barakken, thi 3. Juledag skulde vi videre. Og blandt alt det, der blev afbrændt udenfor Barakken, var ogsaa et Par Sække Tobak, Mærke "Heer und Flotte". I denne tobaksfattige Tid har jeg ofte tænkt paa, om jeg bare havde haft noget af al den Tobak, vi kastede paa Baalet.

3. Juledag kom vi til Semide, hvor vi blev tildelt Regiment 90, det meklenborgske, og alle vi syv Danske kom sammen i det 12. Komp. 4. Juledag om Eftermiddagen gik det i

Marchkolonne (96) forbi den store Kirkegaard "Kaisertreu" til Sornmepy, som allerede dengang var fuldstændig sammenskudt og mennesketom, gennem Byen og ud til Fronten. Inden vi naaede derud, fik vi endnu paahængt Haandgranater og tre Remme med Patroner.

Allerede Dagen efter havde Franskændene bemærket, at der var kommet Afløsning i Graven, og de vinkede til os. Vi syntes, det var dog besynderligt, vi var dog Fjender - men vi vinkede igen. Afstanden mellem Gravene var kun en Snæs Meter. Men det blev meget bedre. Den næste Dag kom der en Haand til Syne med en Pibe, og da Pegefingern uafbrudt blev stoppet ned i Piben, forstod vi jo nok, at de manglede Tobak derovre. Vi kastede saa nogle Pakker "Heer und Flotte" over til dem, som Franskændene belønnede med at kaste Chokolade og Appelsiner over til os.

Hele den Tid, vi laa i Champagne, løsnede vi ikke et Skud. Vi var gode Venner med Franskmanden,

Ja, det var Julen 1915, som jeg aldrig glemmer.

Aabenraa/Kolstrup 1944.

J ø r g. H a n s e n.

\*

H a n s A n d e r s e n, Ny Kronborg, fortæller følgende:

Jeg tilhørte 1. Maskingevær-Afdeling ved Jæger-Bataillon 9 og laa i Sommeren 1916 med Afdelingen i Hvil i en lille fransk By. En Dag stod vi opstillet til Parole. Feldwebelen spankulerede op og ned foran Fronten. Han var i bistert Humør. Barometret stod paa Storm. Han snoede sit pomadiserede Overskæg og rullede ondt med øjnene: Noget særligt var altsaa i Anmarch. Saa kommanderede han "Ret!" – Kompagniføreren ankom, fulgt af - en fransk Bondemand.

(97) I "Civil" var Kompagniføreren Læge og havde i mange Aar opholdt sig i Troperne. Han var meget afholdt, for han sørgede godt for sine Folk. Til Gengæld forlangte han da ogsaa, at enhver som han selv gjorde sin Pligt til det yderste. I Slagene var han altid blandt sine Soldater, og han satte ikke vort Liv paa Spil, dersom der . ikke var nogen strategisk Vinding at øjne.

Nu mønstrede han Rækkerne og blev derefter staaende foran Fronten. Han raabte i sin snærende Tone: "Der er her i Nabolaget blevet stjaalet fem Høns og en Hane, og den af jer, der har stjaalet dem, skal træde frem!" – Ingen traadte frem. - "Ja", sagde Kompagniføreren, "Bonden her siger, at han kan genkende Tyven". Paa Fransk gav han Bonden Ordre til at udpege Misdæderen. Bonden gik langsomt ned langs Fronten, pegede omsider paa Gefreiter K r a u s e og sagde: "Der staa Tyven!"

Kompagniføreren kiggede paa Krause og sagde:

"Hvad er det, Krause, har De stjaalet Hønsene?" \_ "Nej, Hr. Kompagnifører, jeg er ingen Tyv". -- "Naa, Krause, hvad fik De til Middag i Gaar?" - "Hønssteg, Herr Kompagnifører!! - "Maa jeg nu faa en Forklaring!

"Ja, ser De, Hr. Kompagnifører, jeg fik jo i Gaar Ordre til at rekvirere en Vogn, og da jeg saa vilde trække Vognen frem, sad der fem Høns og en Hane paa den. Jeg gav paa militær Vis de frække Passagerer Ordre til at forlade Vognen, men de strakte Hals og nægtede at efterkomme Ordren. Jeg gentog Befalingen, men nu gloede de kun dumt paa mig og blev



siddende. Ifølge Reglementet gentog jeg min Ordre tredje og sidste Gang, og da der intet skete, trak jeg Sabelen ud og straffede omgaaende de ulydige ved at slaa Hovedet af dem ....!"

"Ja, ja, sagde Kompagniføreren med Værdighed, idet han smilede lunt, "jeg vidste det jo, jeg var jo klar over det, i mit Kompagni bliver der ikke stjaalet!"

\*

Thomas M a t z e n, Ladegaardskov, fortæller Smaatræk fra Tiden efter Vaabenstilstanden, da Bataillonon marcherede tilbage til Hjemstedet i Hannover:

Vi marcherede gennemsnitlig 30-40 km ad Gangen, men da vi en Aften startede Kl. 9, gav vor Kompagnifører os Besked om, hvor vi skulde hen, saa kunde enhver bare marchere af Sted, som han havde Lyst. Vi var tre Kammerater, der holdt sammen, og vi begyndte med at lægge os til at sove i Køkkenet hos nogle Folk. Først henimod Kl. 4 om Morgenen startede vi, tog den naturligvis med Ro og ankom op ad Formiddagen til vort Bestemmessted. Da Kompagniet først skulde bryde op igen ved Middagstid, blev der Tid til et Par Timers Søvn. Vore Kammerater traktered os med kogte Kartoffler, der egentlig var bestemt til Svineføde, men for os sultne Fyre var det de rene Lækkerbiskener. Lige før vi skulde af Sted, saa vi et herligt Syn. Bonden aabnede en Lem i Loftet og nedtog - 3 dejlige, røgede Skinker. Det skulde vi bare have vidst noget før, saa havde vi nok ikke nøjedes med kun at spise gamle Kartoffler. Vi kunde Dagen igennem ikke glemme dette Syn. Uha, hvor vi ærgrede os over, at det kun var blevet til "et Syn!"

Da vi omsider ankom til Hannover, blev jeg sammen med en Kammerat indkvarteret hos en Rektorfamilie. Der havde vi det vel nok godt. De sørgede for, at vi omgaaende kom i Bad, fik udleveret Undertøj og Strømper, ja, endda Kravetøj og Slips. Vort eget Tøj kom i Baljen og blev skrubbet og dernæst tørret i Bagerovnen. Vi blev bedt ind til et Aftensbord, der var veldækket som til et Bryllup, og da Familien til om Aftenen havde indbudt Gæster, var vi med og var endog Hædersgæsterne. Først Kl. 2 kom vi i den herligste og blødeste Seng. Ja, I kan tro, vi følte os som "Jeppe i Baronens Seng". Vi boede der i tre Dage, og ved Afrejsen (99) forærede de os en stor og velsmurt Madpakke og en Lommeskilling. Det var vel nok en Oplevelse.

\*

A. W e b e r, Bjerndrup:

Da Krigen begyndte, blev Sønderborg Garnisonsby for Ersatz Batl. Landv. Inf. Regt. 85. Garnisonskommandant var Major von Wulfen, en høj, gammel Herre, som altid gik med blaa Brillen. Derfor kaldte vi ham ogsaa "Blauaugelein". Han var en meget streng Herre, som for den mindste Forseelse straffede med Arrest. Særligt galt var det, naar Soldaterne ikke hilste korrekt; 6 Skridt forinden og 3 Skridt bagefter. Han talte altid Skridtene, og passede det ikke, gav det Arrest. Følgen blev saa, at Gaden var ren for Soldater, naar Majoren var i Farvandet. De forsvandt ind i Sidegaderne, og hvis det ikke var muligt, gik de ind i de nærmeste Huse, indtil Faren var forbi.

Lige ind under Jul 1914 maatte en gammel Landstormsmænd 8 Dage i Arrest.

Han var fra Als og var hjemme paa Orlov. Saa en Dag rejste han med sin Familie til Sønderborg for at se Juleudstillingerne. De stod foran et Butiksvindue og blev ikke var, at Majoren kom. Hans Orlov blev ødelagt.

Engang en Søndag Eftermiddag var det snart gaet galt for mig, og et Par Kammerater. Vi spadserede langs med Stranden ud til Fiskerhytten. Stien var kun ganske smal. Da vi drejede om et Hjørne, blev vi pludselig Majoren var, han kom imod os. Nu var gode Raad dyre, for han havde set os. Tilbage kunde vi ikke komme, der var ikke andet at gøre end at løbe Risikoen. Vi maatte gaa i Gaasemarch, da Stien var saa smal. Da vi var i 6 Skridts Afstand, røg Haanden til Huen, men enkeltvis, lige som enhver havde den rette Afstand. Han standsede os. (100) Hjertet sad oppe i Halsen paa os, og vi mente, at nu gik Rejsen lige til Arresten. Men den mægtige Herre maa denne Dag have været i godt Humør, for han sagde blot de to Ord: "Gleichzeitig grüssen", hvorpaa vi kunde gaa videre.

Men var Majoren Garnisonens Skræk, saa var vor Kompagnifører, Hauptmann Lamp, Godheden selv. I det civile Liv var han Sagfører i Elmshorn. I den Tid, jeg var ved Kompagniet, har jeg aldrig hørt ham skælde ud. Da vi skulde i Felten, tog han Afsked med os paa Banegaarden, og han græd, saa Taarerne trillede ned ad Kinden.

Hvad der senere er blevet af de to Herrer, ved jeg ikke, jeg kom ikke tilbage til Sønderborg. Jeg blev forflyttet til Landw. Inf. Regt. 31 i Altona og senere til "Eisenbahn Regt." 3 i Hanau.

---

## To Ben ad Gangen.

Kompagniet er samlet paa Appelpladsen og venter Kompagniførerens Ankomst. Da det er hundekoldt, lader Feldwetelen Kompagniet foretage Gymnastikøvelser for at holde Varmen. Pludselig lyder Kommandoen: »Stillgestanden! Rechtes Bein hoch«. Ved en Fejltagelse løfter en Mand det venstre Ben. Feldwebelen gaar hen paa højre Fløj og skuer ned langs Rækken for at se, om Benene er i snorlig Linje, men faar pludselig øje paa to Ben, som ligger tæt op ad hinanden, og brøler: »Was ist denn das für ein Heuochse, der beide Beine vorstreckt!«

---

## Et Par Minder fra Verdenskrigen

(101) Det var Julenat for 30 Aar siden, altsaa Verdenskrigens første Jul. Sammen med et gode Venner og et Par andre Kammerater tilbragte jeg Julen paa en fremskudt Stilling i en Skovegn i Nordfrankrig, omtrent en Mils Vej Syd for den lille Købstad Noyon.

Lille Juleaftensdag oprandt, og ved den Tid, Klokkerne derhjemme i Landsbykirken kimede Julen ind, var det netop min Tur til at staa Vagt bag den Jordvold, der skjulte vor lille Stilling og den Jordhule, hvori de andre befandt sig.

Efter mange Dages Regnvejr, der havde foraarsaget, at Vejene i Skoven bag Fronten var et eneste Ælte, var der Natten til Juleaftensdag indtraadt Frostvejr, og hen imod Aften begyndte Snefnuggene at drysse ned paa den let frosne Jord. Det var altsaa rigtig gammeldags Julevejr, nu var det blot om at faa lidt af Julestemningen frem.

Vor Stilling laa paa en skovbevokset Bakkekam, og nogle Hundrede Meter foran os laa en Bondegaard, der var besat af en Afdeling franske Soldater.

Paa Frontafsnittet til begge Sider var der Juleaften ganske roligt, kun af og til hørtes nogle enkelte Bøsseskud, og nede fra Landsbyen i Dalen afbrødes Stilheden kun nu og da af Hundeglam, mens der fra Skoven lød Ugleskrik og Rævens underlige Tuden.

Da Mørket sænkede sig over Engen, blevet lille Juletræ, der stod oprejst midt i Jordhulen, tændt. Dette havde en af mine Venner og jeg skaffet til Veje om Formiddagen. Lyskærter og Lys var sendt hjemmefra, saa Træet straaede nok saa festligt og kunde ses udefra (102) nem den ikke helt tætte Dør ind til Opholdsrummet i Jordhulen.

Saa lød paa Tysk den kendte Julesalme: "Stille Nat, hellige Nat ....", mens jeg stod udenfor og nynnede med paa Salmens danske Tekst.

Hver Jul, naar Mørkningstimen kommer, gaar mine Tanker tilbage til denne mærkelige Juleaften i det fremmede Land.

Endnu før Lysene blev slukket, blev jeg afløst og modtaget af Kammeraterne med Ønsket om en glædelig Jul. Inde i Jordhulen laa der Breve og Pakker i Massevis. Vi havde i flere Dage ingen Postsager modtaget, men nu var der ankommet og fordelt en hel Posefuld til vor lille Deling.

Blandt Postsagerne var der et lille Bogmærke fra det hjemlige Sogn. Paa Mærket var der et Billede af Kirken, og derunder stod trykt: "God Jul". Det slog mig straks, at Ombytningen af de sædvanlige Ord "Glædelig Jul" med "God Jul" under de forhaandenværende Omstændigheder var vel valgt.

Hen paa Aftenen var det en af mine Venners Tur til at staa Vagt. Jeg gik med ham ud for at holde ham med Selskab, og nu talte vi om vort Hjemlands Jul deroppe mod Nord, - og Tankerne gik paa Langfart.

Efter Juledagene blev vor lille Deling sammen med Kompagniet afløst af andre Tropper, og vi tilbragte nu nogle Dage i Ro i en nærliggende Landsby.

En af de første Dage i det nye Aar kom vi atter i forreste Linje, denne Gang i en Løbegrav, der gik parallelt med Udkanten af en Skov.

En Eftermiddag var jeg sammen med mine to Venner og en yngre Krigsfrivillig paa Patrouille. Mellem vor Løbegrav og den forreste franske Stilling var der en lille Skov, og denne skulde vi udforske. Vi havde Ordre til (103) om muligt at vende tilbage med en Modstander, død eller levende, hvilket var lettere sagt end gjort. Det var vel nok Over-

kommandoen, der gerne vilde vide, hvilke Tropper der laa foran os. Først gik vi en Runde til de udsatte Forposter for at meddele disse vort Forehavende.

Da vi befandt os paa den anden Side af Pigtraadshegnet foran vore sidste Forposter, saa vi pludselig en fransk Soldat, som stod i den tætte Skov og sigtede paa os. Da han saa, at vi var fire, forsvandt han dog, men efterlod Pariserbladet "Le Petit Parisien" fra Dagen i Forvejen, og dette blev for saa vidt var eneste Erobring. Vi fortsatte nu langsomt, dog med største Forsigtighed, listende os fra Træ til Træ, krybende gennem Buskadset, og af og til blev vi liggende bag en Træstamme for at lytte.

Langsomt kom vi den franske Stilling nærmere. Vi kunde nu tydeligt høre Soldaternes Samtaler og se Pigtraadshegnet foran deres Stilling. Det var ikke helt frit for, at vi følte os lidt hede i Hovedet, og jeg kunde i hvert Fald høre mit Hjerte banke.

Jeg stod bag et stort Træ, men da min Korporal gjorde Tegn til mig, og jeg vilde gaa et Skridt til Siden, blev jeg ramt af en Kugle gennem højre Skulder og Lungespids. Selv hørte jeg ikke Skuddet, men mine Kammerater fortalte siden, at det var kommet fra Toppen af et Træ, hvor der befandt sig en fransk Observationspost. Kuglen gik helt gennem Kroppen, jeg mærkede kun ligesom noget varmt fare gennem Legemet, og saa tabte jeg Bevidstheden.

Hvad der siden skete, fortalte mine Venner mig senere. Den yngre Krigsfrivillige blev, hvad der ikke kunde undre, lidt benovet over Situationen og vilde løbe tilbage, men Korporalen standsede ham med Raabet: "Du bliver her, eller jeg skyder". Sammen med Korporalen (104) aabnede han derefter Ilden paa Observationsposten, medens den tredie Kammerat tog mig paa Ryggen og bar mig tilbage.

Da han var naaet i Dækning, blev der foreløbig foretaget en lille Nødforbinding, alt imens de to andre dækkede Tilbagesøget. Med forenede Kræfter blev jeg derpaa varsomt bragt længere tilbage, hvor en udvidet Forbinding kunde foretages af tilkaldte Sanitetssoldater.

Senere blev jeg paa en Baare bragt til Bataillonslægen i Landsbyen nede i Dalen. Efter lange Tidens Hospitalsophold bag Fronten og senere i Sydtysskland blev jeg efter omtrent 10 Maaneders Forløb hjemsendt som uduelig til Krigstjeneste.

Mine tre Kammerater kom godt tilbage fra Patrouillen. De Skud, der blev vekslet i Skoven, foraarsagede at hele Bataillonon, der laa i Løbegravene, kom i Alarmberedskab, og det samme har sikkert været Tilfældet med de franske Styrker, der laa foran os. Der blev skudt kraftigt fra begge Sider, men efter en Stunds Forløb døde Skydningen hen, og det blev atter forholdsvis roligt.

Patrouilleføreren maa have aflagt tilfredsstillende Beretning efter Hjemkomsten, i hvert Fald gav denne og nogle forudgaaende Patrouiller Stødet til, at Kompagniføreren kort Tid efter blev dekoreret med Jernkorset af 1. Kl.

Jens Christensen.  
Nybøl.

## Lad os flytte.

Bad Polzin i Pommern havde i 1918 vel ca. 2400 saarede, fordelt paa 22 Lazaretter. Om Søndagen drog de, der nogenlunde kunde klare sig, til Skovs. Søndagen skulde jo gaa med noget. En herlig Tur, gennem Anlæg, forbi en dejlig Sø. En Gruppe bayriske Soldater havde for det meste laant Baaden (105) og sang og spillede paa den stille Sø deres Hjemlandssange. Naar jeg hørte dem, brød Længslen efter min Hjemegn, Als, frem med det samme, Men ude i Skoven havde vi fundet et dejligt Traktørsted med en stor Sal, Spejlsalen. Musik havde vi nok af, Og saa gik Dansen. Pæne Piger kom der nok af, de fleste Soldater tog en Veninde med. Ja, der var Liv og glade Dage, det var dejligt; men en Søndag fik vi uanmeldt Besøg. Lazarettets Stabslæge havde hørt noget om Trækket til Skovs om Søndagen. Nu stod han ganske stille i et Hjørne og nød det hele. Der blev efterhaanden saa stille i Salen, og Musikken hørte op. Saa sagde Lægen: Til daglig gaar De smed 2 Stokke, og De ogsaa, og De, og han der med een. Og som de klager sig, naar man spørger efter Helbredet. Men her svinger I Pigerne, saa det er en Fornøjelse. Jeg ved, hvad jeg vil gøre: Jeg flytter min Stuegang herved i Spejlsalen, og De kan tro, der bliver mange med »kv« .

Lidt flove fik vi fat i een ener to Stokke og sjokkede af Sted hjemad.

Venlig Hilsen

Hans Petersen,  
Blans Skole.

## Erindringer fra Tyrkiet

*En Svømmetur i Genesarethsøen.*

Paa en Tur til Tiberias med Lastvogn var vi saa "heldige", at Bilens Bagaksel knækkede midt inde i Byen. Dette Uheld gav os et ekstra Ophold i Tiberias paa nogle Uger, da et Telegram til Afdelingen, - der p.T. laa i Jerusalem - tog 6 Dage om at naa denne, og ved Ankomsten hertil var Ordene i Telegrammet saa uforstaaelige, at ingen ved Afdelingen var klar over, hvad der var Meningen med dette. - Aarsagen hertil var, at Telegrammet var afsendt fra en tyrkisk Telegrafstation. - Derfor Misforstaaelserne.

Det passede imidlertid os særdeles godt, og vi benyttede Lejligheden til at se os om i Byen, og særligt i Omegnen.

(106) Vi var jo i dette Tidsrum uden militært Opsyn og hvad dertil hører, saa vi nød den gyldne Frihed.

Klimaet her ved Genesareth Søen var dejligt, og der var nok at se og undersøge. I det hele taget var det en Oplevelse, naar man ser bort fra de krigsmæssige Begivenheder, at være i dette gamle Jødeland, med alle de mange Minder i Form af Bygningsværker etc. fra gamle Dage. Der findes Minder, som viser helt tilbage til Kristi Fødsel. Saaledes paavises

endnu de Drikkekar af Sten, som staar omtalt under Underet i Kana, hvor Vand blev forvandlet til Vin. Et ejendommeligt Land, med en ejendommelig Befolkning.

Jøderne modtog os i det store og hele venligt, og vi nød megen Gæstfrihed i deres Hjem.

Nok om det. Jeg nød Oplevelserne sammen med min Kammerat "Dulias" fra Østpreussen, og vi vilde en Dag svømme over Genesareth Sø, som vi regnede med at vi sagtens kunde klare, da Vandet var dejligt varmt og blikstille. Men vi svømmede og svømmede, og den anden Bred var stadig lige fjern. Vi blev til sidst saa trætte, at vi maatte lægge os om paa Ryggen og nøjes med at flyde. Langt om længe kom der en Robaad og tog os op. Vi spurgte saa vor arabiske Redningsmand, hvor stor Søen var, og han svarede, at den maalte 12 km paa det ene Led og var 21 km lang. Herefter var vi kureret for vor Lyst til at svømme over Søen.

*Da "Pascha" fik den sidste Olie.*

Efter 3 Aars Omtumlen i Tyrkiet med mange Oplevelser paa baade godt og ondt bag mig, kom jeg ved Krigens Slutning til Konstantinopel, hvor jeg maatte paa Lazaret, idet jeg havde paadraget mig Malaria-Tropica, Malaria Tertiana, samt den spanske Syge og var meget medtaget. Samtidig blev min gode Ven "Pascha", en prægtig Kammerat fra Dresden, indlagt. Der var 70 Syge (107) i samme Barak. Der døde 5-6 Mand daglig, og hver Dag kom en ung katolsk Præst og gav de døende Katolikker den sidste Olie. (Herved salves ogsaa den døendes Fødder med Olie).

En Formiddag, da jeg laa i en Feberdøs, vaagnede jeg ved, at den katolske Præst gik hen til min Kammerats Seng og gik i Gang med at give ham den sidste Olie og salve ham under Fødderne. Han fik hele Ritualet, og jeg blev meget forskrækket, da jeg blev bange for, det var paa det sidste med "Pascha". Da Præsten var gaaet, rejste jeg mig op i Sengen og spurgte "Pascha", der laa lige overfor mig: "Er du meget daarlig?" "Nej, aldeles ikke" svarede han. "Jamen, du er da ikke Katolik" sa' jeg. "Nej, du kan tro Nej!", svarede "Pascha". "Ja, men hvad skal den Forestilling saa betyde?" "Jo, ser du", svarede han, "nu var Præsten lige saa godt i Gang, og jeg laa og havde en mægtig Kløe under Fødderne, og saa syntes jeg, han kunde give mig en Omgang med det samme."

Det var et Par af mine Oplevelser, næste Gang kommer jeg maaske i Tanker om lidt mere.

Hjertelig Hilsen.

C h r. J ø r g e n s e n, Kolding.

---

## "Ska vi slaa værre"

(*Et Dilettantstykke.*)

Scenen forestiller en Skov med nogle Graner i Baggrunden og den ene Side. Soldaterne Geværer, Tornystre m. m. hænger og staar omkring. Under Granerne ligger to Soldater i Uniform, den ene (Ole) kan have Frakke paa. Soldaterne - Ole og Kræsten - sover (snorker), men efter kort Tid rører Ole paa sig: (108)

O. Puuh-ha - - Puuh-ha - - (ser sig omkring) -- - Kræsten -- Kræsten - æ do wachen? - - Kræsten da.

K (tier vedblivende) - -

O. Æ do wachen, Kræsten - - wa?

K. La da væe mæ aa skrig sorn, - æ hae wæt wachen æ hele Tid.

O. (Sætter sig op udenfor Granerne) Sørnid, wo hae sowet got, - jen sowe no got sorn i en Skow, ded æ bæe som i æ Skøddegrow. - - (rejser sig og skutter sig) Kræsten da, op mæ dæ, æ meeen, te do waa wachen, - - æ do it hongre, Kræsten, - wa?, æ tøgges, te æ ær hongre. - - Æ fæk en Pak jæm fra Moe æ Gaaæ, men æ hae slet it haj Tid tæ aa se en ædde, (finder en Pakke frem).

M. Ja, do kan sovt, do faa sa manne Pakke jæmfra, dæd ær it som ennannen, jen maa hol sæ tæ æ Komisbrød, - ja. (Sætter sig op, s k u t t e r s i g, k l ø r s i g h e r o g d e r).

O. Æ tøgges, do kløæ dæ, - birre di? (aabner Pakken).

K. Aa, dæd æ altid sorn om Morne, - saa kløæ æt hæe aa dæe, - - - men do troæ natørlewis, tæ æ hae Lus egjen. -

O. Seggen Pøls - Kræsten - (viser en Pølse frem) - ja, æ hae naa en goj Kuen, - - - seggen Pøls - Kræsten, wa - wa seje do?

K. Wa æ seje, - wa æ seje, - ha do for møje Pøls, Ole, saa kan do jo sej tæ, do weje jo nok, æ ær it krejsen, (k l ø r s i g a l v o r l i g t - og skeler til Pølsen).

O. Ded æ da grow, som do kløe egjen. - - Do maa da wæe luse æliwwel, - Kræsten. (Skærer et tykt Stykke Pølse af og putter det i Munden).

K. Do æ jo tombe, Ole, skul jen it ha Lov tæ aa klø sæ, urn tæ jen skul væ luse, - - din Pjatrøw (k l ø r s i g i H a a r e t, g a n s k e e n e r g i s k). (109)

O. Æ trowe, tæ do skul helle haj køe mæ tæ æ "Entlausungsanstalt", - saa haj do da wæt fri et Støk Tid. (lugter til Pølsen) Minnesk, wo den lowde dejle, - (holder Pølsen hen under Næsen paa K) prøw aa lowt, do gamle.

K. (bider efter Pølsen - medens Ole hurtigt trækker den tilbage) Stop, dit Asen, ded gjælder it, - føst Folk, do, aa saa dem, dær æ luset, - (begge ler kraftigt - og skubber til hinanden).

O. Naa ska do høæ, Kræsten, æ ha et Forslow, - winne do kan staa rolle, - aldsaa urn aa klø dæ - i 5 Minudde. - a l d s a a u r n a a k l ø d æ - saa maa do fa æ hall a æ Pøls. -- Wa seje do tæ dæ, wa'?

K. (Springer op, stiller sig "Ret" og siger): Javel, Hr. Kaptejn", men wi begynne først, winne æ ha tool tæ tre, (benytter Lejligheden til ordentligt at klø sig igennem, medens han tæller - Jenn - toww - tre.)

O. Wo worr' et, do tjen aktif, Kræsten, worr' et it i Berlin?

K. Naa skal do it ~nak saa mølge, - pas æ Klok -, men æssen, ded waa i Berlin, do, wæ æ Garde do, ded waa Soldoder, do, - seggen Uniform vi haj aa, do, it sorn nowe graa Skit, som wi hae aa æ Dow, nej flot blaa Tøj, do, (viser, hvordan og benytter Lejligheden til at klør sig paa Armen) aa saa haj wi hæe op wæ æ Hals nowe fin Snoore (Klør sig ved Halsen) - aa lissedan wæ æ Hanlej (klør sig paa begge Haandlede) - aa saa haj wi nowwe hel anne Agselklabber aa (klør sig paa begge Skuldre) - aa neæ a æ Bows haj wi røj Biiser syet aa (klør sig op og ned ad Benene paa Ydersiden) - aa saa haj æ jo faaet æ "Sjydsensnuur", - aa den saad jo hæe, (klør sig paa venstre Bryst) - nej, ded waa we den armen Si! (klør sig paa højre Bryst) - jo, do kan tro, ded waa Kram, do, - aa saa haj æ jo en "Egstramøds" (river Huen af, og giver (110) Haaret en ordentlig Omgang) - aa den haj wi saan æ led aa Snorr, do, (klør) - aa æ Støwl, do, de gik liig op tæ æ Knæ, do, (klør sig der) - - - han fortsætter paa denne Maade.

----

----

K. Naa, kan do saa se, tæ æ kun staa rolle - hwa, - ka do saa kom mæ æ Haldel a æ Pøls, hwa?

O. Nej, Kræsten, do hae sommind faatjen den hele (ræk ker ham hele Pølsen) - æ tje mit Ord tebag, Kræsten, - do hae inne Luus, Kræsten, ded ær æ Luus de hae dæ.

?

---

## Omskiftelige Tider

Naar vi, Krigsdeltagerne fra 1914-1918, tænker tilbage paa Krigsaarene, er der visse Tider og Perioder, som vi særlig mindes. Der er Tider, hvor vi oplevede alvorlige Ting, og der er Tider, som vi gerne tænker tilbage paa.

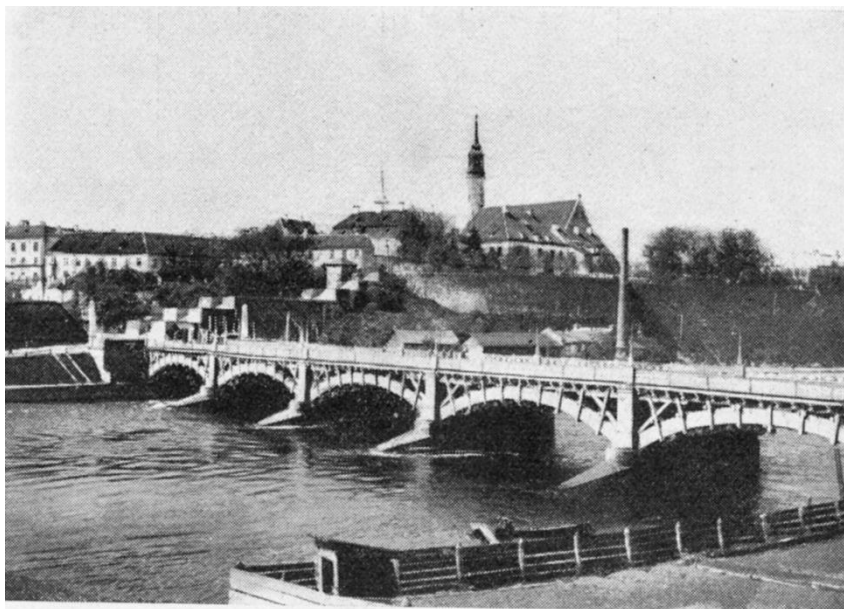
Til den første Kategori hører vel nok for det meste - jeg tænker i denne Forbindelse kun paa Frontsoldaterne-- Storkampdage og Livet i de mere alvorlige Stillinger, og til den anden de mere idylliske, rolige Stillinger, Stillinger, hvor vi laa i Ro, og saa særligt i hvert Fald for mit Vedkommende, de Tider, hvor der var Opbrud, hvor Divisionen blev forflyttet.

Jeg mener ikke Forflytninger over forholdsvis korte Strækninger, hvor vi marcherede med fuld Oppakning, nej, de kunde til Tider være de værste Strabadser, man kunde komme ud for, nej, jeg mener, hvor det virkelig gik paa Rejse med Jernbane over længere Strækninger. (111)

Hvem af os husker ikke de skønne Landskaber, vi rejste igennem! De fleste af os har sandelig lært Nordfrankrig at kende fra Kanalkysten ned til Verdun og Elsass. Hvem mindes ikke med Begejstring en Rejse langs Maasdalen fra Verdun op til Belgien, en Jernbanerejse saa skøn og afvekslingsrig, som man næsten ikke kan forestille sig.

Men Budskabet om et saadant større Opbrud blev jo ret ofte modtaget med blandede Følelser. Hvor gik det nu hen? Hvilken Stilling vilde man nu faa? Maalet for Rejsen var jo





Narva i Estland



Ruiner



En Kirke  
i Estland



Engang en blomstrende By

altid dybeste Hemmelighed. Havde man ligget i en rolig Stilling, var der stor Sandsynlighed for at komme til udsatte eller offensive Frontafsnit. Havde man ligget i "Schlamassel", var der Chancer for at faa det bedre.

I de første Dage i Sept. 1916 skulde vor Division, en saakaldt flyvende Division, samles ved La Fere, for, som det fortaltes, at blive transporteret til østen. Men undervejs blev vi alarmeret og blev saa i Stedet for indsat i Sommeslaget.

I disse Egne laa vi indtil Maj 1917. Saa kom der igen Ordre til at bryde op. Rygterne vilde igen vide, at Divisionen skulde samles et eller andet Sted. Det blev ogsaa Alvor. Vi marcherede nogle Dage og blev saa ladet i et Tog. Rejsen gik nordpaa. Det var en smuk Rejse. Den gik op gennem Nordfrankrig, ind i Ardennerne med den brogede Natur: Bjerge, Fjeld, Skove, Floder og idylliske Byer. Saa gik det mod Vest, og den 9. Maj sluttede Rejsen for vort Vedkommende i St. Croix, en lille By udenfor Brygge i Flandern, hvor vi kom i Kvarter.

Her laa vi 9 Dage, og der blev nogle af de smukkeste Dage, jeg mindes fra Krigsaarene. Selvfølgelig havde vi Eksercits, men særlig Appel med Eftersyn af Munderingen, dog ogsaa megen Fritid. Saa snart Tiden tillod det, (112) spadserede jeg til Brygge, det nordiske Venedig, som det ogsaa kaldtes.

Jeg kendte Brygge fra Historien og havde læst en Del om den. Jeg gennemstrejfedes Byen paa Kryds og tværs. Jeg var ærlig talt begejstret for den. Det var første Gang, jeg saa en By, som havde saa mange Minder og gamle Bygninger fra Fortiden, mange, mange Aarhundreder tilbage. Jeg besøgte ikke kun de gamle Mindesteder, men ogsaa alle de skønne, idylliske Partier i Byen. Hvem mindes ikke de skønne Kanaler, som saa smukt sætter deres Præg paa Byen, eller Byens store Markedsplads med de skønne gamle, gotiske Bygninger, og Hallerne, den gamle, monumentale Bygning med det massive 17 m høje Taarn "Le Beffroi" og det vidunderlige Klokkespil, eller det skønne gamle, gotiske Raadhus med de mange Ornamente, Rundbuer, Spidsbuer og Billedhugger-arbejder, det hele virkende som et forstørret, fint Filigranarbejde, og, sammenbygget med Raadhuset, det hellige Blodkapel, hvor efter Sigende Draaber af Christi Blod opbevares som hellig Relikvie, som ved store Kirkefester i Procession føres gennem Byen.

Jeg nævner de to pragtfulde Kirker "Onze lieve Vrouwerkerk" (12.-15. Aarh.) og St. Sauveur (10.-16. Aarh.) med gamle Malerier, med deres Sidekrypter med de pragtfulde, store, massive, kunstfærdige Sarkofager, det sidste Hvilested for mange af de store Personligheder, kendt fra Historien langt, langt tilbage i Tiden. Og de pragtfulde Rustninger fra Middelalderen stillet op langs Væggene i Kirkeskibet og alle de andre Kunstværker af kirkelig Oprindelse. Hvem husker ikke de smukke Partier ved Søen "Minnewater" eller Kanalpartier som "Speelmanskaai" eller "Spinolakaai", "De Gouden-Handrei", "De Grauwkerkerkaai", "De Dyver", "De Rozenhoedkaai" og "De Groene Rei" o. s. v.? Og de gamle Byporte fra (113) Middelalderen "Smedepart", "Kruispaart" og "Oastendesche Paart". Jeg blev ikke træt af stadig at gennemtrave Byen og finde noget nyt eller gammelt af vidunderlig Skønhed. Jeg tror nok, det hele gjorde saa stort Indtryk paa mig, da det ja stod i en saa skærende Kontrast til det, vi havde gennemgaaet i Sommeslaget.

Fra Brygge til Kanalkysten er der ca. 13 km. En Dag marcherede hele Kompagniet paa Udflugt til Kysten ved Heyst, en smuk Badeby nær ved Zeebrygge. De store Hoteller og Huse langs med Promenaden var tomme. Alt var som uddød. Civilpersoner saa jeg ingen af. Der var tilsyneladende kun Soldater. Der fandtes en Del betonnerede Kanonstillinger, besat med Marineartilleriet. Jeg misundte dem ikke lidt. Det Liv, de førte her i disse skønne

Omgivelser og paa en Post, hvor der i hvert Fald hidtil ikke var sket noget, var næsten, paradisisk. Foran den lange, skønne Strandpromenade laa den brede, fine Sandstrand. Vi var ikke længe om at smide Tøjet og faa et forfriskende Bad i de store salte Kanalbølger. Hele Kompagniet var taknemmelig for den Dag, man gav os ved Kanalkysten.

Imidlertid, som Dagen gik, fortættedes Rygterne om, at Divisionen skulde til Østfronten.

At Englænderne den Gang havde truffet store Forberedelser til en ny stor Offensiv i Flandern, var en offentlig Hemmelighed. Det kunde bryde løs, naar det skulde være. Skulde vi igen blive snydt for Aftransporten, ved at Orkanen brød løs, før vi kom af Sted, og skulde vi igen indsættes i et Hovedkampafsnit?

Efterhaanden som vi fik Sikkerhed for, at vi skulde til østen, kunde vi ikke afvente Timen for Opbrudet. Det var, som om Timerne gik alt for langsomme. Man ventede Dag og Nat at høre Ildorkanen ved Fronten bryde løs. Og dermed vilde der sikkert være sat et Punktum for vare Forhaabninger.

(114) Jeg husker saa tydeligt Stemninger og Følelser hin Morgen den 18. Maj 1917, da Afgørelsen faldt, og vi marcherede til Banen for at blive indladet. Det var, som om Benene vilde gaa hurtigere, for at vi kunde komme af Sted saa hurtigt som muligt. Der var noget i os, som endnu var bange for, at det skulde blive Løgn.

Men der skete intet. Indladningen tog lang Tid, dog vi kom af Sted. Først nogle Dage senere gik Tæppet op for Ouverturen til Flandernslaget. Et af Krigens frygteligste saakaldte Materielslag tog sin Begyndelse. Men vi var borte; Vi slap denne Gang.

Vi blev indladet i Kreaturvogne. Vi syntes jo nok, at det kunde have været lidt mere komfortabelt. Men det gik udmærket. Vi havde Bænke at sidde paa og Halm at ligge i, det var bedre end at ligge i Ler og paa Jord. Dørene maatte om Dagen staa aaben, for at man kunde se ud. Det var Maj Maaned, Vejret godt, og det gik udmærket. Rejsen varede 5 Døgn, og vi fik mange skønne Egne at se.

Rejsen gik tværs gennem Belgien, et afvekslende Landskab. Ved Herbesthal passerede vi den tyske Grænse, over Aachen kom vi til Køl'n, videre gennem det, skønne Sauerland, Thyringen og Brandenburg til Berlin, dernæst videre mod Øst. I Østpreussen ved Mlava passerede vi paany Grænsen, og videre gik det over Warschau, Brest-Litovsk til Baranovitchi, hvor vi den 22. Maj blev udladet. Med en lille Feltbane og delvis ved March naaede vi en idyllisk Reservestilling i en Skov i Egnen Nord for Pripetsumpene.

Her laa vi en kort Tid. Vi kom ikke i Stilling. Det kunde ikke være ret langt til Fronten. Man kunde tydeligt høre Geværskuddene smælde. Om Dagen var det altid roligt, men om Natten var der lidt Geværild. Et Kanonskud var en Sjældenhed. Det maatte være en dejlig Stilling.

(115) Ja, alt for god til os. Allerede den 10. Juni var der paany Opbrud. Vi blev igen indladet, og Rejsen gik mod Vest til Brest-Litovsk og saa mod Syd. Landskaberne i Mellemrusland er i det store og hele ikke ret afvekslende, for det meste flade og store Strækninger, triste og store Arealer uden Bebyggelse. Paa den tredie Dag naaede vi Galizien. Landet blev afvekslende og ret frugtbart, og til sidst mere og mere bakket. Det var Fortæret til Karpaterne.

Et Sted i Omegnen af Stanislau blev vi udladet, og saa gik det mod Fronten. I en Reservestilling ca. 500 m fra tredie Linje afløste vi Tyrkerne.

Modtagelsen var hjertelig. Der blev byttet Rygevarer. De var opmærksomme og imødekommende i enhver Henseende. Men Samtalerne kunde jo kun foregaa ved Tegn og ved mere eller mindre heldige Fagter.

De opførte til Ære for os nationale Danse. Det foregik i en Rundkreds, ledsagedes af Sang og lignede meget Kosakkernes Danse, som man har set paa Film og Varietescener. Derefter marcherede de bort for at overtage et andet Afsnit.

Reservestillingen laa i en gammel, smuk Bøgeskov og bestod af en Række Jordhuler, der var gravet ind i en Skrænt og overdækket med Træstammer og Jord. Her tilbragte vi nogle Dage ad Gangen, afvekslende med nogle Dage i Stillingen.

Stillingen begyndte ved Skovkanten med tredie Skyttegrav, og anden og første Linje laa i en Afstand paa ca. 200 og 400 m derfra. Første Linje løb i vort Afsnit paa Overkanten af en Skrænt, hvilket bevirkede, at Bunkerne der ikke havde særlig mere Dækning forneden end foroven.

Men den største Kalamitet ved Stillingen var, at der i Dalen foran første Linje laa en Mængde ubegravede Lig. Man nævnte Tal paa 2000 dræbte Russere. Der blev (116) fortalt, at det var Russere, som havde villet overgive sig, og som Tyrkerne havde mejet ned med Maskingeværid. Tyrkerne tog sjældent Fanger. Der fortaltes ogsaa Historier om Overløbere, som de skar Ørene eller Næsen af og saa sendte retur. Hvor vidt alt dette passer, ved jeg ikke. Men det fortæltes som Fakta.

En Nat kom en af vore Patrouiller ind i Ligmarken og traadte i opløste Lig. De kom blege og chokeret tilbage. Der var ingen, som vilde ud i det Omraade igen.

Det var Midsommer, og Ligstanken var i første Linje næsten ikke til at holde ud. Der laa en sødlig Stank over det hele, og Vinden førte Lugten med længere tilbage.

Mon vi Krigsdeltagere ikke allesammen har det saadan, at der er visse Smaating, Oplevelser eller Syn, som i sig selv er saa betydningsløse, men som vi dog aldrig kan glemme, som ofte pludselig dukker op i vore Tanker og staar saa klare og tydelige for os, som om det var i Gaar, vi oplevede eller saa det?

Saadan har jeg det ogsaa med en lille Oplevelse fra denne Stilling. I Løbegraven mellem 2. og 3. Linie ragede en Arm: og en Haand frem af Jorden. Den havde en ren uhyggelig, ja nærmest hypnotisk Tiltrækningskraft paa mine øjne og Tanker. Tankerne maatte altid paany beskæftige sig med det ubekendte Menneske, som der laa bagved i Jorden og hvis Livsbane der havde faaet sit Endeligt. Det var mig umuligt at tvinge øjnene og Tankerne i en anden Retning, naar jeg skulde den Vej. Ofte maa jeg endnu tænke tilbage paa dette.

Vi havde med 2 store Maskingeværer faaet anvist Stillingen i 3. Linie. Her fandtes ingen Bunker. Sovepladser havde vi i Jordhytter overdækket med tynde Træstammer og Jord lige bag ved Skyttegraven i Skovkanten. En Nat fik vore Kammerater fra det andet Gevær en Fuldræffer midt ned gennem Taget. De var alle dræbt paa Stedet. Jeg saa næste Dag ind gennem (117) Indgangsaaabningen. De var alle gennemboret af splintrede Træstaver fra Taget og Sovekøjerne. Jeg kunde ikke være med til at grave dem frem. De fik deres sidste Hvilested lige bag ved Linien.

Det rygtedes snart, at Russerne tilsyneladende havde noget for i disse Egne. Derfor var vi vel ogsaa nok kommen derved. Vi fik Paabud om fra vor Skyttegrav at paabegynde Arbejdet med at grave Nedgangsskakten til en Bunker. Da det jo sikkert ikke var uden Grund, fik vi travlt. Og det lykkedes os ogsaa at faa et Stykke paa en 5-6 m Dybde færdig, inden det brød løs.

En Nat i Slutningen af Juni - jeg husker ikke Datoen - et Kvarter over 12, brød Orkanen løs. En mægtig Artilleriild forberedte Angrebet; vi fandt senere Sprængstykker, som man knap nok kunde bære, og som viste, at der var benyttet indtil 38 cm Kalibre. Vi var glade for det Hul, vi havde gravet og som hurtigt blev fuldt af Dækningssøgende.

Til al Held varede den morderiske Ild kun til Klokkeren 1. Saa holdt den op ligesaa pludseligt, som den var begyndt.

Angrebet begyndte. Afværgeforanstaltningerne traadte omgaaende i Kraft. Geværerne i første Linie smældede, Maskingeværerne rasede. Lyskugler steg til Vejrs. Hvide for at oplyse Landskabet, røde fordrede Artilleriild. Kanonerne spyede Granater ud over Terrænet foran første Linje. Jord- og Ildfontæner stod til Vejrs. Forskellige Slags og forskelligt farvede Lyskugler gav Tegn bagud til Artilleriet om Ildens Beliggenhed. Foran os, mellem 2. og 3. Linje, var en Skyttegrav med Minekastere. Vi kunde se de tunge Miner flyve mod deres Maal, let glødende i en høj, stejl Bue. Det var i det hele taget et Syn saa enestaaende, som jeg aldrig før eller senere har oplevet det. Det kunde maale sig med det skønneste Fyrværkeri, man kan tænke sig. Vi havde hele (118) Panoramaet foran os, uden selv at lide nogen Overlast. Men for dem, det gik ud over, var det blodig Alvor. Alt fungerede, som om det havde været gennemprøvet mange Gange. Resultatet var ogsaa, at Angrebet fuldstændigt brød sammen, og en halv Time senere var der en Ro over Fronten, som om der intet var sket. Der skete heller ikke mere den Nat.

Næste Morgen gik Solen op over Horisonten paa en skyfri Himmel. Alt tegnede til, at det skulde blive en skøn, varm Sommerdag. Fuglene sang. Intet Skud faldt. Alt aandede Fred. Man kunde næsten ikke forstaa, at hele Krigsmaskineriet havde raset for kun nogle faa Timer siden. Friske Granathuller og splintrede Træer vidnede dog om, at der for ikke alt for længe siden havde været andet end Sommeridyl.

Da der ikke skete noget i de tidligere Morgentimer, begyndte vi at tro, at Aktionen om Natten kun havde været en Forstyrrelsesaktion. Men det er i Livet jo saadant, at det ret ofte kommer anderledes, end man tror, tænker og haaber. Og saadan gik det ogsaa denne Gang.

Idyllen varede kun faa Timer. Saa brød det løs igen, ligesaa pludseligt og uventet, som om Natten. Alt, hvad Russerne her disponerede over af Skyts, og det var ikke Smaating, sattes i Funktion. Paa een Gang rasede Ildorkanen ned over os. Alle Linier laa under Ild. Svære Granater slog ned i Skoven bag os. Tykke Bøgetræer, Stammer, som man næppe kunde omfavne. knækkede som Tændstikker. Vi kom hurtigt i Dækning.

Det varede ikke længe, før Kammeraterne fra første Linie begyndte at komme tilbage. Første Linie blev saa at sige rømmet. Det var umuligt at blive liggende der. Bunkerne, som foran nævnt uheldigt anlagt, brast den ene efter den anden. At blive liggende i disse, var Selvmord. Det var at blive fanget som Mus i en Fælde. Vor (119) Bunkernedgang var hurtigt fuld indtil sidste Trappetrin. Vi stod som Sild i en Tønde. Eksploderende Granater sendte Kaskader af Jord op i Luften. Det var sommetider saa mørkt foran Indgangen af nedstyrtende Jordmasser, som om det var Nat. Splinter saa store, som jeg ikke havde set Mage til, kunde man høre flyve gennem Luften med de forskelligste Lyde. Med et Klask slog de ned i Leret rundt omkring ..

Hvor længe mon den morderiske Ild skulde vare ved? At det maatte være Indledningen til en større Aktion, var vi ikke mere i Tvivl om. Hvis dette skulde blive ved lige saa længe, som vi havde oplevet det i Vesten, saa Gud naade os. Vi var tilsyneladende kommen tidligt nok til Østfronten.

Men Taktikken var dog anderledes i Øst end i Vest. Efter 2-3 Timers intensiv Ild begyndte den allerede at tage af, og en Del Batterier skød nu længere bagud.

Altsaa ud af Dækningen og Maskingeværet paa Plads. Geværskuddene smældede allerede forude, saa Angrebet maatte være i Gang.

Vi havde ikke fri Udsigt til anden og første Linie Foran os var en Strækning paa ca. 150 m, som var rømmet for alle Træer og Buske. Derefter kom et smalt Bælte med mindre og større Træer, som tog Udsigten. Terrænet var meget bakket og paa Grund af Bevoksningen meget uoverskueligt. Saaledes kunde vi kun se en ca. 50 m til højre og ca. 150 m til venstre. Dette gav os en vis Utryghedsfølelse. Det Omraade, jeg lige har nævnt, blev beskyttet af to af vore svære Maskingeværer.

Flere og flere Kammerater strømmede tilbage, og deriblandt mange Saarede. De fortalte, at Russerne angreb med store Styrker. Første Linje havde de overrendt, og anden Linie vilde sikkert ikke kunne holde ret længe. De Kampdygtige tog Stilling bag ved den udgravede Jord bag den tredje Linie. De kunde saaledes skyde hen over os. (120) Efter nogen Tids Forløb maatte anden Linie ogsaa rømmes. Og lidt over Klokken 12 begyndte Russerne at gaa frem mod tredje Linie. De dukkede op i det ovennævnte Skov bælte foran os.

Og dermed begyndte vor Indsats. Vore to Maskingeværer begyndte at rase. En Regn af Kugler fløj ud over Terrænet. Bare Geværerne ikke vilde gaa i Staa! De arbejdede dog, som de skulde. Kun smaa Standsninger, det var altid en Patron, som ikke sad rigtig i Bæltet, og Fejlen kunde hurtigt afhjælpes. Alvorlige Standsninger havde vi ingen af. Det ene Bælte med Patroner efter det andet fløj gennem Maskingeværet, og Kuglerne sprøjtede ud af Løbet. Patronhylstrene dannede snart et helt lille Bjerg foran Geværet og naaede helt op til Løbet, saa vi med Mellemrum med en Stok maatte rage dem til Side. Kølevandet kogte, saa Dampen stod i en Straale ud af Ventilen og dannede en hel lille Sky. Havde det været i Vesten, vilde vi snart have været skudt sønder og sammen af Artilleriet, men her manglede tilsyneladende et Samarbejde med Infanteri og Artilleri. Stadig maatte vi sende Bud efter ny Ammunitionsforsyning.

Russerne forsøgte Gang paa Gang at gaa frem til Angreb. Men de maatte opgive Foretagendet. Det var ikke muligt for dem at kamme frem over det aabne Terræn mod de to Kuglesprøjter. Flere og flere Infanterister var kommet tilbage fra de første Linier og deltog nu med en velrettet Geværild at holde Russerne i Skak.

Bagude, oven paa Dækningen af Skyttegraven, stod en Underofficer oprejst og skød. Jeg saa en Russer træde frem ved Siden af et tykt Træ, lægge Geværet til Kinden og tage Sigte. Men Underofficeren opdagede det i samme Nu. Gevær til Kinden, Sigte, Skud, og nyt Ladegreb var et Øjebliks Sag. Russeren derovre lod Geværet falde, gjorde en underlig, ubehjælpelig Drejning og faldt sammen.

(121) Og Scenen gentog sig. En anden Russer, som havde set, hvad der foregik, tog samme Sigte som Kammeraten, Underofficeren rev Geværet til Kinden, Skuddet smældede, og ogsaa denne Russer faldt sammen.

Jeg var ærlig talt imponeret. En saadan Koldblodighed og Selvsikkerhed var næsten utrolig. Han kunde dog ikke vide, om hans Modstander ikke var ligesaa god en Skytte som han selv. Jeg tror, at de fleste i samme Situation havde foretrukket at søge Dækning hurtigst muligt.

Det blev nu de næste Timer til gensidig Forstyrrelsesild tværs over det aabne Terræn. Angrebet var gaaet fuldstændigt i Staa, og Russerne gjorde heller ikke mere Forsøg paa at organisere Styrkerne til en ny Anstrengelse.

Om Eftermiddagen Klokken fire rykkede Tropper, som havde ligget i Reserve, ind i tredje Linie. Kort efter blev der givet Ordre til Modangreb. I Skyttelinie gik det frem. Det voldte ikke større Besvær at drive Russerne tilbage igen. De begyndte straks ved Modangrebets Begyndelse at trække sig langsomt tilbage. Klokken fem var hele Stillingen igen i vor Besiddelse, og der faldt Ro over vort Afsnit.

Natten var mørk. Vi stod Vagt, to ad Gangen. Stjernerne funkede paa Himlen. Kun hist og her smældede et Skud. Men der laa en vis Uhygge over det hele. Rundt omkring i Terrænet laa døende og Saarede, som jamrede og skreg. Mørke Skikkelser med Baarer krydsede Graven og forsvandt i Nattens Mulm. Sanitetsoldater i Arbejde. Jeg misundte dem ikke.

Først senere hørte vi, at det havde været en stor russisk Offensiv over stor Frontbredde, den sidste store Anstrengelse, som Russerne fik organiseret, allerede med Desorganisation i deres Rækker.

Hos tyske og tyrkiske Tropper havde de ikke opnaaet (122) noget. Disses Stillinger var om Aftenen igen fast i deres Besiddelse. Men hos Østrigerne var Russerne brudt igennem.

Resultatet blev, at tyske Tropper maatte komme Østrigerne til Hjælp. De kastede Russerne tilbage, brød igennem, rullede Fronten op og drev Russerne ud af Galizien.

M a t t h i a s M ø l l e r,  
Sønderborg.

## Kan en Murer lave "falske Tænder"?

Det var nu langtfra appetitligt at sidde til Bords sammen med Kurt Meyer fra Chemnitz. Ikke saadan at forstaa, at han var mere snavset end vi andre, eller at han brugte uhøviske Ord mere end vi andre, eller at han maaske opførte sig grimt paa anden Maa de. Slet ikke. I Pavserne mellem Maaltiderne var han saamænd all right i enhver Henseende, da var der slet ikke noget uappetitligt ved ham.

Sagen var den, at han havde faaet et Gebis, baade Overmund og Undermund, og selvom det pyntede svært mellem Maaltiderne, saa dueede de "falske Tænder« alligevel ikke. Han kunde ikke bide med dem og ikke tygge Maden med dem, hvorfor han, hver Gang, vi skulde til at skaffe, tog Tænderne ud af Munden og lagde dem paa Bordet vod Siden af sit Kogekar.

Her laa de og grinede, alt imens vi søbede vor Suppe i os. Det var disse grinende Tænder, jeg fik Opkastningsfornemmelser af, og, saa gerne jeg vilde, var det mig umuligt at lade være med at se paa dem, de hypnotiserede mig ligefrem. Tænderne havde han faaet, mens vi laa i et andet Frontafsnit.

Til Held for ham - og for mig ~ fik jeg Tandpine og skulde hen paa den nærmeste Tandstation for at blive behandlet. Det lykkedes mig, med stor Overtalelseskunst, at faa Kurt slæbt med derhen.



(123) Venteværelset i Tandstationen var stopfyldt med Soldater, der blev lukket ind til Tandlægerne to ad Gangen. Ved et lykkeligt Træf slap Kurt og jeg ind samtidig. Det var et kosteligt Syn, da han spyttede 1 ænderne ud i sin hule Haand og fortalte om de Kvaler, han led med dem. Tandlægen tog Tænderne i sin Haand og stod Og ligesom vejede dem, op og ned. Saa udbrød han, mens han stift saa paa Kurt og et Smil samtidig sad i Øjenkrogene: »Sig mig, min gode Mand, hvem har lavet disse Tænder, var det en Murer eller var det en Tandlæge?«

Og saadan gik det til, at min Tandpine hjalp baade Kurt og mig selv. Han fik nye Tænder, som han baade kunde bide og tygge med, og jeg blev fri for at lade mig hypnotisere af de grinende Tænder.

V a t e r p a s.

## Om Forvarsel og Tankeoverføring

Den første af de Hændelser, der her skal fortælles om, falder lidt udenfor Rammerne af vor Aarbog, men alligevel skal den med, netop for at godtgøre, at der vistnok skal et fra Fødslen modtageligt Sind til for at opleve sligt, opleve baade det første, Forvarslet som Barn, som ogsaa Tankeoverføringen som Voksen. Der er Kammerater, som forlanger, at de Skildringer, der gives i Aarbogen, skal være helt igennem sandfærdige, uden Digtning og Udsmykning. Disse Kammerater kan være forvissede om, at de to Hændelser, der her skal nævnes, er helt nøjternt gengivet, saadan som de af Fortælleren er oplevet, altsaa uden Fantasi og Pynt af nogen Art.

Da jeg var Barn, boede mine Forældre ved Siden af Kirken, i Huset hos Klokkeren, og vort Soveværelse stødte op til Klokkerens Køkken, saa naar der om Natten udbrød Ildebrand i Byen, og Klokkeren af Natvægteren blev vækket for at ringe med Klokken, vaagnede vi ved den (124) Raaben og Banken paa Døren, der altid var Indledningen til Ringningen med Brandklokken.

En Nat vaagnede jeg og hørte den kendte Lyd af Brandklokken, uden dog at opfange alle de Bilyde, jeg var saa kendt med, naar der var Ildebrand om Natten, Støjen inde fra Klokkerens, Brandmændenes Raaben, naar de trak Sprøjten ud af Sprøjtehuset, et af Byens Sprøjtehus laa nemlig ogsaa lige ved Kirken, Fars og Mors Drøftelse om, hvad er mon nu brændte, og deres Overvejelser. om Far skulde staa op og faa at vide, hvor det brændte. Men intet af alt dette hørte jeg. Far og Mor sov roligt ovre i deres store Fællels seng, hos Klokkerens var der ganske stille, og Brandmænd hørte jeg heller ikke noget til. Kun den uafbrudte Klemten af Brandklokken hørte jeg tydeligt, ellers Stilhed overalt. Saa blev jeg angst og vilde helst have skreget, men turde alligevel ikke for Far, tilligemed skammede jeg mig lidt, jeg var jo en stor Dreng paa over 12 Aar og kunde altsaa ikke skrige op ligesom et lille Barn. Men Uhyggen tog mig, og jeg kravlede helt ned under Dynen og stoppede Finge-

ren i mine øren. Dog lige meget hjalp det, uafbrudt klemtede Klokkeren, alt imens jeg svedte Angstens Sved. Men saa, netop som Uhyggen var paa sit højeste, tav Klokkeren - og Kirkeuret slog to. Kort efter faldt jeg i Søvn Den næste Morgen lo alle ad mig, da jeg spurgte, hvor der havde været Ildebrand.

Tre Maaneder senere vaagnede jeg igen en Nat og hørte den nu for mig saa frygtelige Lyd af Brandklokkeren. Dog tabte sig Uhyggen denne Gang ret hurtigt, da jeg hørte Far og Mor snakke om Ildebranden, og jeg kunde høre Klokkerens Kone rumstere i Køkkenet og hørte Brandmændene under Raab og Larm skubbe Sprøjten ud og køre bort med den. Da Klokkeren endelig tav, slog Taarnuret to Slag, og kort efter faldt jeg i Søvn. Om (125) Morgen hørte vi, at der var brændt et stort Hus i Byen. Saa gik der fjorten Aar, hvor jeg oplevede mangt og meget, dog aldrig igen noget overnaturligt, som hin Nat som 12 Aars Dreng.

Det var en Foraarsmorgen i 1916 paa 304 ved Verdun. Vi havde stormet uden Artilleri-forberedelse og var slaaget tilbage. Enhver søgte Dækning, som han bedst kunde, for nu brød der et Helvedesvejr ind over os. Alt, hvad Franskmandene ejede af Sprængstoffer, øste han ud over vor Grav, baade lettere og sværere Granater sprang omkring paa Gravens Rand, medens Shrapnells og Haubitsere søgte at træffe os nede i Bunden af Graven.

Netop i denne Periode indførtes de første Staalhjelme, foreløbig kun forsøgsvis, men af hver Gruppe blev en Mand tvungen til at tage en saadan tung nymodens Tingest paa Hovedet. Da der i min Gruppe ingen frivilligt vilde skifte fra I den forholdsvis lette Pikkelhue til den tunge og ubekvemme Staalgryde, tog „æ Spiess" min piklede Hat fra mig og trykkede det nye Monstrum ned paa mit Hoved. Jeg knurrede, og Kammeraterne grinede ad mig, dog "Gryden" var med til at frelse mit Liv.

Under det frygtelige Artillerioverfald kravlede jeg ind i en Fordybning i Gravvæggen, hvor jeg laa saa nogenlunde sikker, mente jeg da. Dog, en Granat, der sprang paa Gravkanten, skubbede Jorden ned over mig, saa mine Ben blev tildækket. Jeg fik listet Bajonetten ud af Skeden og gravede Benene fri igen, men lige idet jeg skulde kravle ud af Hullet, sprang det en endnu sværere Granat oven over mig, og nu blev jeg helt begravet, med Undertagelse af Hovedet og venstre Arm.

Det var en frygtelig Stilling, jeg var i, Jordmasserne trykkede forfærdeligt paa Benene, Maven og Brystkassen, og det eneste, jeg kunde gøre, var med venstre Haand at (126) holde Staalhjelmens for Ansigtet. Saa besvimede jeg, men et nyt Brag bragte mig til Bevidsthed igen. Saadan vekslede det et Par Gange med Bevidstløshed og Klarhed, og i de klare Øjeblikke forberedte jeg mig paa at dø. Dog, endnu en Gang kom Selvopholdelsesdriften op i mig, og jeg skreg, skreg i Dødsangst, uden selv at tro paa, at nogen skulde høre mig i denne Helvedeslarm. Og hvem vilde for Resten vove sig ud i dette Stormvejr?

Graven var nu næsten udjævnet, og hvert Sekund kunde jeg vente det dræbende Stykke Staal. Igen skreg jeg, og skreg nu min Kones Navn ud gennem Granatregn og Larm. Det var hende, jeg tænkte paa i de formentlige Dødsøjeblikke. Vi havde været gift i et Par Aar, og vore Tanker var altid hos hinanden, saa jeg tænkte ikke paa andet end hende, og derfor raabte jeg ogsaa hendes Navn ud i de Øjeblikke, da jeg var Døden nær. Og, nu kommer det forunderlige ved denne Hændelse. Ganske tydeligt hørte jeg min Kones Stemme: "Ja, min Ven, nu kommer jeg". Den kære Stemme havde en vidunderlig Virkning paa mig, jeg blev ganske rolig og var samtidig helt sikker paa, at hun vilde hjælpe mig, og at jeg ikke skulde dø denne Gang.

I det samme hørte jeg Stemmer i Nærheden, en Sergent og en Sanitetssoldat vilde forsøge at grave mig ud. De havde dog kun en lille Skansespade med, hvad der ikke betød ret

meget. Medens Sanitetssoldaten krøb tilbage efter en større Spade og en Hakke, blev Sergenten hos mig. Det kostede ham Livet; han blev truffet af et stort Granatstykke. Da Sanitetssoldaten kom tilbage, var Sergenten død, og jeg laa uden Bevidsthed. Det var et Par Helte, baade han, der døde, og han, der gravede mig fri.

Ja, og nu kommer for anden Gang det forunderlige ved denne Hændelse. Da jeg laa paa Lasaret, fik jeg Brev (127) fra min Kone, der var ængstelig, da hun saa længe ikke havde hørt fra mig. Og her i Brevet fortalte hun, hvordan hun den og den Dato, ganske tidligt om Morgenen, det var ved 5-Tiden, var vaagnet med en forfærdelig Uro i sig og ganske tydeligt havde hørt mig raabe hendes Navn. Hun vidste ikke, hvad hun skulde gøre, men højt havde hun sagt: "ja min Ven, nu kommer jeg". Det var den samme Morgen, jeg laa begravet paa 304 og i min Smerte og Dødsangst havde raabt hendes Navn.

H.

---

## Snus.

Han var fra Østpreussen og hed Staliipo, Stanislaus Stalipo, med Trykket paa »i«, i Civil Herregaardsarbejder, fordringsløs næsten til egen Udslettelse og med vistnok kun een eneste Lidenskab: Snustobak. At se ham tage en Pris var et kosteligt Syn.

Snustobakken opbevaredes i et lille Gedehorn uden Spids, og naar Nydelsesakten skulde begynde, bankede han først paa Hornet for at gøre Indholdet løst og luftigt, hvorefter han gennem Hullet i Spidsen tipseele to smaa Stakke ud paa den knyttede venstre Haand, saaledes, at dø kom til at ligge med godt Næsebors Mellemrum paa den store Trekant, der dannes af Pegefinger, Haandroden og Tommeltot. Naar de to Stakke Snus var rigtigt anbragt, satte han Proppen i Hornet igen og lod dette glide ned i Uniformsfrakkens Baglomme. Dermed var første Akt sluttet.

Saa begyndte der en Mellemaakt, der strakte sig fra ca. 5 Minutter Og op til et Kvarter, alt efter som der var (128) Samtalestof til med Kammeraterne, og om han samtidig kunde modstaa Fristelsen. I denne Mellemaakt førtes Haanden flere Gange rundt i Nærheden af Næseborene, der under hele denne Akt stod vidt opspilede, rede til at modtage den kildrende Nydelse. Og pludselig, som et Lyn fra en klar Himmel, blev Begæret saa voldsomt, at al Ræsonnement om at trække Mellemaaktsnydelsen ud lidt endnu blev kastet over Bord, og Stakkene forsvandt i de stærkt vibrerende Næsebor. Først Stakken til højre i venstre Næsebor, og siden venstre i højre, hver Gang ledsaget af et stærkt tonende: »Ah !«

Skuespillet var forbi. Tæppet gik ned indtil næste Forestillings Begyndelse nogle Timer senere, efter at de to foregaaende Stakke var havnet i hans Kones blaatærnedede Forklæde, der udgjorde det for Lommetørklæde.

En Tilskuer.

## Mindesamler frem!

Selvom vi indenfor D. S. K. stadig optager nye Medlemmer i de bestaaende Afdelinger, og selvom der fortsat er Sogne, hvor der ingen Afdelinger er, hvor der altsaa er Muligheder for yderligere Tilgang - og vi er sikker paa, at snart vil hvert Sogn i Nordslesvig have sin Afdeling -, saa er Forholdet for vort vedkommende nu engang saadan, at der skal en vis Tilgang til for at holde Medlemstallet paa den nuværende Højde.

Det ligger jo i Sagens Natur, at vi hvert Aar har en klækkelig Afgang, og alt imens Aarene gaar, vil denne Afgang stige, et Forhold, som vi ikke kan komme udenom, og som vi bør regne med. I Fjor maatte vi efter de indsendte Dødslisters følge 64 Kammerater til deres sidste Hvilested, og i Aar maatte igen, efter de indsendte Dødslisters, 68 Kammerater gøre den sidste store Rejse til Ryes Brigade. Det er en Kendsgerning, som vi til daglig ikke tænker over, men som vi alligevel ikke kan sidde overhørig.

Det ligger da nært at spørge, om alle disse Kammerater, som ikke mere er iblandt os, har faaet nedskrevet bare enkelte Ting af det, de var ude for i Aarene 1914-18. Ak nej, saamænd har de ej, det er kun en helt enkelt af dem, der paa den ene eller den anden Maade har efterladt sig noget skriftligt fra "vor Krigstid". Og dette er en Fejl.

Aarbog 1944 er den fjerde i Rækken, og mange Oplevelser er gengivet i disse fire Bøger, desuden har vi en Del Stof liggende i Arkivet, men i Forhold til vort Medlemsantal er det forsvindende lidt, hvad der fremkommer. Skal det fortsætte i samme Tempo, vil de fleste D. S. K.ere gaa i Graven uden at have efterladt sig en eneste skreven Oplevelse fra Krigens Dage.

(130) Aarbogen skulde vel nok i første Omgang være til Underholdning for de gamle Krigsdeltagere, hvor man enten genkendende nikker til kendte Egne, Hændelser og Kammerater, eller hvor man lærer nye Forhold og Mennesker at kende. Bogen er altsaa først og fremmest beregnet for os selv, dog kan andre vel ogsaa have Udbytte af at læse den. Ikke mindst kan alle disse Smaahistorier give Efterverdenen en Karakteristik af den dansksindede Sønderjyde i tysk Militærtrøje. Om Krigen og de sønderjydske Krigsdeltagere i Forhold til det rent politiske Moment er der andre, der kan skrive, meget bedre endda end vi, ligesaa vist som Aarbogen heller ikke var tænkt som en ren politisk Foranstaltning. Det politiske i Bogens Fortællinger følger kun med som en sekundær Foreteelse og krydrer det fortalte med den Indstilling og det Lune, som Sønderjyder altid har været i Besiddelse af, ogsaa da de deltog i Krigen paa tysk Side. Ikke mindst ved Tonen, Tendensen i Fortællingerne, vil Efterverdenen bedst kunne danne sig det rigtige Billede af den dansksindede sønderjydske Krigsdeltagers politiske Indstilling og Særegenhed.

Ikke mindst derfor skal mange flere, ja alle D. S. K.ere give deres Bidrag til Bogen. Selvfølgelig kunde syvtusinde Fortællinger, smaa og store mellem hverandre, ikke komme med i Aarbogen foreløbig, men Meningen med disse Ord er at raabe et Vagt i Gevær til Kammeraterne, at de virkelig gør noget alvorligt for at samle ind af Krigserindringer fra alle Kammerater, og at det bliver gjort nu, inden det er for sent.

Aarsagen til, at kun saa faa Kammerater nedskriver deres Erindringer fra Krigen, kan være mange, og der er ikke meget Haab om, Tendensen i saa Henseende vil blive stigende. Vi maa derfor ind paa nye Veje for at faa Problemet løst paa en mere tilfredstillende Maa-

de. Helst vilde Redaktionsudvalget jo selv gerne farte fra Sted til (131) Sted og nedskrive, hvad Kammeraterne havde at berette, men da dette af nærliggende Grunde ikke kan lade sig gøre, maa vi gaa andre Veje.

Bestyrelserne i de forskellige Afdelinger kender nøje deres Medlemmer. Udpeg i hver Byen Kammerat, som menes bedst egnet til dette Hverv, til "Mindesamler". Lad ham gaa fra Hus til Hus, hvor der bor Kammerater, faa Kammeraterne til at fortælle bare een Historie fra deres Soldatertid, skriv den ned og send Materialet ind, saa hurtigt det fremkommer. Paa denne Maade er der Stof nok til Aarbøger langt ud i Fremtiden, og det er ikke de daarligste Fortællinger, der paa denne Maade hentes ud af Krigsdeltagerne.

Kammerater! Tag dette Emne op indenfor Bestyrelserne og ved jeres Møder, gør det til Genstand for Drøftelse her og lad der saa komme noget positivt ud deraf. De fleste Kammerater kan saa udmærket fortælle en Oplevelse fra Krigens Dage, indenfor en mindre Kreds, men de faar den bare aldrig selv fæstet til Papiret. Besøg disse Kammerater, lyt til, hvad de har at berette, og skriv det saa ned og send os det. Men gør det nu!

De dansksindede sønderjydske Krigsdeltageres Oplevelser i Krigen 1914-18 er værd at samle. De skal en Dag blive en Mindekrans for Danmarks Forposter mod Syd, som, lyden- de Pligt ens Bud, maatte kæmpe for den store Nabomagt, men trods den fremmede Trøje havde Danmark i Hjertet.

---

## "Wuddelbuck"

Btl. 33, laa i længere Tid i Hvilestilling i Fæstningen »Kaiserin« og i Omegnen af Gravelotte. Som Øvelsesplads havde vi Freskaty ved Metz. 1. Komp. havde en ældre Hauptmann til Chef - i Civil var han Overtolder i Saarbrücken. Som alle Toldere var han mistænkelig og en udpræget Penningskræmmer. En Foraarsmorgen skulde vi ud paa Preskaty til Øvelse. Paa (132) Vej derud, øst for Gravelotte, befalede Kaptajnen, at vi skulde synge. Forsangeren, Røbenack, begyndte med en kendt Soldatersang: »Der Gott, der Eisen wachsen Liess« - men der var ikke Stemning nok. Da sporede den gamle Tolder Hesten og begyndte at skælde ud. Da lød der et gennemtrængende Raab: »Wuddelbuck« - Hesten kom i Galop fremefter. »Wer hat hier gerufen?« Nu sang de alle, saa i Galop tilbage. »Wuddelbuck«, lød det fra de forreste Sektioner. Omkring med Hesten, og nu vilde han have fat i Manden, som aabenbart vilde gøre Nar ad Kompagnichefen. »Wuddelbuck«, lød det nu stærkere over hele Linjen, og alle, der ikke sang eller raabte »Wuddelbuck«, grinede, ja, grinede rigtigt, med alle mulige Grimasser. Den Gamle blev rasende, og det var netop dette, som var det sjoveste. Omsider red han forud for Kompagniet, saa nu var det ikke sjovt mere, for nu var han ude af Hørevidde, Paa Eksercerpladsen holdt han sig ogsaa paa Afstand.

Jeg blev kaldt hen for at overtage Hesten, og nu vilde han udspørge mig om, hvem der var Ophavsmanden til Optakten, han havde haft med Afdelingen undervejs. Jeg nægtede at give Svar derpaa. Nu skal det tjene til den Gamles Hos, at han, da vi kom tilbage til Grave-

lotte, sagde, at det Var ret af mig. Jo, trods Hauptmann Køhlers mange Fejl, respekterede han den menige Soldats Ære og forhindrede ham ikke i at være en god Kammerat.

---

## En lille Eventyrer.

Det var en varm Sommerdag i 1918. Vi var tre Sønderjyder, som havde besluttet os til at tage ind til nærmeste Landsby for at "more" os. More sig og more sig kan ofte være to Ting, og hvad Morskaben her kunde blive til, var meget problematisk. Maaske et Par Glas tyndt øl i Kantinen, et Par Timers Samvær med Kammerater i Soldaterhjemmet og til Slut et Besøg i Biografen for at se Kvinder, Børn og civilklædte Mænd og Hjemmets Hygge paa det hvide Lærred. Mere blev det heller ikke til denne Gang.

Dog, vi fik undervejs ind til Byen en Oplevelse, som staar klart for mig endnu saa mange Aar efter.

(133) Midtvejs mellem vore Barakker og Byen laa en "Pionerpark". Vi gik igennem "Parken" for at afkorte Vejen, hvad der jo egentlig var forbudt, og Soldater var i Færd med at læsse et "Fronttog" med Granater, Pigtraad og andet Djævelskab. Vi tre danske Gutter førte højkrøstet Tale, og da vi kom, tæt forbi en af de smaa Vogne, lagde jeg: nok Mærke til en ganske ung Soldat, der stirrede saa bestemt paa os. Ganske pludselig for han ned af Vognen og sprang hen foran os og omfavnede mig. Hvorfor han netop tog mig, ved jeg ikke, jeg var den yngste og den højeste af os tre og gik i Midten, men, i hvert Fald var det mig, han havde udset til sin Kærlighedserklæring "Er I Danske?" spurgte han paa vort eget Modersmaal.

"Ja, det er vi, vi er danske Sønderjyder".

"Aah, jeg kunde jo høre det, og jeg har ikke hørt Dansk i fire Aar ", og alt imens trillede Taarerne ham ned ad Kinderne.

"Hvad er saa du for en, for Sønderjyde er du jo ikke?"

"Nej, jeg er Københavner". Vore Ansigter blev store Spørgsmaalstegn.

Han fortalte saa, at han som 14-aarig var rømmet hjemmefra og stukket af til Tyskland. Her havde han senere meldt sig frivilligt til Soldat, havde været i sydtyske Regiment og var aldrig truffet sammen med Danske. Det var Eventyrlysten, der havde drevet ham ud, men det eventyrlige kunde han ikke mere faa øje paa.

--r.

---

## Prospektkortet.

Inde i Købstaden købte jeg Prospektkort, og undtagelsesvis havde jeg faaet fat i et virkeligt smukt Kort. Det skulde Mor have, og jeg skrev saa til hende og puttede det i Trækassen, der hang paa et Træ i Lejren. Samme Aften kom Skriveren med Befaling til mig om at

indfinde mig omgaaende hos Kompagniføreren. Tankerne arbejdede jo straks paa Højtryk. Hvad har du nu lavet, eller skal du maaske paa Orlov, eller skal du flyttes et andet Sted hen?

Men det var intet af alt dette.

Da jeg kom ind: i Kompagniførerens Barakstue. stod han med mit Kort i Haanden. Han var en ung Løjtnant, Sydtysker, var lige ankommet til Kompagniet, og vi kendte ham slet ikke endnu.

»Sæt Dem ned«, sagde han, og pegede paa en Stol. Samtidig satte han sig paa Stuens anden og sidste Stol. Jeg var fuldstændig desorienteret over denne umilitære Fremgangsmaade. Han kiggede paa Kortet og roste dette og min kunstneriske Smag, spurgte, om jeg havde flere af samme Standard, eller hvor han evt. kunde faa saadanne Kort. Jeg besvarede alle Spørgsmaal, og vi snakkede lidt om Billedkunst.

Pludselig slaar han om i en anden Tonart og spørger mig, hvilket Sprog jeg har anvendt paa Kortet. Jeg svarede, at det var Dansk. Om jeg ikke vidste, at det var forbudt at skrive paa andre Sprog end Tysk. Nej, det vidste jeg ikke, og hvis jeg ikke maatte skrive paa dette Sprog hjem til min Mor, saa kunde jeg ligesaa godt lade være at skrive, for Tysk forstod hun ikke. Alt dette kunde han slet ikke forstaa; han anede ikke, at der var et sønderjydsK Spørgsmaal heroppe, og paa Opfordring gav jeg et lille Foredrag om Forholdene her ved Grænsen.

Det er den mindste Forsamling, jeg nogensinde har talt for, men Tilhøreren var stærkt interesseret, og til Slut sagde han: »Naa, Deres Mor skal have dette Kort; vi lader det gaa igennem, selvom jeg egentlig ikke maa«,

-ng.

---

## Vore Kvinder.

(135) Det var Peter den Store, der i Rusland indførte den Skik, at Kvinderne skulde deltage i Selskabslivet, ligesom han havde set det i de vesteuropæiske Lande. Indtil da var det kun Mændene, der mødtes ved Festlighederne, medens Kvinderne sad hjemme og kukkelurede. Man kan tænke sig, hvorledes Tonen har været ved disse Mandfolkeselskaber, særlig da der tillige blev drukket tæt. Jeg skal ikke uddybe dette Emne yderligere.

Selvom "Tider skifter og Sæder mildnes", hænger der stadig noget ved af disse svundne Tidens selskabelige Toner, hvor udelukkende Mænd er samlet, og da særligt, naar Mænd er skilt fra Kvinderne over et længere Spand af Tid. Den Snog, der hedder Raahed og uhøvisk Tale, stikker altid sit Hoved frem igen, og mere eller mindre bliver vi alle smittet af den. Saadan var det, da vi i Aarevis laa ude i Felten, saadan er det i Krigen fra i Dag, og saadan vil det vedblive at være. Dermed er jo slet ikke sagt, at alle Krigsdeltagere faar en befængt Moral. Slet ikke. Men det var nu de milde, og alligevel stærke Kvinders Magt, vi savnede.

Hvem kredsede vore Tanker om derude. vedholdende, ja paagaende? Det var en Mor, en Hustru. en Kæreste, Børnene, en god og kærlig Søster, sjældnere en Far eller Bror. Det var Tankerne om Kvinder og Børn, der optog os. Dem savnede vi særligt. Ja, det var vort

Savn, men det var ogsaa vor Styrke, dette at vide, at der var nogen derhjemme, der holdt af een.

Det var vor e Kvinder, danske Kvinder og Børn, der sad og længtes efter os, som vi længtes efter dem. Det var ikke Døgnets Flaner, rendt fra Bog og Naal, men det var fromme, stærke Kvinder, saadanne, der er Danmarks Maal. Imellem os derude og Hjemmet var der en fasttømret Tankernes Bro, og Krigen blev for begge Parter en (136) Lutring, en Kærlighedens Prøve, thi bedre Middel end Adskillelsen findes ikke til at prøve sig selv og hinanden. Og naar vi forestillede os Hjemkomsten, var det saa ikke Stuerne derhjemme, som vi saa for vort indre øje, hvor en Mor, en Hustru gik og puslede, og saa vi ikke saa tydeligt Børnene lege og løbe omkring?

Ja, Hjemkomsten og dens Glæder!

Har vi efterhaanden glemt det i tre Aartiers Trummerum?

Nej, vi glemmer ikke, da vi sang med Kaalund:

Jeg har rejst! - Jeg har været i fremmede Byer!  
 Jeg har kravlet tilfjelds mod de drivende Skyer;  
 dampet hen over Svælg, hvor det ludede brat,  
 suset ind som en Vind i Tunellernes Nat ...

Hjemkomstens Glæde fra den Gang kan ikke til Hverdag ligge øverst igennem Aarene, men glemt er den ikke. Vi havde de samme Følelser, som Kaalund kendte til, i alt det fremmede, maaske storslaaede, at føle Glæden over at høre Hjemstavnen til, at være dansk og høre Danmark til.

Naar jeg hørte dets Sprog, naar man nævned dets Navn,  
 naar jeg hilste dets Flag i den fremmede Havn,  
 naar en Hytte jeg saa, som var tækket med Straa,  
 eller Pilen, der stod ved den sivkranste Aa,  
 eller lytted derude til Bølgernes Røst -  
 o, da brændte min Kind, o, da svulned mit Bryst!

Længslen og Hjemkomsten, hvad havde det været uden Kvinden i vort Liv?

Derfor skal de med, hvor vi

De hører os til.

samles.

H e r m. H u n g e r.

---

## Hjemme igen!

Netop da det sidste Ark af Aarbogen gaar i Trykken, faar vi Meddelelse om, at Kammerat A. P. Møller, Graasten, er løsladt, og vi byder ham igennem Aarbogen et hjerteligt "Velkommen tilbage igen".

Lørdag den 18. November 1944.

A a r b o g s u d v a l g e t.





## Ære være deres Minde

*Følgende Kammerater, tilhørende vor Forening,  
er afgaaet ved Døden  
Tiden fra 1. Juli 1943 til 30. Juni 1944*

### **Aabenraa Amt**

#### Bov Afdeling:

J. P. Jørgensen, Bov	3. 3. 44
H. N. Toft, Kollund	12. 4. 44
Joh. Urban, Kollund	15. 6. 44

#### Bjolderup-Hjordkær Afdeling:

Hans A. Thajsen, Nybøl	30. 9. 43
Christian Schmidt, Mellerup	17. 12. 43

#### Holbøl Afdeling:

Andreas Danielsen, Hokkerup	24. 7. 43
Heinrich Christensen, Rønshoved	17. 4. 44
Hans P. Johansen. Kjelstrupskov	12. 5. 44

#### Kliplev Afdeling:

Baltzer Borst, Lundtoft	24. 9. 43
Hans Jakobsen, Bjerndrup	13. 2. 43

#### Rise Afdeling:

Wilh. O. Boysen, Rødekro	9. 1. 44
Peter Davidsen. Risehjarup	1 3. 44
Frederik Nielsen, Rødekro	24. 4. 44

#### Varnæs Afdeling:

Byllemos, Bovrup	29. 5. 44
Hattesen, Varnæs	1. 6. 44

### **Haderslev Amt**

#### Agerskov Afdeling:

Johannes Møller, Agerskov	30. 7. 43
Marius Severin, Agerskov	26. 4. 44

#### Fole Afdeling:

	Daniel Otto Jørgensen, Fole	4. 2.44
	Jens Thomas Lansen, Fole	21. 3. 44
	Karl Chr. Lunding, Fole	15. 9. 43
Fjelstrup Afdeling:	Mads Madsen, Fjelstrup	6. 2. 44
Nustrup Afdeling:	Jens Gram, Nustrup	25. 12. 43
Rødning Afdeling:	Mor ten Gundesen, Odense	14. 9. 43
	Hans P. Boysen, Rødning	20. 10. 43
	J. Christian Decker, Rødning	29. 1. 44
	Willi Haversborg, Rødning	23. 3. 44
	Søren Jensen, Rødning	8. 5.44
Sdr. Hygum Afdeling:	Andreas Kjer, Sdr. Hygum	23. 12. 43
	Thomas Lorensen, Sdr. Hygum	26. 4. 44
Starup Afdeling:	Jørgen Dahlmann, Vandling	3. 5. 44
Stepping-Frørup Afdeling:	Hans Kipp, Kolstrup	22. 8. 43
	Peter Iversen, Bjerndrup	30. 12. 43
Lintrup Afdeling:	Valdemar Vagner, Brørup	21. 4. 44
Tyrstrup-Christiansfeld Afdeling:	Niels Christiansen, Høkkelbjerg	11. 11. 43
	Jens Krogh, Kokjær	15. 3. 44
	Jørgen Thonesen, Høkkelbjerg	29. 5. 44
Øsby Afdeling:	Laurits Hansen, Aarø	26. 2. 44
	Laurits Knudsen, Kvistrup	11. 10. 43
	Peter Fridlund, Flovt	28. 3. 44
	Knud Kling, Øsby	14. 5. 44
<b>Sønderborg Amt</b>		
Egen Afdeling:	Hans Bonde, Egen	2. 3. 44
Hørup Afdeling:	Hans Blad, Mindebjerg	3. 10. 43
	Hans Laue, Mindebjerg	4. 3. 44
Nordborg Afdeling:	Peter Sko Petersen, Pøl	28. 11. 43
Notmark Afdeling:	Nikolaj Hansen, Hundslev	23. 11. 43
Nybøl Afdeling:	Hans J. Koch, Nybøl	28. 11. 43
Sottrup Afdeling:		

	Rasmus Autzen, Sottrup	8. 9. 43
	Nicolaj F. Christensen, Sottrupskov	15. 5. 44
Sønderborg Afdeling:	V. Eckardt, Sønderborg	20. 7. 43
	A. Hansen, Sønderborg	17. 10. 43
	P. Bonde, Dybbølmark	7. 12. 43
	Jørgen F. Lorenzen, Fredericia	31. 12. 43
	H. Jensen-Fangel, Sønderborg	15. 1. 44
	P. Kock, Sønderborg	19. 5. 44
Ullerup Afdeling:	Rasmus Clausen, Bøgeskov	1. 7. 43
	Christian Hansen, Blans	20. 7. 43
	Heinrich Georg Petersen, Blans	27. 7. 43
<b>Tønder Amt</b>		
Arnum Afdeling:	Chr. Rasmussen, Arnum	9. 7. 43
Arrild Afdeling:	Andreas Snitgaard, Hønning	26. 6. 44
Breds Afdeling:	Johan Meyer, Brede	18. 4. 44
Emmerlev Afdeling:	Søren Wind, Emmerlev	31. 5. 44
Løgumkloster Afdeling:	Vilhelm Iversen, Løgumkloster	4. 2. 44
Mjolden Afdeling:	Martin Hansen, Mjolden	23. 7. 43
Møgeltønder Afdeling:	Christian Clausen, Møgeltønder	2. 1. 44
Nr. Løgum Afdeling:	Peter Andersen, Lundstoft	31. 3. 44
Roager Afdeling:	Jesper Nielsen, Roager	3. 7. 44
	Peter H. Beier, Østeraabling	5. 3. 44
Øster Højst Afdeling:	Jens Knudsen, Alslev	5. 4. 44

